

DANEZANA TEVGERA DEMOKRATİK A KURDISTANÊ (TDK-TEVGER)/ KÛRTİSTAN DEMOKRATİK HAREKETİ (TDK-TEVGER) BİLDİRGESİ

26th Ocak 2022

Navê Tevgerê

Bi kurmancî Tevgera Demokratîk a Kurdistanê TDK-TEVGER e.
Bi kirdkî (zazakî) Tevgera Demokratîk a Kurdistanî TDK-TEVGER e.
Bi tirkî Kürdistan Demokratik Hareketi TDK-TEVGER e.

TDK –TEVGER, tevgereke eşkere, neteweyî û demokratîk e

TDK-Tevger xwe kevneşopî û berdewamîya tevgera neteweyî û demokratîk ya sedsala dawî ya Bakurê Kurdistanê dibîne. Ango TDK-Tevger, “*Komeleya Pêşketina Kurdistanê*” (Kurdistan Tealî cemîyeyê) û rêxistinên din yên sîyasî, civakî û kulturî ku di destpêka sedsala 20an de li Stenbolê hatibûn ava kirin; Partîya Dekomrat a Kurdistanana Tirkîyeyê (PDKT) û “*Komeleyên Çanda Şoreşgerî yên Rojhilatê*” (Doğu Devrimci Kültür Ocakları – DDKO) ku di nîvê salên 1960an de li Bakurê Kurdistanê hatibûn avakirin; herweha, rêxistinên sîyasî û kulturî yên neteweyî ku li ser bingehê pirrengî û birdengîyê di salên 1970yan de li Bakurê Kurdistanê hatibûn ava kirin, weke mîrîsa dîrokî ya hevbeş ya tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê dibîne û xwe mîratxur û berdewamîya wan rêxistin, komele û tevgeran dibîne.

TDK-Tevger di heman demê de, bi dîroka xwe ya sîyasî û hûnandina xwe ya rêxistinî wêrisdarê PYSKê (Partîya Yekîtiya Sosyalîst a Kurdistanê) û berdewama RSDKê (Rêxistina Sosyalîsta Demokrat a Kurdistanê) ye. Weke tê zanîn; PYSK ji pênc rêxistinan (Kawa, KUK, Têkoşîna Sosyalîst, TSK û YEKBÛN) ku piştî xebatek dûr û dirêj ya yekîtiyan hate damezirandin. PYSKê, damezirandina xwe di 1ê gulana 1996 de bi

belavokekê ji raya giştî re dîyar kiribû. Lê PYSK nebû xwedîyê jîyaneke dirêj û di temûza 1998an de dawî li xebata xwe anî.

Piştî, bi armanca domandina yekîtiyê; bi beşdarîya kadroyên ji kevneşopîyên KUK (Rizgarîxwazên Neteweyî yên Kurdistanê /RNK), TS (Têkoşîna Sosyalîst), TSK (Tevgera Sosyalîst a Kurdistanê) û tevî hinek kadroyên ji rêxistinên din RSDK hate damezrandin. RSDK di qada sîyasî, çandî, demokratîk û civakî de xebata xwe domand û di platformên hevbeş de cîhê xwe girt. RSDK di konferansa xwe ya di 7 û 8ê îlona 2005an de navê xwe guherand û navê TDK-TEVGER (*Tevgera Demokratîk a Kurdistanê*) li xwe kir. Ji ber vê yekê, TDK-Tevger xwedî mîras û kevneşopîya PYSKê ye ku li Bakurê Kurdistanê yekîtiyek sîyasî û rêxistinî ya herî berfireh bû. Ji aliyê din; TDK-Tevger ji bo geşkirina xebata yekîtiya sîyasî û hevkarîyên neteweyî, hem li welêt û hem jî li dervî welêt bi rêxistin û derdorên welatperwer û demokratîk re pêwendîyên xwe domand û di vî warî de, gelek gavên girîng avêt.

TDK-Tevger li ser bingehê rastîya welat û netewe, tevgerê eşkere, netewî û demokratîk e. Ew li dijî sîstema hiqûqa Tirkîyeyê ya ku heta niha hatîye birêvebirin dixebite. TDK-Tevger meşrûtiyeta xwe ya hiqûqî ji doza miletê Kurd yê mafdar û rewa digre. Ew xwe girêdayî nixên xwezayî yên demokratîk û prensîpên hiqûqa gerdûnî yên ku bûye malê mirovahîyê, dibîne. Di xebata xwe de, van nîrx û prensîpan rêber digire. Qada xebata bingehîn ya TDK-Tevgerê, Bakurê Kurdistanê ye. Ew ne li ser bingehê îdeolojîyan, lê li ser esasê rizgarîxwazîya neteweyî û demokratîk dixwaze bi awakî berfireh beşên civatê di nav xwe de bicivîne. Li ser bingehê pîrrengî, pirdengî, xweşbînî û rêzêgirtina bîr û bawerîyên cûda, derîyê wê ji hemû kurd û kurdistanîyên neteweperwer, demokrat, sosyalîst, bawermend, muhafezekar û hwd re vekirîye. Bi gotinek din; TDK-Tevger, kurd û kurdistanîyên ku Kurdistanê wek welat, neteweya Kurd wek milet, alaya Kurdistanê wek sembola nîştîmanî û avakirina serxwebûna Kurdistanê jî di nav de, "*mafê çarenivîsa xwe bi destê xwe tayinkirinê*" qebûl dike, bi rêxistin dike.

TDK-Tevger li gor şert û mercên pêşerojê wê bixwaze partîyek sîyasî, demokratîk û eşkere ava bike û ji bo mafên neteweyî û demokratîk yên miletê Kurd û pêkhatyên etnîkî û olî yên Kurdisnanê bixebite. Ji aliyekî, wê bixwaze xebata xwe ya navxweyî geş û xurt bike; ji aliyê din jî wê ji bona geşkirina xebat û hewldanên yekîti, hevkarî û platformên hevbeş bixebite.

TDK-Tevger, li gel xebatên ji bona hevkarî û platformên hevbeş yên neteweyî, demokratîk û kulturî; xebatên ji bo avakirina yekîtiyek sîyasî û rêxistinî jî wezîfeyek xwe ya esasî dibîne û di vî warî de amade ye ku çî bikeve ser milên wê pêk bîne.

TDK-Tevger, ji bo bidestxistina mafê perwerdeya bi zimanê dayikê, pêwîstîyê bi platform û xebatên taybetî yên hevbeş dibîne. Divê hemû rêxistin, tevger û dezgehên sîyasî, kulturî û civakî yên kurdistanîyan temsîl dikin, beşdarî nav van xebat û platformên hevbeş bibin. TDK-Tevger wê bi hemû hêz û îmkanên xwe hewl bide ku alîkarî û piştgirîya van xebat û platforman bike. Zimanê TDK-Tevgerê yê fermî, bi du zaravayên kurdî kurmancî û kirdkî/zazakî ye. Lê TDK-Tevger, li gorî şert û mercan, zimanê tirkî û zimanên din yên bîyanî jî bi kar tîne.

Rewşa tevgera neteweyî û demokratîk ya Bakurê Kurdistanê

Di dîroka tevgera demokratîk û neteweyî ya vê sedsalê de, gelek bûyer û pêvajoyên cuda yên serketî û têkçûyî hatin jîyandin. Di seranserê sedsala 20an de, gelek berxwedanên neteweyî û herweha gelek komkujîyên civatî pêk hatin. Di warê sîyasî,

civatî û aborî de, rûxandin û wêrankirinên mezin hatin holê. Miletê Kurd êş û azarên giran kişand û tevgera neteweyî û demokratîk derbeyên mezin xwar. Pêwendîyên di nava pêvajoyên sîyasî û di nava neslan de, hatin qut kirin. Her neslekî, çi bigre ji nû ve dest bi xebatê kir. Lê tevî van qirkirin, êş û rûxandinên giran yê seranserî sedsala 20an jî daxwaza azadî û serxwebûna Kurdistanê û yekîtîya milletê Kurd ji holê nehat rakirin.

Piştî komkujî û hovîtiya dewleta Tirk ya li dijî milletê Kurd û rûxandina serhildana neteweyî ya Dersimê ya sala 1938an, Bakûrê Kurdistanê demekê kete nav bêdengîyek dûr û dirêj. Lê *"gîha di bin kevîran de namîne"*; di nivê sedsala 20an de, welatparêz û rewşenbîrên kurdan dest bi hewldanên weşana hinek kovar û rojnameyan kirin û ketin nav lêgerîneke nû. Di encama van hewildan û lêgerînan de, di 11ê temûza 1965an de, bi awakî veşirtî li Dîyarbekirê, Partîya Demokrat a Kurdistanê Tirkîyê – PDKT hat ava kirin.

Pêşketinên ku bi bûyera 49an û doza 23an dest pê kir û bi dû wê re damezrandina PDKT, Mîtingên Rojhelatê yê sala 1967an û avakirina DDKOyan destpêka pêvajoyek nû diyar dikir. Ew bêdengî û ewrên reş û tarî hêdî hêdî belav dibûn. Pêşketinên ku di nivê salên 1970yî de dest pê kirin, berdewama vê pêvajoyê bûn. Tevgera neteweyî û demokratîk ya Bakûrê Kurdistanê, di warê rêxistinîya serbixwe û Kurdistanê de ku bi PDKT û DDKOyan ve dest pê kiribû, di salên 1970yî de berfirehtir û geştir bû. Li ser bingehê pirdengî û pirrengîyê, bi îdeolojî û nêrînên sîyasî yê cuda gelek grûp, rêxistin û partîyên nû yê kurdan hatin ava kirin. Di vî warî de, pêvajoya salên 1970yî di dîroka nêzîk ya tevgera demokratîk û neteweyî de cîhekî girîng digire. Herweha, gelek nerînên bingehîn yê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, di vê pêvajoyê de, ango di navbêna salên 1965 û 1980yê de, hatin afirandin. Tercîhên îdeolojîk çî dibin bila bibin, ew bîr û bawerî weke nerînên hevbeş yê tevgera Kurd şêkil digirtin. Qebûlkirina Kurdistanê weke welatekî kolonî û perçekirî, mafê milletê Kurd yê çarenivîsa xwe tayinkirinê, avakirina federasyon, serxwebûn û yekîtîya Kurdistanê weke bîr û bawerîyên bingehîn yê tevgera rizgarîxwazîya neteweyî derdiketin pêş. Ev bîr û bawerî ji aliyê raya giştî ya welatparêz û şoreşger ve dihat qebûl kirin û roj bi roj berfirehtir û geştir dibûn.

Bêguman, di dema salên 70yî de, di warê îdeolojîk û sîyasî de, hinek xeletî û kêmanîyên berbiçav jî hatin kirin. Di serî de, şêkilgirtina bi navendên îdeolojîk yê navneteweyî ve girêdayî, rê li ber pirs û pirsgerêkên mezin vedikir. Ji ber ciwanîya tevgerê, bêtecrûbetîya kadroyên pêşeng, geşbûyîna meylên çepîtî û demdeman pêkhatina kiryarên provokatîf, bûn sedemên gelek şaşî, çewtî û xetayên mezin.

Civata Bakûrê Kurdistanê, heta salên 1980yî teva ku di warê aborî û civakî de, di nav pêvajoyeke lezgîn ya guherandinê de bû jî civateke girtî bû. Lê teva ku Bakûrê Kurdistanê bazareke kolonî û girtî bû jî bi taybetî di warê çandinî û heywanxwedîkirinê de, têra xwe dikir. Piştî darbeya 12ê îlonê, zilm û zordarîya desthilatdarîya dewleta kolonyalîst û faşîst ya dewleta Tirk û destpêkirina şerê çekdarî yê ji aliyê PKK ve, rewşa Bakûrê Kurdistanê û tevgera rizgarîxwazîya neteweyî xist nav qonexek nû ya dijwar. Şer û encamên vî şerî, sîyaseta ku dewletê di wê demê de xiste jîyanê, ew îstîqrara nispî ya ku hebû jî xera kir; di warê aborîya xwezayî, civatî, demografîk û çandî ya civata Bakûrê Kurdistanê de birînên mezin vekir.

Sîyaseta dewleta Tirk ya dagîrker, înkâr, asîmlasîyon û komkujîyê ya li ser milletê Kurd û Kurdistanîyan, herweha sîyaseta û awayên xebata PKKê ya ji salên 1980yî û vir de, li Bakûrê Kurdistanê tahrîbatên mezin pêk anîn. Bi hezaran gundên Kurdistanê hatin rûxandin û bi milyonan kurd koçberî metropolan û dervî welêt bûn. Divê di vî warî de, li ser bingehê rastîya bûyeran, lêkolînên berfireh, objektîf û ciddî bêne kirin. Li gorî aghadarîyên vê gavê hene, tê texmîn kirin ku di nav 35-40 salan de, bi qasî 5 hezar

gundên Kurdistanê hatine şewitandin û wêrankirin; zêdeyî 5 milyon kurd û kurdistanî, bi darê zorê ji ser ax, mal û mulkên xwe hatine koçberkirin. Ji ber vê yekê, ne bi awakî xwezayî be jî civata Kurd bûye civateke bajarî û nifûsa mezin ya kurdan, êdî li bajarên dijîn. Di seranserê vî şerî de, bi dehhezaran hektar daristanên Kurdistanê hatine şewitandin û gelek şûnwarên kevnare û dîrokî hatine rûxandin. Bi bikaranîna çekên kîmyayî bi awakî berfireh û balkêş, xwezaya Kurdistanê hatîye xerakirin û niha jî ev xerakirin û wêrankirinên mezin berdewam dikin. Di warê sîyasî, civakî, aborî û derûnî de, gelek pirs û pisgirêkên mezin hatin holê ku tevn û mîzana civata Kurd serûbinî hevdu kirîye.

Di pêvajoya vê koçberîya berfireh de, sê xelekên ber bi çav derdikevin holê: Yek, koçberîya ji gundan ber bi bajarên Kurdistanê; dudu, koçberîya ji gund û bajarên kurdan ber bi metropolên Tirkîyeyê û sisê, koçberîya ber bi Ewropayê û dervî welêt ve ye. Gelek bajarên Kurdistanê, ji ber vê koçberîya ji gundan hatine, êdî nayên naskirin. Bêkarî, hejarî, xizanî û pirsgirêkên ji ber van sedeman, rê li ber pirsgirêk, kaos û tevlihevîyên mezin yên civakî vedikin. Di vê pêvajoyê de, bi mîlyonan koçberên kurd û kurdistanîyan li bajar û bajarokên Tirkîyeyê cîwar bûn. Derdorên gelek metropol û bajarên Tirkîyeyê, bi şênî û rûniştvanên kurdan ve hatine dagirtin. Kurd li van deveran, bi diravên herî kêr û di karên herî giran û xerab de têne xebitandin.

Di vê pêvajoyê de, ne tenê mirov koçber bûn; herweha sermîyanekî mezin û gelek kesên zane, rewşenbîr, sîyasetmedar, xwendekar, nivîskar û pisporên jêhatî jî mecbûr man ku dev ji welêt berdin. Li Kurdistanê, karsazîyên sînorkirî yên dewletê û kesan yan bi tevayî hatin girtin, yan jî gelekî paş de ketin. Hinek hilberîn û bazirganîyên herêmî çî bigre ji holê rabûn. Bi awakî giştî tîicaret û bazirganîya Kurdistanê û bi taybetî jî li derên ku şer bêtir lê hebû, gelên Kurdistanê di warên aborî, çandî û heywanxwedîkirinê de gelek zerar û zîyanên mezin dîtin.

Di pêvajoya vî şerî de, demografîya welêt bi dijwarî birîndar bû. Sîyaseta dewletê ya ji bo kavilkirin û bêmirovhiştina hinek herêm û gundên Kurdistanê, bi giranî bi ser ket. Siyaseta PKKê û rakîşandina şerê ber bi bajarên ve jî di serketina vê siyaseta dewletê de, zemînek taybetî pêk anî û roleke neyînî lîst. Di vî şerê ku weke "Şerê hendekan" dihate bi nav kirin de, di serî de gelek cîwarên Diyarbekir, Cizîr, Şirnex, Nisêbîn gelek bajar û bajarokên Kurdistanê hatin rûxandin û wêran kirin. Di van şeran de, bi hezaran ciwanên kurdan hatin şehîd kirin. Bi sedhezaran mirov hatin koçber kirin. Ev şerê ku gelek herêm û gundewar kavil kir û bê mirov hişt; vê carê jî bi "Şerê hendekan" gîhaşt wê asteya ku bajar û bajarokan Kurdistanê bê mirov bihêle.

Di jîyana civatekê de, birîna herî mezin ku nayê dermankirin, koçberîya bi darê zorê ye. Ev rûxandinên di warê mirovî, civatî, çandî û exlaqî de rê li ber dejenerasyoneke berfireh vekir; rûmetên civatê hejar kir, nexweşî û tengezarîyeke civatî afirand. Ji nû ve avakirina mîzanên navxweyî yên nav mîletê Kurd û kurdistanîyan, projeyên mezin, têkoşîn û xebatên dijwar û demdirêj dixwaze.

Asîmîlasyona ku di van salên dawî de her ku diçe diwartir dibe, li ser ziman û nasnameya kurdî zerar û tehrîbatên pir mezin çêkirîye û mixabin ev pêvajoya malkambax hê jî berdewam dike. Divê em qebûl bikin ku sîyaseta dewleta Tirk ya di warê asîmîlasyonê de, di astek pir bilind de bi ser ketîye. Îro li Bakûrê Kurdistanê bikaranîna û parastîna ziman û kultura kurd û kurdistanîyê, pirsgirêkek gelek mezin e. Lewra mîletê Kurd û pêkhateyên kurdistanê, li Bakûrê Kurdistanê di warê ziman û kulturê de, bi jenosîda asîmîlasyonê ve rû bi rû ne. Kurd û kurdistanî her roj ji axaftina bi zimanê xwe û ji jîyana bi kultura xwe bi dûr dikevin. Loma jî divê tevgera neteweyî û demokratîk

bi tedbîrên lezgîn, esasî, bi bandor û bi programek taybetî hewl bide ku pêşîya vê pêvajoya jenosîda asimîlaysyonê bigire. Di vî warî de, çî bikeve ser milên TDK-Tevgerê, wê li gorî hêz û îmkânên xwe bi cîh bîne.

Dewleta Tirk, bi vê plana xwe ya piralî û berfireh, ji alîyekî dixwaze tevgera rizgarîxwazîya neteweyî terorîze bike û çavên xelkê bitirsîne; û ji alîyê din jî dixwaze bawerî û hêvîya xelkên Kurdistanê ji doza neteweyî û demokratîk bitefîne. Teva vê yekê jî dînamîkên zindî yên serxwebûn û azadîxwazîya civata Kurd û avakirina desthilatdariya Federal ya Herêma Başûrê Kurdistanê, heta radeyekê dibe asteng li pêşîya vê stratejî û projeya dewleta Tirk. Lê dewleta Tirk jî vala nasekine, ji bo statuya Başûrê Kurdistanê ji holê rake, çî ji destê wê tê dike. Bi vê armancê, êrîş û dagirkerîya dewleta Tirk ya bi behaneyê hebûna PKKê li Başûrê Kurdistanê bêrawestî, berdewam dike. Sîyaset û helwesta PKKê ya dijminatî û nenaskirina Hukûmeta Federal ya Başûrê Kurdistanê jî rê li ber vê sîyaset, êrîş û dagirkerîya dewleta Tirk xweş dike.

Li Kurdistanê şîyarbûna neteweyî û sîyasî, bîngêhên civatî yên tevgera neteweyî û demokratîk berfirehtir û stewardîna pêvajoya netewebûna kurdan jî bi leztir dike. Ev şîyarbûn, ne tenê bi Kurdistanê ve sînorkirî ye; di nav kurdên li Tirkîye û dîyasporayê jî pêvajoyek geş ya şîyarbûna neteweyî û sîyasî didome. Di vî warî de, potansîyelek berfireh ya rizgarîxwazîya neteweyî derketîye holê. Ji her çî nê civatê mirov bi awakî girseyî di nav tevgera neteweyî û demokratîk de cîh digrin. Di nav civata Kurd de, daxwazên mafên neteweyî û demokratîk, hewildanên li ziman, kultur û nasnameya kurdî xwedîderketinê, daxwazên jîyanek serbixwe û azad, bi awakî berfirehtir û geştir derdikeve holê.

Di nav refên tevgera neteweyî û demokratîk ya Bakurê Kurdistanê de, îro jî hinek pêşketinên girîng yên sîyasî derdikevin holê û di vî warî de pêvajoyek ji hev veqetandin û cihêtîyê tê jîyandin. Teva hinek xet û rengên ne zelal, bi awakî giştî îro li Bakurê Kurdistanê du xetên sîyasî yên ber bi çav hene. Yek ji vana; xet û sîyaseta entegrasyona bi dewleta Tirkîyeyê re û kedîkirina milletê Kurd e; ya din jî xeta neteweyî û kurdistanî ye.

Îro, yek ji erk û wezîfeya tevgera neteweyî ya bîngêhîn jî ew e ku li Bakurê Kurdistanê rê li ber vê stratejî û projeya entegrasyona bi dewleta kolonyalîst, teslîmgirtin û kedîkirina ji bo tirkîyeyîbûnê bigire. Ji ber ku yek ji astengên herî sereke ya li hemberî tevgera rizgarîxwazîya neteweyî û demokratîk, ev projeya kedîkirinê ya tirkîyeyîbûnê ye. Ev sîyaseta dewleta Tirk û hevkarên wê ya entegrasyon û kedîkirinê, bîr û bawerîyên ji bo weletakî serbixwe, miletekî azad û civateke demokratîk jar û hejar dike; serê gelek kurdên welatparêz tevlihev dike, bîr û bawerîyên neteweyî şolî dike. Tiştê herî xerab jî PKK û hinek derdorên bi wê ve girêdayî ne, ev yek kirine sîyasetek sîtratejîk û gelek kurdên welatparêz jî piştgirîya wan dikin. Hê jî gelek ciwanên kurdan ji bo vê sîyaseta teslîmgirtin, kedîkirin û *"komara demokratîk"* têne şehîd kirin. Ev pêvajoyeke paradoksî, xemgîn û tarjîk e. Loma jî divê pêşî li ber vê pêvajoyê bê girtin û xebata ji bo xurtkirina bîr û bawerîyên kurdistanî, serxwebûn û azadîyê geştir û berfirehtir bibin. Li dijî pêvajoya kedîkirin û tirkîyeyîbûnê û ji bo vejîna xurtkirina hedef û armancên stratejîk yên tevgera neteweyî û demokratîk, xebatên teorîk, îdeolojîk, sîyasî û civakî yên xurt û berfireh pêwîst in. Loma jî girîngî û pêwîstîya xebat û têkoşîna ji bo avakirina xetek sîyasî ya kurdistanî ku kurdan weke millet û Kurdistanê jî weke welat bîngêh digre; welatekî serbixwe, miletekî azad û civateke demokratîk armanc digre, niha ji her demê bêtir derdikeve pêş.

Çavkanîyên vê pêvajoya entegrasyon û kedîkirinê, ne tenê bi sîyaseta dewleta Tirkîyeyê, PKK û hevalbêndên wê ve sînorkirî ye. Alîyên wê yên ji derbasbûn û rehên navxweyî ya

tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê tên jî hene. Tevgera neteweyî û demokratîk ya Bakurê Kurdistanê, di salên 1980- 1990î de, di warê sîyasî, îdeolojîk û bîr û bawerîyên stratejîk de kete nav pêvajoyê nû. Înkâr û devjêberdana hinek bîr û bawerîyên esasî û stratejîk yê weke serxwebûn û yekîtiya Kurdistanê dest pê kir. Ev pêvajo, di salên 1990an de berfirehtir û kûrtir bû û îro jî berdewam dike. Di vê pêvajoyê de, dev ji gelek nerînên bingehîn, yê ku di salên 1965-1970an de hatibûn afirandin, hatin berdan. Li gora rewşa gelemperî ya îro, ji dervî hinek rewşenbîr û çend rêxistinên ku marjînal mane; bi awakî zelal ne dîyar e ku bê gelek derdorên sîyasî û rewşenbîrên kurdan çî dixwazin. Gelek kadroyên pêşeng ku di salên 1970an de, di afirandina nerînên tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê de xwedî ked û rolek taybetî bûn jî di nav de, gelek kadirên sîyasî û rewşenbîrên kurdan, çareserkirina pirsê miletê Kurd û Kurdistanê, di nav sînorên Tirkîyeyê (Mîsak-î Millî) de, weke pirsgerêkeke *"mafên nasname û çandî"* dibînin. Îro, bi awakî giştî ji dervî hinek rêxistin, tevger û rewşenbîrên bisînor, gelek rêxistin û derdorên siyasî ji bo miletê Kurd bi rastî çî dixwazin, zêde ne zelal e. Cihê xemgîniyê, bergê û dîmena enî û bereya kurdî bi xwe ye. Rêxistin û kesên ku berê hêzên welatparêz yê Başûrê Kurdistanê bi *"otonomîperestîyê"* rexne dikirin, îro êdî *"otonomîyê"* jî realîst nabînin. Ji alîyê din ve, hêzên Başûrê Kurdistanê ku heta salên 1990î otonomî diparastî, îro armanca herî kêfî federasyonê dibînin. Ev muqayese, bi xwe jî dîyar dike ku bê daxwazên sîyasî yê tevgera neteweyî û demokratîk yê Bakurê Kurdistanê, ji kîjan qonaxê hatiye kîjan qonaxê. Divê li ser sedemên vê yekê baş bê rawestandî û dersên pêwîst jê bêne derxistin.

Di vê pêvajoya îro de, hinek rêxistinên ku bi navê kurdî sîyasetê dikin û gelek kesên di qada sîyasî de *"serê govendê dikişînin"* çareserkirina pirsgerêka Kurdistanê weke *"pîrsa çareserîya kurd"* bazar dikin. Ji bo wan, pirsgerêka xak û welat ji holê rabûye. Li gor hinekan, sîyasetkirina di nav sînorên ku dewletê dîyar kirîye, *"sîyaseta objektîf û rasteqîn"* e.

Divê em tu carî ji bîr nekin ku dewleta Tirk li ser hîmê asîmîlasyon, tune kirin û tirk kirina hemû gelên Anatolya û Kurdistanê hatiye avakirin. Heta ev sazûmana kolonyalîst ya dewletê neyê hilneweşandin, dê ev helwesta asîmîlasyon û tune kirinê bi xurtî berdewam bike. Divê mirov bi dek û dolabên vê dewleta dagirker, kolonyalîst û nijadperest ku carcaran xwe weke komarek demokratîk nîşan dide nexape. Heta dewleta Tirk ji hundur ya jî ji derve bi awakî dijwar neyê zorgekirin û ji hêz û taqet nekeve; tevna wê ya li ser înkâr, asîmîlasyon û tune kirina gelên Kurdistanê neyê rûxandin û mecbûrî guherandinên bingehîn nebe, demokratîzekirina vê dewletê xewn û xeyal e. Divê em careke din bi awakî pir zelal dîyar bikin ku li ser bingehê milet û welat pirsgerêka Kurd û Kurdistanê neyê çareser kirin; wê li Tirkîyeyê demokrasî bi awakî rasteqînî neyê avakirin. Kesên ku çareserkirina pirsgerêka Kurd û Kurdistanê, bi gotina wan *"pîrsa kurdî"* bi demokratîzekirina Tirkîyeyê ve girê didin, di nav şaşî û xapandineke dîrokî de ne; ya jî bi zanebûn dixwazin di nav refên kesên *"komara demokratîk"* diparêzin de, cih bigrin.

Welatekî serbixwe, miletekî azad û civateke demokratîk

Kurdistan welatekî dabeşkirî û kolonîyek navneteweyî ye. Miletê Kurd û pêkhatiyên Kurdistanê yê etnîkî û olî ji hemû mafên xwe yê neteweyî, kulturî û demokratîk bêpar hatine hiştin. Loma jî pîrsa tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, pîrsa rizgarkirina welatekî kolonî û azadkirina miletekî bindest û pêkhatiyên Kurdistanê ye. Pêvajoya îro ya tevgera Kurdistanê, pêvajoya şoreşa rizgarîya neteweyî û demokratîk e. Divê berî her tiştî, pirsgerêk bi awakî zelal û rast bê bi nav kirin. Loma jî TDK- Tevgera pîrsê, weke pîrsa welatekî serbixwe, miletekî azad û civateke demokratîk dibîne. Heta

ev pirs, li gor vê rastîyê neyê çareser kirin, ne aştî û aramî û ne jî demokrasîya rasteqîn li dewletên dagirkerên Kurdistanê bi cih dibin.

Pirsgirêka Kurdistanê, ne tenê pirsgirêka miletê Kurd e; herweha ev pirsgirêk, ne tenê pirsgirêka Tirkîye, Îran, Iraq û Sûrîyeyê ye. Pirsgirêka Kurdistanê, bi hemû alîyên xwe ve bûye pirsgirêkek herêmî û navneteweyî. Dewletên Yekbûyî yên Amerîkayê (DYA), Yekîtiya Ewropayê (YE), Rûsya û gelek dewletên din, êdî alîyên vê pirsgirêkê ne. Heta ev pirsgirêk, bi awakî dadwerî neyê çareser kirin, wê aramî û aştîyek rasteqîn neyê herêma Rojhilata Navîn.

Armanç û daxwazên miletê Kurd û kurdistanîyan yên stratejîk, serxwebûn û yekîtiya her çar perçeyên Kurdistanê ye. Bêgûman ev armanca bingeîn ya stratejîk, bi awakî hêsan û di demeke nêzîk de, pêk nayê. Ji bo vê armançê xebat û têkoşînek gelek dijwar, demdirêj û sîyasetek realîst ya li gor rewş û mercên pêvajoyê pêwîst e. Lê di vê pêvajoya dûr û dirêj, dijwar û dîrokî de, tevgera rizgarîxwazîya neteweyî, wê di gelek qonax û navqonaxan re derbas bibe. Loma jî TDK-Tevger, tu çareserîyên demkî yên weke otonomîya çandî, otonomîya herêmî, federasyon û hwd red nake. Bervajîya wê, TDK-Tevger, ji bo gihaştina armanca stratejîk ya tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, girîngîyek taybetî dide hemû destketinên neteweyî û demokratîk yên demkî û navqonaxî. Bi vê çarçeweyê de, TDK-Tevger, bi awakî resmî bikaranîna zimanên dayikê di dibistan û dezgehên resmî de; mafên jîyan û geşkirina çanda kurdistanî jî di nav de, tu destketinan red nake û wan biçûk nabîne. Ji ber ku TDK-Tevger di vê rêya demdirêj û stratejîk de, her destketinê weke pêngaveke girîng dibîne.

TDK-Tevger di rewşa îro de, serxwebûnê armançeke programî û demdirêj dibîne. Ev armanç, xwedî bingehekî dîrokî ye û em di vê bawerîyê de ne ku ev daxwazeke sereke ya miletê Kurd û Kurdistanîyan e. Lê di vî warî de, xwedîyê biryara dawî miletê Kurd û Kurdistanî bi xwe ne. Mafên tu partî û rêxistineke sîyasî tune ku di warê qedera xwe bi çi awayî tayinkirinê de, îradeya miletê Kurd û kurdistanîyan têxe bin îpotekê û programên xwe li ser wan ferz bike. Gava şert û mercên dîrokî hatin amade kirin, wê miletê Kurd û pêkhatyên Kurdistanê bi xwe, bi rêya referandûmeke demokratîk û azad qedera xwe bi destê xwe tayin bike. Referandûma serxwebûnê ya Başûrê Kurdistanê, di vî warî de tecrûbeyek neteweyî û dîrokî ye. Referandûma 25ê îlona 2017î ya Başûrê Kurdistanê dîyar kir ku daxwaza miletê Kurd û kurdistanîyan, dewletek serbixwe ye.

Lê di vê pêvajoya stratejîk û dîrokî de, li gorî şert û mercan, dikare çareserîyên navkonaxî yên weke otonomî û federasyon jî derkevin holê. Ji ber ku li cîhanê, tecrûbeyên federasyon û otonomîyên ku hebûn nîşan dan ku ew ji bo pirsgirêkên neteweyî ne çareserîyên mayinde ne. Yekîtiya Sovyetan, Yugoslavya, federasyon û otonomîyên li Ewropaya Rojhilat û Rojava hebûn, tenê ji bona demeke taybetî bûne çareserî. Li dinyaya îro, pêvajoya ber bi serxwebûnê ve diherike. Ji ber ku bi awakî giştî, daxwazên dîrokî yên neteweyên bindest, ber bi dewletên serbixwe ve ye. Di vî warî de nimûneyeke balkêş ya vê dema dawî jî helwesta xelkê Katalonyayê ye. Teva rewşa wan ya aborî û civakî ya gelekî pêşketî jî xelkê Katalonyayê îradeya xwe ji bo serxwebûnê nîşan da. Ev rewş ji bona miletê Kurd û kurdistanîyan jî derbas dibe.

Rewş û pirsên mafên kurdên ku li metropolan dijîn

Ji ber zilm, zordarî û sîyaseta dewleta dagirker, gelek kurd û kurdistanî neçar man ku dev ji axa bav û bapîrên xwe berdin, koçî metropolan û dervî welêt bikin. Mixabin ji ber helwest û sîyaseta dewleta dagirker û rewşa şerê heyî, ev pêvajoya hê jî berdewam dike.

Bêmirovhîştina Kurdistanê û koçberîya bi darê zorê ku bûye sîyaseta dewletên kolonyalîst; herweha ji ber pirsgerêkên aborî, civatî û hinek sedemên din yê dîrokî, ji Kurdistanê ber bi dewletên cîran ve hertim koçên mezin pêk hatine. Îro, di hinek herêm û bajarên metropolên Tirkîye, Îran, Iraq û Sûrîyeyê de nifûseke mezin ya kurdan heye. Bi milyonan kurd û kurdistanî di serî de li Stenbol, Ankara, Îzmîr, Antalya, Mersîn, Adana, Bûrsa û hwd, li gelek herêmên Tirkîye belav bûne û li van deveran cîwar bûne. Beşek kurdên Anatolya Navîn, ji wan kurdên ku di nav van dused salên dawîn de hatine koçberkirin, pêk tên. Heta li hinek herêman, piranîya nişteci û şênîyan ji kurdan pêk tên. Kurd li herêma Behra Sipî û bi taybetî li bajarên weke Îskenderûn, Adana, Mersîn, Antalya xwedîyê nifûsek mezin in. Koçberî û bi darê zorê koçberkirin, ji ber şerê di salên 1980an û vir de gelekî zêdetir û berfirehtir bûye. Divê em vê rastîyê bibînin ku dewleta Tirk di sîyaseta xwe ya bêmirovhîştina Kurdistanê de, ev şer weke derfetek bi kar anî û bi saya vî şerî, bi giranî bi ser ket.

Bi gelemperî tê zanîn ku kurdên li hinek bajar û herêmên Anatolyayê dijîn, di warê aborî û civatî de, di şertên xirab, dijwar û giran de dijîn. Lê li van deran jî pirsgerêka bingehîn ya nişteciyên kurdan, nenaskirina nasnameya kurdî, mafên xwebirêxistinkirina bi nasnameya kurdî, perwerdeya bi zimanê dayikê, parastîna û pêşdebirina kultura kurdistanî û hwd in. Kurdên li van deran, bi şertên ku nasnameya xwe ya neteweyî înkâr bikin, dikarin ji hinek mafên sîyasî û “demokratîk” feyde bibînin. Kurd û kurdistanîyên ku li metropolan dijîn, ji ber sîyaseta asîmîlasyon û tirkîkirinê ya dewletê; ji ber şertên derûnî û civakî yê giran, bi awakî lezgîntir û diwartir tene bişaftin û asîmîle kirin. Ew ji nasname, ziman, kultur, urf, adet û hêjayîyên xwe yê neteweyî, kulturî û civakî bi dûr dikevin û di nav piranîyê de dihelin. Ji aliyê din ve, kurdên ku li metropolên Tirkîyeyê dijîn, her gav bi çavsofî, çavtirsandin, tehlûkeyên hovane û heta bi kuştinên girseyî jî rû bi rû ne.

Di van salên dawî de, ji ber bilindbûna pêla nijadperestîya Tirkan, li gelek cîyan kurd bûne hedefên êrîşên nijadperestî û hatine kuştin, cîh û warên wan hatine şewitandin. Eger rewş waha berdewam bike, kurdên li metropolan dijîn dikarin bi qetlîam û komkujîyên mezin re rû bi rû bimînin. Ji ber ku dewlet, asîmîlasyon û şiddetê weke alavekî sîyaseta xwe ya kolonyalîst bi kar tîne û teşwîq dike.

Ji bo ku li Tirkîye û welatên bîyanî, merivên kurd bêne parastîn, divê tevgera kurdî xwedî helwest û sîyasetek li gorî vê rewşa nû be. Divê partî, rêxistin, dezgehên sîvîl û demokratîk yê Kurdistanê alîkarî û rêberîya kurdên li metropolan bikin, da ku ew jî bikaribin li gorî şert û mercên deverên lê dijîn, xwe bi rêxistin bikin û biparêzin. Divê haya wan ji hevdû hebin û gava pêwîst bibe, ew di hewara hevdû de herin. Herweha divê rêxistin û tevgerên kurdan jî bi xebatên xwe yê nava welêt û dervî welêt, di vî warî de, bi awakî berdewamî li hemberî vê metirsîyê, raya giştî ya Kurdistanê, xelkên Tirkîye û cîhanê agahdar û şîyar bikin.

Sîyasetmedar û rewşenbîrên kurdan yê li metropolan dijîn, di tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê de xwedî cîh û roleke taybetî ne. Bêguman, wê di pêşerojê de jî cîh û roleke wan ya taybetî hebe. Di destpêka sedsala 20an de, Stenbol navendeke girîng ya sîyaseta tevgera neteweyî ya kurdan bû. Mirov dikare bêje ku tovê tevgera neteweyî ya modern ya Kurd, li vê derê hate avêtin. Piştî salên 1960an jî Stenbol, Ankara û hinek bajarên din yê metropolê, di rêxistinkirina demokratîk û sîyasî ya kurdan de, di warê çapemenî û weşanê de, di amadekirina kadroyan de û di gelek warên din de, xwedîyê cîyekî taybetî bûn. Îro jî girseyek mezin û berfireh ya sîyasî û rewşenbîrên kurdan li metropolên Tirkîye û derveyî welêt dijîn. Loma jî divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, ji bona kurdên li metropolan, derveyî welêt û Yekîtîya Sovyetan berê dijîn, xwedî bername û projeyên taybetî be. Herweha, bûyer û çalakîyên

sîyasî yên li Kurdistanê, rasterast bandorê li ser koçberên kurd yên li Ewropa û bajarên Tirkîyeyê dijîn, dikin. Loma jî TDK-Tevger pêwîst dibîne ku li ser pirs û pirsgirêkên koçberên kurdan yên li bajarên Tirkîye, Ewropa, Yekitiya Sovyetan berê û welatên din dijîn bêne rawestandî û rêyên çareserîyê bêne peyda kirin.

Divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, ji bona mafên kulturî, demokratîk û neteweyî yên kurdên ku li herêm û bajarên cuda yên metropolan dijîn, xwedîyê programek taybetî bin; ji bo çareserîya pirs û pirsgirêkên kurdên metropolan xwedî daxwaz û pêşniyarên zelal bin. Li metropolên Tirkîyeyê, kurd di nav netewe û kêmeteweyan de, bûne kêmeteweya herî mezin. Bi vê maneyê, pirsgirêka Kurd, her weha di warê coğrafîk de jî pirsgirêkeke bingehîn ya Tirkîyeyê ye. Divê ev pirs bivê-nevê bê çareserîkirin. Divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê vê pirsê di nav pragrama xwe de bi cih bike û pêşniyarên xwe yên ji bo çareserîyê dîyar bike.

Baş e, rêya çareserîyê çi ye?

Li gorî TDK-Tevgerê, peyman û belgeyên navneteweyî ji bona kêmeteweyên din çî mafan nas dikin, divê ji bo kurdên ku li bajar û bajarokên Tirkîye dijîn re jî ew mafên nas kirin. Ev jî di rewşa kêmeteweyan de, naskirina mafên demokratîk û neteweyî ne. Mafên kulturî, demokratîk û neteweyî yên kurdan û kêmeteweyên din yên li Anadolê û metropolên Tirkîyeyê dijîn, divê di destûra bingehîn de cih bigrin û bi qanûnên pêwendîdar bêne parastîn. Herweha divê ew qanûnan, di pratîkê de werin pêkanîn. Loma jî reorganîzekirina dewletê ya li ser esasê avakirina demokrasîyek berfireh, pîrreng û pirdeng; qebûlkirin û parastîna mafên netewe, kêmetewe, ol û mezhebên hene, weke pêwîstîyek dîrokî derdikeve pêş.

Pirsa yekîtî, hevkarî û xebata hevbeş

Pirsa yekîtîya kurdan pirsgirêke kevn û dîrokî ye. Şaîr û bîrewerê mezin Ehmedê Xanî (1651-1707) jî weke pîrsek girîng û bingehîn li ser vê mijarê rawestîyaye. Ehmedê Xanî li ser pirsê yekîtîyê, di destana gewre ya kurdî Mem û Zînê de weha dinivîse:

Ger dê hebûya me îttîfaqek Vêk ra bikira me înqîyadek

Rûm û 'ereb û 'ecem temamî
Hemîyan ji me ra dikir xulamî

Tekmîl dikir me dîn û dewlet Tehsîl dikir me 'ilm û hikmet^[1]

Ev pirs, îro jî weke pîrsek herî girîng û bingehîn di rojeva tevgera rizgarîxwazîya neteweyî de cihê xwe diparêze. Heta ev pirs, ango pirsê yekîtî û hevkarîyan çareser nebe, wê pêkanîna armanca stratejîk ya tevgera neteweyî û demokratîk ya welatekî serbixwe, miletekî azad û civateke demokratîk bê encam bimîne. Divê rêxistinên sîyasî û demokratîk yên Kurdistanê, rewşenbîr û welatparêzên kurdistanî, bi sîyasetek hevbeş, dest bavêjin vê pêvajoyê û di vî warî de, çî ji destên wan bê bikin. Ji ber ku pirsê yekîtîyê, pîrseke neteweyî ye û hemû beşên civatê eleqeder dike. Weke welat û netewe, rizgarîya me bi yekîtî, hemahengî, rêzgirtin û têkoşîna me ya hevbeş mumkun e. Yekîtîyên hêzên

sîyasî û demokratîk yê heta îro hatine ava kirin, mixabin nebûn xwedêyê jîyaneke dirêj, encameke serketî bi dest nexistin û bersîva pêvajoyê nedan.

TDK-Tevger, bi awakî giştî pirsas yekîtî û hevkarîyên sîyasî û demokratîk, di sê xalan de dibîne:

- 1) Pirsas yekîtî û hevkarîyên hêzên sîyasî û demokratîk yê her perçakî Kurdistanê.
- 2) Pirsas yekîtî û hevkarîyên hezên sîyasî û demokratîk yê her çar perçeyên Kurdistanê.
- 3) Pirsas yekîtî, hevkarî û platformên neteweyî, demokratîk û kulturî yê kurdên dervî welêt (dîaspore). Ango; pirsas di binê banên hevbeş de, yekîtî, hevkarî û civandina komele, federasyon, rêxistinên meslekî, weqifên sivîl û demokratîk yê kurdan; pirsas yekîtîya pispor, nivîskar û lêkolînerên kurdan yê ku li ser ziman, çand û mijarên akademîk xebatê dikin.

TDK-Tevger, li Bakurê Kurdistanê, pirsas yekîtî û hevkarîyan jî di sê xalan de dibîne:

- 1) Yekîtîya sîyasî û rêxistinî ya di navbêna rêxistin, tevger û kadirên sîyasî yê nêzîkî hevdû de.
- 2) Yekîtî û hevkarîyên demdirêj û stratejîk yê navbêna rêxistin û partîyên kurdistanî de.
- 3) Yekîtî û hevkarîyên li ser bingehên armanc û daxwazên rojane yê acil.

TDK-Tevger wê hewl bide ku bi partî, rêxistin û hêzên neteweyî û kurdistanî re, li ser bingehê bîr û bawerîyên ku Kurdistanê weke welatekî kolonî û dabeşkirî, milletê Kurd weke miletekî perçekirî dibîne û mafê çarenivîsa xwe tayinkirinê ji bo milletê Kurd diparêze, yekîtî û hevkarîyên sîyasî û rêxistinî yê stratejîk ava bike. Herweha; TDK-Tevger wê hewl bide ku li gor rewş, pêwîstî û menfeetên tevgera neteweyî û demokratîk, bi hemû rêxistin û dezgehên cihêreng yê civatê re, hevkarî û xebatên demkî yê hevbeş bike.

TDK-Tevger, girîngîyek taybetî dide xebat û kampanyayên gelemperî yê ji bo parastin û geşkirina zimanê kurdî, çanda kurdistanî û parastina kevneşopîyên dîrokî û xwezaya Kurdistanê. Bê guman TDK-Tevger wê li gorî hêz û derfetên xwe bi awakî çalak, beşdarî nav van xebat û platforman bibe.

Li Rojhilata Navîn ku Kurdistan jî di nav de ye, şerekî piralî, plan, berberî û reqabetek gelek mezin di nava dewletên heremê û dewletên mezin de berdewam dike. Ev rewşa aloz û tevlihev, dikare her gav şerekî herêmî û navneteweyî derxîne holê. Rewşa Iraq û Sûrîye ya aloz û tevlihev di holê de ye. Lê dikare her gav pêşketin û bûyerên ku dişibin rewşa Iraq û Sûrîyeyê jî derkevin holê. Herêma Rojhilata Navîn û Kurdistan, ji bo gelek bûyer û guherandinan "*ducanî*" ye û her gav dikare gelek bûyer, pêşketin û guherandinên nû rû bidin. Bêguman ev bûyer û guherandin, di serî de wê tesîrek mezin li Kurdistanê û milletê Kurd bike. Lê rewşa ku niha derketîye holê, bi awakî giştî di feyde û berjewendîyên kurdan de ye. Loma jî divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, li hemberî guherandin û bûyerên ku dikare rû bidin amade be û bikaribe ji keys û fîretên derkevin holê îstîfade bike. Ji ber vê yekê jî hem di nava hêzên kurdistanî yê her perçeyê Kurdistanê de û hem jî di nava hêzên kurdistanî yê her çar perçeyên

Kurdistanê de, pêwîstiya hevkarî, piştgirî û xebat û têkoşîna hevbeş weke wezîfeyek acil ya neteweyî û dîrokî derdikeve pêş.

Pirsa awayên xebat û têkoşînê

Divê pêwendiyên di navbêna armanc, alav û awayên ji bo gihîştina wê armancê de, bi awakî rast û zelal bê zanîn. Armanc, rizgarkirina milletê Kurd û Kurdistanê û avakirina civateke demokratîk e. Bi kîjan rêbaz û alavan wê ev armanc pêk were, weke mijarek girîng, ji berê de li ser tê gotûbêj kirin.

Em dizanin ku jîyan jîndar e, civat dînamîk e, pêşketinên dîrokî bi çivonek in. Tu navgîn û awayên xebat û têkoşînê tune ku di her dem û di her rewşê de bêne bi karanîn. Yê ku navgîn û awayên têkoşînê destnîşan dikin, şert û mercên dîrokî yê wê pêvajoyê ne. Di dîrokê de, gelek awayên xebat û têkoşînê yê weke şerê çekdarî, serhildanên civatî, berxwedanên pasîf, nerazîbûnên sivîl, têkoşînên demokratîk û gelek awayên din hatine bikaranîn.

Awayê têkoşîna çekdarî ya ku heta îro kurdan bi kar anîye, ne tercîhek wî ya ku bi awakî azad hilbijartîye. Mixabin, ev yek li ser wî hatîye sepandin. Milletê Kurd heta niha nebûye xwedîyê rewşek qanûnî û demokratîk û loma jî ew neçar maye ku ji bo bidesxistina mafên xwe yê neteweyî û demokratîk û li hemberî êrîşên dewletên kolonyalîst, rêya têkoşîna çekdarî hilbijêre. Di vê çarçeweyê de, ji bo xweparastîn û bidesxistina mafê azadîya neteweyî, têkoşîna çekdarî ya ku li ser milletê Kurd heta niha hatîye ferzkirin, rêyek rewşa û mafdar e.

TDK-Tevger weke prensîp, ji dervî metodên tundrewî ku di qada navneteweyî de wek çalakîyên terorîst tên dîtin, tu awayên xebat û têkoşînê înkâr nake. Lê di van şert û mercên îro de, TDK-Tevger xebata sereke ya ji bo bidesxistina mafên neteweyî û demokratîk yê milletê Kurd û kurdistanîyan, xebata eşkere, girseyî û demokratîk dibîne. Divê em di rêyên têkoşînên eşkere, demokratîk û girseyî de, misoger û bi biryar bin. Lê, gava hemû rê û rêbazên xebat û tekoşîna eşkere û demokratîk li ber tevgera neteweyî û demokratîk ya gelên Kurdistanê bîn girtin, mafê wî yê xwezayî ye ku ew hêza gelê Kurd û kurdistanîyan bi awakî girseyî û cîhêreng bi kar bîne. Ev jî mafekî rewşa ye. Di gelek belgeyên navneteweyî û herweha di beyannameya mafên mirovî de hatîye dîyar kirin ku ger rê û rêbazên demokratîk li ber xelkekî bîndest bêne girtin, mafê wî heye ku ji bo azadîya xwe serî hilde. Di şert û mercên îro de, bikaranîna xebat û çalakîyên hêza girseyî, divê di vê çarçeweyê de bêne nixandîn.

Dinya, edî ne dinyaya berê û Kurdistan jî ne Kurdistana berê ye. Li hemberî pêşketinên teknolojîk û bikaranîna çekên modern, hinek awa û metodên têkoşînên klasîk êdî weke berê ne bi wate ye. Îro awa, rê û rêbazên têkoşînê hatine guherandin û gelekî dewlementir bûne. Pêşketinên li dinyayê, rewşa navneteweyî, pêşketin û guherandinên li Rojhilata Navîn, bandorek rastûrast li ser Kurdistanê û tevgera neteweyî û demokratîk dike. Weke me berê jî dîyar kiribû; civata Kurd, di giraniyê de êdî civatek bajarî ye. Ev rewşa bi xwe jî di tespît û hilbijartina awayên xebat û têkoşînê de xwedî cihekî girîng e. Loma jî divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê li gorî van pêşketin û guherandinan xwe nûjen bike; di warê xebat û awayên têkoşînê de xwe ji nû ve bihûne.

Pirsa avakirina partiyên demokratîk û neteweyî

Li gorî TDK-Tevgerê, di şert û mercên îro de pêşîya vê xetimandina tevgera rizgarîxawzîya neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê bi rêya rêxistinîya veşartî û têkoşîna şerê çekdarî ya klasîk ve nayê vekirin; pirs û pirsgerêkên hene, nayên çareser kirin. Di rewşa niha de, şertên vê yên navxweyî û navneteweyî tune ye. Kurdistan êdî ne Kurdîstana berê ye. Civata Kurd, li gora 30-40 sal berê di warê sîyasî, aborî, civatî, demografîk de, li cîhekî gelek cîhê ye. Bi vê ve girêdayî, tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê jî pêvajoyeke nû dijî. Tevgera Kurdistanê piralî bûye û bûye xwediyê potansîyelek gelekî berfireh ku êdî di tixûbên rêxistinîya veşartî de nikare bê sînor kirin.

Li gor rewşa îro û pêşketinên li herêmê, Kurdistanê, Tirkîyeyê û cîhanê, di warê xebat û têkoşîna eşkere û demokratîk de, pêwîstîya kurdan ji her demê bêtir bi nasnameya neteweyî xwebirêxistinîkirinê û geşkirina xebat û têkoşînê ya li ser vî bingehî heye. Divê di vê pêvajoya dûr û dirêj de, heta miletê Kurd û pêkhateyên Kurdistanê bighêjin armancên xwe yên bingehîn û stratejîk, bi daxwazên rojane vê pêvajoyê gav bi gav bihûne. Loma jî divê miletê Kurd û pêkhateyên Kurdistanê di her warên jîyanê de, bi nasnameya xwe ya neteweyî tevbigerin, li ser vî bingehî xwe bi rêxistin bikin. Divê, çî li Tirkîye û çî jî di qada navneteweyî de be, her desketinên xwe bighînin statuyên eşkere û hiqûqî. Ji xwe pêvajoya stewardîna netewebûnê ya ku tê jîyandin jî vê yekê ferz dike.

Ji bo tevgera neteweyî û demokratîk, rêxistinîya vekirî û têkoşîna demokratîk nayê maneya ku mirov rêxistinî û têkoşîna xwe li gor qanûnên hene bi sînor bike. Bervajiyê wê, divê xebat, têkoşîn û rêxistinîyek weha, bi qanûn û hiqûqa heyî ne sînorkirî be; divê ew li ser bingehê nenaskirin û bêkêrhîştina wan qanûnên nedemokratîk û nedadmendî, bê fêm kirin. Weke hemû milet û gelên cîhanê yên azad û serbixwe, mafên gelên Kurdistanê jî heye ku li ser axa xwe, bi awakî azad û demokratîk xwe îdare bike û bijî. Ji bo vê armancê; mafê miletê Kurd û Kurdistanîyan jî heye ku li gorî qanûn û prensîbên hevbeş yên cîhanî û mafên mirovî yên gerdûnî xwe bi rêxistin bikin û bi awakî eşkere û demokratîk xebat û têkoşîna xwe bidomînin.

Bêguman di rewşa îro ya Tirkîyeyê de, ne hêsan e ku gelên Kurdistanê, li ser bingehên nasnameyên xwe yên neteweyî xwe bi awakî serbest û azad bi rêxistin bikin. Di serî de Qanûna Bingehîn, hiqûqa dadmendîya Tirk, qanûn û biryarnamêyên henin, rê û destûrê nadin vê yekê. Lê mafê civata Kurdistanê ya herî pêşî, mafê rêxistinîyê ye û di serî de jî mafê rêxistinîya sîyasî ye. Divê miletê Kurd û Kurdistanî di her warên jîyana civatî de, bi nasnameya xwe ya neteweyî xwe bi rêxistin bikin; dezgehên xwe yên neteweyî û çandî ava bikin û bingehên wan yên neteweyî, sîyasî û hiqûqî pêk bînin. Rewş û pêvajoyê, vê pêwîstîyê derdixîne pêşîya me. Ev, têkoşîneke li hemberî rista hiqûqa kolonyalîstîyê ye û bi qasî têkoşîna çekdarî dijwar e û fedekarîyên mezin dixwaze.

Ji bona ku mirov bikaribe li gorî rewşê îro xebat û têkoşînek berhemdar bimeşîne, divê mirov metod, rêbaz û navgînên nû yên li gorî pêvajoyê biafirîne. Yek ji van jî avakirina partîyek eşkere, neteweyî, demokratîk û girseyî ye. Bêguman, partîyek wehe, divê daxwazên miletê Kurd yên neteweyî û demokratîk armanc bigire û ji rastîya netewe û welêt jî tawîz nede. Di vê pêvajoyê de, ev weke pêwîstîyek girîng derdikeve pêşîya me. Teva hemû astengan jî divê em xebatên xwe yên di vî warî de geştir û berfirehtir bikin. Civata Kurdistanê, xwediyê kadir, potansîyel û stewardîneke berfireh ya neteweyî û demokratîk e ku bikaribe partîyek weha ava bike.

Ev rêyek ji rêyên ku dikare sîyaseta nû ya dewleta veşartî ku li dijî tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê dimeşîne, bêbandor û stewr bihêle; sîyaseta kedîkirinê ya li ser miletê Kurd û Kurdistanîyan bişkîne; û potansîyela neteweyî û demokratîk ya dorpêçkirî, ber bi armancên rast ve biherikîne. Bêguman partîyek weha, divê nebe alat û

bazirgananiya hinek kes û derdorên ku tenê bixwazin herin meclîsa dagirker. Divê partîyek weha, partîyek neteweyî, demokratîk, girseyî ya xebat û têkoşînek şoreşgerî be; xwedîyê sîyasetek serbixwe û bi şexsiyet be; li hêjayîyên tevgera Kurdistanê yê demokratîk û neteweyî yê hevbeş xwedî derkeve û wan bihêz bike.

Di vî warî de, bi awayekî giştî rêxistin, tevger û derdorên sîyasî yê Bakurê Kurdistanê di nav lêgerîn û hewldanek berbiçav de ne. Di van salên dawîn de, damezrandinên hinek partî û dezgehên bi nasnameya Kurd û Kurdistanê, hewildan û pêngavên girîng in. Partîya Azadîya Kurdistanê (PAK), Partîya Sosyalîst a Kurdistanê (PSK) Partîya Demokrata Kurdistanê Tirkîyê (PDK-T) û Partîya Komunîst a Kurdistanê (KKP) bi awakî eşkere û resmî hatin avakirin. Herweha, divê pêvajoya HEP, DEP, HAK-PAR û xebatên partîyên legal yê din, bi awakî gelemperî û birfireh bêne nirxandin. Ji tecrûbe û alîyên wan yê serketî bêne îstifade kirin û ji şaşî û kêmasîyên wan jî dersên pêwîst bêne derxistin.

Di warê pirsên partîyên vekirî û eşkere û programên wan de, hinek derdorên sîyasî *"jêrnasnametîyê"* û *"hinek mafên çandî"* têr dibînin. Ev derdorên ku di nav sînorên ku dewletê dîyar kirîye tevdigerin, di eslê xwe de potansiyela neteweyî û demokratîk bi sîyaseta dewletê ve girê didin. Eşkereye ku di xebat û têkoşîna welatekî kolonî û miletekî bindest de, sîyasetek ku serxwebûnê wek armanca stratejîk nede pêşîya xwe, dûr ya jî nêzîk wê xizmetê ji sîyaseta dewletên dagirker re bike. Hinek derdorên sîyasî jî armancên bingehîn û stratejîk yê miletê Kurd û kurdistanîyan tenê bi programkirina otonomîya kulturî, otonomî û federasyonê ve sînor dikin û pêşeroja miletê Kurd û kurdistanîyan ji niha de dixin bin îpotekê.

Pirsa zimên û zaravayên kurdî

Kurdistan welatekî di nav çar dewletên kolonyalîst de hatîye dabeşkirin, Miletê Kurd û pêkhatiyên Kurdistanê ji dervî îradeyên xwe di nav çar sînorên sîyasî û sînî de ji hevdû hatine veqetandin. Ji ber vê rewşê, miletê Kurd û kurdistanî di her warê jîyanê de, rû bi rûyî gelek pirsgerêk, trajedî û karesatan bûne û îro jî ev rewş weha dom dike. Rewşa her perçeyê Kurdistanê ya sîyasî, civatî û aborî di bin şert û mercên welatên dagirker de û bi awakî ne xwezayî şikil û fesal girtîye. Hem di nava perçeyan de û hem jî her perçe di nava xwe de, di warê sîyasî, aborî, civatî, ziman, zarava, ol, mezheb, çand û hwd de, gelek cudahî derketine holê. Vê rewşa ku ji kolonyalîtiyê mîras maye, ji bo îro û pêşerojê, sersedem û çavkanîya pirs û pirsgerêkên giran in. Mixabin tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, pirsgerêk û rûxandinên ji vê rewşê dihatin, bi awakî ku pêwîst bû nedît û ji bo çareserîya van pirsgerêkan sîyaset û programek li gorî vê rewşê pêşkêş nekir.

Divê em pirs, pirsgerêk û cudahiyên xwe bi awakî zelal bibînin, gotûbêjan li ser wan bikin û rêyên çareserîyê ji wan re peyda bikin. Yek ji van pirsan jî pirsê zaravayên Kurdî û sîyaseta di vî warî de ye.

Weke tê zanîn, zimanê kurdî ji çar zaravayên bingehîn (kurmancî, soranî, kirdkî/zazakî û hewramî) pêk hatîye. Herweha, her zarava di nav xwe de xwedîyê devokên cuda yê herêmî ne. Li Rojhilatê Kurdistanê û Başûrê Kurdistanê soranî, hewremanî û kurmancî, li Rojavayê Kurdistanê kurmancî, li Bakurê Kurdistanê kurmancî û kirdkî/zazakî tê peyivandin. Yek ji van zaravan jî ne di wê rewşê de ye ku kurd hemû bikaribin bi vî zaravayî ji hevdû fêhm bikin. Yek ji sedemên bingehîn yê afirandina pirsgerêkên pêvajoya neteweyîya kurdan de jî ev e.

Pirsek ji ji pirsên girêng yê zimanê kurdî jî pirsê alfabe yê. Mixabin, kurd hîna jî nebûne xwedîyê alfabekek hevbeş. Rojhilat û Başûrê Kurdistanê alfabe ya erebî, Bakurê Kurdistanê û Rojavayê Kurdistanê alfabe ya latînî bi kar tînin. Kurdên ku di nava sînorên Yekîtiya Sovyetan ya kevn de dijîn, heta dema nêzik alfabe ya kirîlî bi kar dianîn, îro bi giranî alfabe ya latînî bi kartînin.

Divê tevgera neteweyî û demokratîk, di warê alfabe, ziman û zaravan de, xwedîyê sîyasetek zanistî ya hevbeş be. Di vî warî de, karekî mezin û taybetî dikeve ser milên zimannas, rewşenbîr, lêkolîner û nivîskarên kurdan. Berê li Bakurê Kurdistanê, piraniya rêxistinên kurdan di bernameyên xwe de dinivîsandin ku *“Li Kurdistanê zimanê fermî wê Kurdî be; wê xebatê bê kirinê ku ji çar zaravayan zimanekî hevbeş bê afirandin.”* Bêguman ev nerînek şaş û ji zanestîyê dûr bû. Divê bêyî ku em serî li rêyek çêkirî û zordanê bidin, em hewl bidin ku zaravayên zimanê kurdî nezikî hevdu bikin. Divê em vê yekê, bikin sîyaset û di vî warî de dest bi xebatên zanestî û pêwîst bikin. Di vî warî de, yek ji gavên girêng jî ew e ku di pêşerojê de kurd bikaribin li ser alfabekek hevbeş li hevdu bikin.

Li Bakurê Kurdistanê, kurmancî û zazakî, du zaravayên kurdî yên xwedîyê yek maf û statuyê ne. Eger mirov giraniyê bide yekî ji van û yê din îhmal bike, ev dikare di laşê civat û zimanê kurdî de birînên kûr veke. Li Bakurê Kurdistanê, li cihên ku kurmancî di piraniyê de ye, di perwerde û dezgehên rêvebirinê de, divê di dereceya pêşîn de kurmancî esas bê girtin; lê li dibistanan perwerdeya bi zazakî mecbûrî be. Li cihên ku kirdkî/zazakî di piraniyê de ye, di perwerde û dezgehên rêvebirinê de, divê di dereca pêşîn de kirdkî/zazakî esas bê girtin; lê li dibistanan perwerdeya bi kurmancî mecbûrî be. Li Bakurê Kurdistanê, di warê ziman, zarava, çand û perwerdeyê de, divê li ser vê bingehê sîyaset û programek objektîf bê avakirin û birêvebirin.

Pirsa pêkhatiyên Kurdistanê

Civata Kurdistanê ligel milletê Kurd civateke ji grûpên etnîkî, olî, mezhebî û jêrnasemeyên cuda pêk hatîye. Li Kurdistanê, bi kurdan re grûpên etnîkî yên wek ermenî, asûrî, ereb û tirk jî dijîn. Di warê olî de, giraniya kurdan muslumanên sunî û şafîî ne. Kurdên elewî (Ehlî Heq/Rayî Heq), di warê olî û mezhebî de, piştî sûnîyan grûpa baweriyê ya herî mezin e. Lê civatên weke êzîdî, fileh, cîhû û mirovên ji olên din jî li vî welatî dijîn. Divê em cudahiyan li Kurdistanê weke dewlemendiyekê bibînin û di warê etnîkî, dîn û mezheban de xwedîyê sîyaset û programek zelal bin. Divê mafên etnîkî, ziman û kulturî yên hemû pêkhatiyên Kurdistanê bên qebûlkirin, sîyaset û programek ku vana têxe bin ewlekarîyê bê pêkanîn. Pirsgerêkên Ehlî Heq/ Rayî Heq û Êzîdîtîyê, pirsgerêkên girîng yên ku heta niha hatine îhmal kirin. Herdu pirsgerêk jî her ku dihere bêtir dikeve rojeve û divê bi awakî lezgîn bêne çareser kirin. Siyasetê înkâr, asîmîlasyon û tirkîkirinê ya li Tirkîyeyê di warê ol, mezheb û bawerîyan cihê de jî gelek rûxandin û zêrên mezin pêk tîne. Di rastîya xwe de, bawerîya ku divê weke Ehlî Heq/ Rayî Heq bê rave kirin, bi zanebûnê weke *“Elewîtîyê”* tê bi navkirin. Dewlet hewil dide ku bi rêya Bektaşîyê, vê baweriyê entegreyî îdeolajîya *“Îslametîya Tirk”* bike. Serokatîya Karûbarên Diyanetê ku xwedîyê aborîyeke gelek gewre û karmendan e, di vî warî de rolek mezin ya neyînî dilîze. Karesat û komkujîya DAIŞê ya li Şingalî carek din diyar dike ku Êzîdî, Ehlî Heq û baweriyên din yên li Tirkîye û herêmê li hemberî metirsîyek mezin rû bi rû ne. Divê pirs û pirsgerêkên elewîtî û êzîdîtîyê bêne gotûbêj kirin û ji wan re çareseriyên rasteqîn bêne peyda kirin.

Li Kurdistanê kesên xwedî baweriyên ehlî heq û elewîtîyê ne, ligel zilma neteweyî û sîyasî, ji aliyê olî û mezheban de jî zilmê dibînin. Di pêvajoya dîrokê de, zordarî û cûdahîya di nava *“elewîtî û sûnîtîyê”* de birînên kûr di laşê civatê de vekirine. Ji bo

pêşîlêgirtina vê zoradarîyê û rakirina cudahîyên nava "elewîti û sûnîti" yê, divê lêkolînên zanyarî, xebatek xurt û berfireh bê kirin; ji pirsgirêkê re çareserîyek rast bê dîtin. Weke nîjad kurdbûna elewîti û êzîdîtiyê, ji bo xweifadekirina gelek kesên elewî û êzîdî dikare têr neke. Civat mekanîzmeyek zindî ye ku ji gelek kesên xwedî nasname û jêrnasnameyên cihê pêk tê. Divê em li hemberî hemû kêmteweyan, jêrnasname, ol û mezheban bi heman pîvan û mesafeyan tevbigerin.

Pirsa jîngeh û xwezaya Kurdistanê

Dewleta Tirk li ser bîngehê înkâr, asîmîlasyon û qirkirina milletê Kurd û kêmteweyan hatîye avakirin. Hemû serhildan, berxwedan û tevgerên milletê Kurd yê neteweyî bi awakî hovane hatin tefandin. Lê encam û bandora vê sîyaseta nîjadperest û dagirkerî bi vî awayî jî sînorkirî nemaye. Di vî şerê jîholêrakirinê de, bi çekên giran û kîmyawî gelek şûnwarên dîrokî, jîngeh û xwezaya Kurdistanê jî hat şewitandin, rûxandin û wêrankirin. Piştî damezrandina Komara Tirkîyeyê, gelek navçeyên Kurdistanê hatin mayin kirin. Lê ev dewlet, êdî bi vê yekî jî nayê ser û seranserê sînorên navbêna kurdan bi dîwarên bilind dihûne û dixwaze hemû pêwendîyên di navbêna herçar perçeyên Kurdistanê bi temamî ji holê rake.

Vê sîyaseta dewletê ya rûxandin û wêrankirinê ku bi dehsalan e berdewam dike, di van salên dawîn de diwartir û berfirehtir bûye. Di encama sîyaseta dewleta Tirk ya "bêmîrovhîştina Kurdisatanê" de, gelek gund, bajar, bajarok û herêmên Bakurê Kurdistanê hatine rûxandin û wêran kirin. Dewleta Tirk, vê sîyaseta xwe, bi hemû îmkânên xwe, îro li Başûr û Rojavayê Kurdistanê jî dixîne jîyanê.

Dewleta Tirk, zerara ku daye dewlemendîyên me yê dîrokî, jîngeh û xwezayê, gelek mezin û berfireh e. Di nava van 30-40 salên dawîn de, bi destê dewletê û bi awakî sîstematîk şewitandina daristanan, rewşa seqa, avûhewa û ahenga xwezaya welatê me xera kirîye. Ev bûye sedemê tunekirina gelek cûreyên, gul, çiçek, şînkayî û heywanên kovî û rêyek mezin li ber herifandina axê vekirîye. Bi çekirina bendav û golan, li gelek deran şûnwarên dîrokî yê li Kurdistanê, di bin avê de hatine hîştin. Gelek navçe û deverên ku bi kêrî çandinîyê tî jî binav bûne.

Parastîna mîras û rûmetên dîrokî û geşkirina têgehîştina jîngeh û hawîrdorê, li tevayê cîhanê bûye berpîrsîyarî û wezîfeyek girîng. Tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdisatanê jî divê ji bo parastîna û geşkirina mîras û hêjayîyên dîrokî, çandî û herweha parastîna jîngeh, xweza û erdnîgariya Kurdistanê, sîyasetek berbiçav biafirîne û di vî warî de gelê me tê bighîne. Di vî warî de, pêwîstî bi lêkolînên zanyarî û programek perwerdeya têgihîştin û hişmendîyek neteweyî û dîrokî heye. TDK-Tevger, wê piştgirîya xebat û hewldanên di vî warî de bike û li gorî hêz û îmkânên xwe di nav wan de cih bigre.

Pirsa jinan

Weke di pêvajoya dîrokê de, îro jî pirsgirêka jinan yek ji pirsgirêkên civatê yê bîngehî e. Di dîrokê de, bîngeha newekhevîya di navbêna jin û mêran, bi sîtemkarî û kedxwarîya di navbêna jin û mêran de dest pê kirîye. Jin di pêvajoya dîrokê de, weke malekî şexsî hatîye qebûl kirin. Ji bo ku ew jin in, tûşî zilm, zordarî û zahmetîyên mezin bûne û mafên wan bînpê bûye. Mixabin îro jî zilm, zordarî, kedxwarî û sîtemkarîya li ser jinan berdewam dike.

Di civata Kurdistanê de jin, tevî zilm û zahmetîya neteweyî û çînî, ji bo ku weke cins jin in jî, ji gelek mafên xwe yê bingehîn bêpar dimînin. Li gelek deverên Kurdistanê, kevneşopên weke qelen, marbirîna pêçekê, bi zorê zewicandin, kuştinên namûsê, ji mîrasê bêpar hiştin, lêdan, biçûkxistin, zilma aborî û civatî ya li ser jinan, hîna jî berdewam dike.

Teva şert û mercên gelek zor û giran, di xebat û têkoşîna neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê de, cîyekî gelekî girîng ya jinan heye. Di têkoşîna rizgarîxwazîya neteweyî de, jinan her dem mil daye milên mêran, bûne hevparên qedera wan û heta ji mêran bêtir jan û azarî kişandine. Bêguman, ev fedakarî û êşa jina kurd vala neçûye. Di pêvajoya 30-40 salên dawîn de, di têkoşîna neteweyî û demokratîk de jina kurd, hem di warên neteweyî û sîyasî de, hem jî di warên têgehîştina mafên xwe yê taybetî de pêşketineke berbiçav nîşan daye. Jina kurd, di berxwedan û protestoyên li ber derîyên zînanan de, di beşdarîya şerên çekdarî de, di xebat û têkoşîna neteweyî, demokratîk û sîyasî de gelek tabû şikand. Ev xebat û têkoşîna jina kurd, zanistî û têgihîştina wê ya di warên neteweyî, sîyasî û mafên jinan de geştir û berfirehtir kirîye. Ew, êdî di qada xebat û têkoşîna rizgarîxwazîya neteweyî de û di nava civatê de, xwedî cîh û rolek gelek girîng û taybetî ye. Bi geşbûna xebat û têkoşîna rizgarîya neteweyî ya Kurdistanê, beşdarîya jina kurd ya nava vê xebat û têkoşînê jî berfirehtir dibe. Di vê qonaxê de, di gelek qadên têkoşînê de jina kurd, di sazî û çalakîyên demokratîk de, her ku diçe bi giranî cîyê xwe distîne.

Di nava sînorên mafdar û rewa de, mafê her beşên civatê yê xwebirêxistinkirinê heye. Jina kurd nivê civatê pêk tîne. Weke her beşê civatê, divê jin jî bi awakî azad xwe bi rêxistin bikin. Birêxistinbûna jinê, mafê wê yê herî xwezayî ye û ev maf garantîya pêşketin û azadîya wê ye. Weke mîletê Kurd û kurdistanîyan; rizgarî û azadîya jinê jî bi destxistina mafên welatekî serbixwe, miletekî azad û civateke demokratîk ve girêdayî ye. Bêguman, ev nayê wê maneyê ku xebat û têkoşîna jinê bê paşguhkirin. Berevajîyê wê, divê xebat û têkoşîna jinê berfirehtir û geştir bibe. Herweha divê bê zanîn ku di welatekî de û di serî de, mafê xwebirêxistinkirin û azadîya jinê pêk neyê, civateke demokratîk jî nayê damezrandin.

Di parastîna zimanê dayikê û kultura kurdî de, roleke sereke ya jin û dayika kurd heye. Li hemberî asîmlasyon û jenosîda li ser zimanê kurdî, kozik û çepera herî girîng ya mîletê Kurd, ev rola jina kurd e. Ne bi saya serê jin û dayikên kurdên ku li malên xwe bi zarokên xwe re bi kurdî dipeyivin bûna; wê asîmîlasyon û jenosîda li ser zimanê kurdî, gelekî diwartir û berfirehtir bûya. Lê mixabin, ew rewş ji ber wêrankirina gund û bajarokên Kurdistanê û koçberîya ber bi bajar û metropolan, her ku dihere hejartir dibe. Êdî dayikên kurdan, weke berê bi zarokên xwe re bi kurdî napeyivin û ev ji bo pêşeroja zimanê kurdî metirsî û xeterek gelekî mezin e. Ji ber vê yekê jî divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, di vî warî de xwedî sîyaset, program û projeyên taybetî be; bi awakî lezgîn xebat, têkoşîn û kampanyayên mayinde li dar xîne; piştgirîya xebat û kampanyayên di vî warî de hene bike. Ji ber ku zimanê dayikê, li Bakurê Kurdistanê, li hemberî asîmîlasyon û jenosîdeke berfireh rû bi rû maye.

Loma jî divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, li hemberî vê asîmîlasyon û jenosîde sîyasetek objektîf û taybetî amade bike û bi programên demdirêj û rojane mudaxeleiyê pêvajoyê bike. Bi vê aramancê, divê platformên xebat û têkoşînê yê pêwîst bêne avakirin; piştgirîya platform, xebat û lêkolînên di warên ziman, çand û edebîyatê de bêne kirin û ev xebat bêne teşwîq kirin. Ji bona zimanê kurdî di serî de di nava malbatê de û herweha di hemû qadên civatê û jîyanê de bibe zimanê axaftin û pêwendîyê, divê xebatên pêwîst û tedbîrên acil bêne girtin.

Pirsa ciwanan

Weke her civatê, di civata Kurdistanê de jî ciwan, endamên civatê yên herî zîndî û dînamîk in. Di dîroka me ya nêzîk de, di avakirina DDKOyan, di warê îdeolojîk, sîyasî û rêxistinî de, di warê xebata eşkere û demokratîk de, di şerê çekdarî yê ku li derdora 35 salan dom dike de, ciwanên kurdan herdem di refê pêşî yê têkoşînê de cîyê xwe sitendine. Di vê pêvajoyê de, ciwanên kurdan berdêleke giran dane û hê jî didin. Ji niha û pê ve jî eger berê wan ber bi armancên sîyasî yên rast bêne vekirin, ciwanên kurdan wê di guherandina çarenûsa milletê Kurd de, rolên gelek girîng û çalak bilîzin.

Lê di warê aborî, civatî, çandî, sîyasî û rêxistinî de, pirsgerêkên ciwanên kurdan yên taybetî û girîng hene. Divê mirov bi awakî ciddî li ser van pirsgerêkan bisekine û ji wan re çareseriyê bibîne. Ciwan, ne bi serê xwe çînek civakî ne û ne jî di nava xwe de homojen in; kategoriyek ji her çîn û tebeqeyan pêk tê. Ciwanên xwendekar, tenê beşek ji ciwanan ne. Di têkoşîna neteweyî û demokratîk de, pirsa perwerdekirin û xwebirêxistinkirina ciwanan, bi serê xwe mijareke gelek girîng û zîndî ye ku divê mirov bi hûrgilî li ser raweste. Divê ciwanên kurdan bi helwest û çalakîyên xwe weke dînamîkek girîng, di têkoşîna neteweyî û demokratîk de cî bigrin. Ji ber ku ciwan yek ji dînamîkên pêşketin û geşkirina tevgera neteweyî û demokratîk in.

Yek ji wezîfeya ciwanên kurdan yê sereke jî ew e ku bi evîndariyek neteweyî, hînî dîrok, ziman û çanda xwe bibin. Divê ew di vî warî de, xwe perwerde bikin û xwe bi rêxistin bikin. Loma jî, ji bo her ciwanê kurd, divê hînbûna dîroka neteweyî, çand û zimanê wî bibe doz û armanceke sereke. Ji ber ku ciwanekî ji zanîn û hişmendîya neteweyî bêpar, neperwerdekirî û bêrêxistinî, wê ji şexsîyet û civata xwe bi dûr keve û bi hêsanî asîmîle bibe.

Divê ciwanên kurdan, di her waran de xwe pêş bixin û rêxistinên xwe yên neteweyî pêk bînin. Lê divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê jî girîngiyek taybetî bide xebata ciwanan û ji bo wan bername û projeyên taybetî bêne amadekirin. Ji bona ku ciwan bikaribin di warê neteweyî, civatî, teorîk û çandî de xwe perwerde bikin, divê alîkarî û piştgirîya wan bê kirin.

Yekîtiya Kurdistanê armancek demdirêj e

Kurd, civakeke dîrokî ye ku di şert û mercên kolonî de pêvajoya netewebûnê dijî. Milletê Kurd û welatê wî Kurdistan bi darê zorê, di nava çar dewletên kolonyalîst de hatêye perçekirin û dabeşkirin. Ev rewş, di rûxandina dînamîkên hundurî yên civata Kurdistanê û rola neyênî ya pêvajoya netewebûna kurdan de, rola sereke ye. Ji ber vê yekê, di nava perçeyên Kurdistanê de, di warê aborî, civakî, sîyasî û heta olî û kulturî de, cûdayî têne jîyandin. Ji ber rewşa perçebûnê, di warê awayên têkoşîna sîyasî de jî cihêti derdikevin holê. Di vê dema ku Başûrê Kurdistanê ber bi dewletbûnê ve dihere, li perçeyên din yên Kurdistanê, gelên Kurdistanê hê ji mafên herî kêr û xwezayî yên mirovî jî bêpar in. Di vê rewşa dabeşkirî ya welat û netewe de; di programên rêxistinên sîyasî yên kurdan de, meyla di giranîyê de her perçe li gorî rewşa xwe pirsê çareser bike. Ev jî di her perçeyî de beramberî dewletek serbixwe, federasyon ya jî otonomîyê dike.

Perçebûn û dabeşkirina Kurdistanê, rastîya dîrokî ya ku di cografya Rojhilata Navîn de hebûna yekwelatîya Kurdistanê ji holê ranake. Kurdistan, weke dîrokî, welatê kurdan û

pêkhatayên kurdistanîyan e. Yekîtiya miletê Kurd û Kurdistanê mafekî dîrokî, neteweyî, sîyasî û hiqûqî ye. Ev maf, ne tenê ji bo kurdan û welatê wan, li dinyayê ji bo her gel û neteweyekî mafekî meşrû û rewa ye. Ji ber vê yekê; em alîgirê hemû welat û gelên dinyayê yên perçebûyî ne.

Yekîtiya Kurdistanê û miletê Kurd, ne tenê mafek e, di heman demê de ji bo kurdan armancek stratejîk e. Pirs, wê ev maf çawa bê bikaranîn û wê ev armanc çawa bê pêkanîn. Loma jî pirsê yekîtiya Kurdistanê, divê weke yek ji armancên programa demdirêj ya tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê bê dîtin. Pêkanîna vê armancê, bi rewşa dîrokî ya giştî û îradeya miletê Kurd ya wê rewşa dîrokî ve girêdayî ye. Ango pêkanîna yekîtiya miletê Kurd û Kurdistanê, pirsêk pêvajoya dîrokî ya demdirêj e. Ev pêvajo wê bi kîjan alî ve pêşve, bi têkoşîna kurdan, dînamîkên hundurî yên pêşerojê yên civata kurd, faktorên derve û bi şert û mercên navneteweyî ve girêdayî ye. Pirsê yekîtiya Kurdistanê, gava bi kêmanî du perçeyên Kurdistanê rizgar bibe, dikare têkeve rojevê.

Yekîti û hevkarîya nav rêxistinên kurdan yên her çar perçeyan

Yekîtiya Kurdistanê, anga avakirina Kurdistanek serbixwe û yekgirtî, daxwaz, hesret û armancek demdirêj û stratejîk ya kurdan e. Her ku miletê Kurd û Kurdistanê di warê jîyana serxwebûn û azadîyê de destketinekê bi dest bixin, wê ev daxwaz jî mezintir û geştir bibe. Wezîfeya tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê, vê daxwazê zindî bihêle, pêş ve bibe û ji niha ve ji bo pêkanîna şertên dîrokî yên yekîtiya her çar perçeyên Kurdistanê bixebite.

Zindîhiştin û geşkirina vê bîr û bawerîya stratejîk û pîroz, bi rêvebirina xebat û sîyaseta rêxistinên kurdistanî yên her çar perçeyan ve girêdayî ye. Di vî warî de pêwendî, xebat û awayên xebata avakirina şert û mercên yekîti û hevkarîyên nav hêzên Kurdistanê yên her çar perçeyan gelekî girîng in. Berî her tiştî, divê yekîti û hevkarîyên di nava rêxistinên her çar perçeyan de, weke têkilîyên nava hêzên sîyasî, demokratîk û welatparêzên yek neteweyî bêne dîtin. Pêwîst e ku ev têkilî li ser bingehê biratî, yekîti, yekrêzî û hevkarîya neteweyî bêne avakirin. Divê ew pêwendî, hevkarî û yekîti ji awa û metodên bikaranîna zor û zordariyê dûr û li ser esasê rexnekirin û lixwerexnegirtinê yên demokratîk û biratî bêne birêvebirin. Divê pirs, pirsgerêk û dijîtiyên ku di nava rêxistin û tevgera neteweyî ya Kurdistanê de derkevin holê, bi rêyên dîyalog û bi metodên aşî û demokratîk bêne çareserkin. Divê pevçûnên hundurîn û şerê biratîyê bi carekê ji holê bê rakirin û bê qedexekirin. Di vî warî de, divê biryarên pîrensîpî bêne girtin. Di rastîya xwe de, divê qanûneke hevbeş ya neteweyî ya li ser esasê wekhevî, biratî û rêzgirtinê bê amadekirin û ev ji hemû rêxistin û raya welatparêz ya Kurdistanê re bê pêşkêş kirin. Di vî warî de, wezîfeyek mezin jî dikeve ser milên hiqûqnasên kurdan. Divê têkilîyên nava rêxistinên welatparêz û demokratîk yên her çar perçeyên Kurdistanê, li gorî vê qanûnê bêne birêvebirin.

Pêwîstîya tevgera rizgarîxwazîya neteweyî ya her çar perçeyan bi yekîtiyek hevbeş û sîwanî ya neteweyî û kurdistanî heye. Rêxistin û yekîtiyek weha ya hevbeş û sîwanî, dikare pêwendî û hevkarîya nav her çar perçeyan li gorî hiqûqek navxweyî ya hevbeş pêk bîne. Divê ev rêxistina sîwanî, di warê hinek pirsên hevbeş û navxweyî yên kurdan de, bikaribe pêşniyaran bîne û ji bo çareserkirina pirsgerêkan bibe referans. Awayê rêxistin û yekîtiyek weha, desthilatî û birêvebirîya wê, divê di encama pêwendiyên nav rêxistin û tevgerên neteweyî yên her çar perçeyan de û bi îradeyek hevbeş bê tespît kirin.

Dinya di nav lêgerîna nîzamek nû de ye

Di dawîya sedsala 20an de dinya bû qada pêşketin û guherandinên girîng. Belavbûna Yekîtiya Sovyetan û Bloka Sosyalîst yek ji van pêşketinên girîng e. Piştî belavbûna Yekîtiya Sovyetan, dawî li rewşa duserîtiya dinyayê û şerê sar hat. Îro, li cîhanê rewşek navneteweyî ya nu tê jîyandin. Dinya di nav lêgerîna nîzam û balansek nû de ye.

Heta van demên nêzîk, di nîzama dinyayek yekserî de, Dewletên Yekbûyî yên Amerîkayê (DYA) roleke sereke hilda ser milê xwe. Sazûmana kapîtalîst-empyeralîst, li hemberî dinyayê xwest ku xwe weke bêalternatîf nîşan bide. Serkêşê sazûmanê DYA ji bo sîyaseta xwe bi ser xîne, xwest ku sîyaseta xwe ya “Nîzama Dinyaya Nû” bi cîh bike. Lê ji aliyê din ve, li gorî giranîya xwe hinek welatên ku di Yekîtiya Ewropayê (YE) de cîh digrin, Komara Gelê Çînê, Federasyona Rûsyayê û Hindistanê rasterast, yan jî bi awayekî çivonek dijberî û dudilîyên xwe li himberî vê rewşa DYAyê nîşan dan. Di vê rewşa îro de, dinya di rêbîhurek nû de ber bi nîzamek pirnavendî û pirsêrî ve diherike.

Di rastîya xwe de, teva ku hê şerekî germ û berfireh derneketibe jî li ser bingehê berjewendîyên aborî û sîyasî yên hêzên mezin, dinya di nav berberî û şerekî sivik ya dabeşkirinek nû de ye. Çavkanîyên enerjîyê, Rojhilata Navîn û Asyaya Rojava bûne qadên herî germ yên van şer û pêvçûnan. Teva pêvajoya lezgîn ya globalîzma ku di dinya de heye jî di pêşengîya rastmalîya navneteweyî de jî li dinyayê nakokî û pevçûnên dewletên empyeralîst-kapîtalîst her ku dihere diwartir û berfirehtir dibe. Teva ku ne di asta şerekî cîhanî de be jî ev nakokî û pevçûn bêtir weke şerên herêmî û wekaletî, tifaqên navdewletî derdikevin pêş. Di pêşerojê de, wê ev pêvajoya tê jîyandin, rewşa navneteweyî û dinya ber bi belans û nîzamek çawa here, bêtir zelal bibe.

Dinya bi gelek pirsgerêkên mezin ku nehatine çareser kirin û bi bêdaletîyek dijwar kete sedsala 21an. Li dinyayê, li gelek navçeyan, hê jî gelek welat weke klononîyên klasîk di bin destan de dijîn. Kurdistan jî di nav de li Asya, Afrîka, Amerîka Latînî û hinek navçeyên din, gelek gel ji mafên xwe yên neteweyî û demokratîk bêpar in û di bin nîrê bindestîya neteweyî de dijîn. Piştî Şerê Cîhanê yê Yekem û yê Duyem li Asya, Afrîqa û Amerîkaya Latînî, gelek milletên bindest rizagar bûn û dewletên xwe yên neteweyî ava kirin. Lê mixabin, milletê Kurd jî vê rewşa lihevhatî îstifade nekir. Rewşa Kurdistanê ya weke welatekî kolonîya klasîk û milletê Kurd jî weke miletekî perçekirî berdewam kir. Nîzamên ku bi encamê bandora herdu şerên cîhanê hatin avakirin; di heman demê de, ji bo tevgera rizgarîxwazîya Kurdistanê weke “*nîzamên antî kurd û kurdistanî*” şekil girtin.

Li gelek herêmên cîhanê, ew welatên ku di bin nîrê kolonîtiyê û bindestiyê de dijîn û ji mafên xwe yên neteweyî û demokratîk bêpar in; di warê aborî û civatî de welatên ku herî bi şûndemayî ne û di nava tengezarî û hejarîyê de dijîn. Her ku diçe xwînmişî, tengezarî û xizanî zêdetir û berfirehtir dibe. Bi milyonan mirov di nava birçîbûn û hejarîyê de dijîn. Di roja me de, pirsgerêk û nakokîya herî mezin ya sereke, nakokîya di navbêna xizan û dewlemendan de ye. Li Afrîqayê û li hinek herêmên cîhanê, mirov ji birçîna dimirin. Ji ber afatên xwezayî, bi sedhezaran mirov birçî û tazî li ber dîwaran dijîn. Li pêş çavên dewletên ku şampîyonîya parastîna mafên mirovî û demokrasîyê dikin, tevkujiyên mezin çêdibin.

Îro li dinyayê pirsgerêk û nakokîyek din ya herî mezin jî di navbêna gelên bindest yên têkoşîna rizgarîxwazîya neteweyî û azadîyê didin û hêzên empyeral û dewletên herêmî yên kolonyalîst de ye. Heta ev welatên kolonî û bindest ku di nav wan de Kurdîstan jî heye rizgar nebin; nakokîyên navbêna zengîn û feqîran, bakur û başûr, serdest û bindestan, kedkar û kedxwaran neyên çareser kirin; bi awakî giştî li dinyayê azadî, aşî,

edalet, mafên mirovî û demokrasî nayê avakirin. Ji bo rewşa dinyayê bêtir ber bi xerabîyê ve neçe û rê li ber felaketên mezin neyê vekirin, divê ev nakokî û pirsgirêk miheqeq bi awayên demokratîk û mayende bêne çareser kirin û nîzamek bi edalet ya navneteweyî bê avakirin.

Lê belê, hêzên mezin yên ku serwerî li ser dinyayê ava kirine, ji sîyasetek weha gelekî dûr in. Weha dîyar dibe ku ji bo ew berjewendîyên xwe biparêzin û rewşa xwe ya heyî bidomînin, wê dev ji çekdarbûnê, derxistina şerên herêmî, tefandina têkoşîna gelan, berberîyên desthilatdariya nav xwe bernedin. Bi kurtayî, dewletên emperyalîst wê bixwazin zordarî, sazûmana xwe ya li ser esasê xwînmijî û bêdadmendîyê biparêzin. Gelek caran, dewletên mezin û emperyalîst rûmetên gerdûnî yên weke azadî, edalet, demokrasî û mafên mirovî ji bo veşartina sîyasetên xwe yên durû, bi kar tînin. Lê ya ku li dinyayê serdest e û rêberîya pêwendîyên navneteweyî dike, ne maf, ne hiqûq û ne jî edalet e. Berevajîyê vê, balansa navbêna rastmal û hêzê ye; *"yê bi hêz e, mafdar e û yê bi hêz e, bi ser dikeve"*. Ev rewş û rastî hem di qada navneteweyî de û hem jî yek bi yek di nava welatan de weha ye. Lê divê em ji bîr nekin ku gava înterese û menfeetên dewletên emperyalîst, kolonyalîst û dagîrker li hemberî xebat û têkoşîna milletên bindest têkeve tengasî û metirsîyê, teva nakokîyên di nav wan de jî ew dewlet û hêz dikarin dîsa bi hêsanî têkevin nav tifaq û peymanên *"pîroz"*.

Li welatên emperyalîst rewşa girseya kedkaran her ku diçe xerabtir dibe; bêkarî zêde dibe, mafên civatî û demokratîk yên di encama têkoşînek dûrûdirêj de hatine bidestxistin têne sînor kirin û neyartîya bîyanîyan zêdetir dibe. Ne tenê li yek û yek welatan, li seranserê cîhanê dewlemend bêtir dewlemend û xizan jî bêtir xizan dibin.

Îro, li cîhanê pirsgirêkek din jî pirsgirêka bi awakî lezgîn guherandina demografîya cîhanê ye. Ev jî ji sedemên şer, birçîbûn, xela, guherîna seqayê, pirsgirêka koçberî û penaberîya girseyî tê. Bi milyonan meriv ji ber şer, pevçûn, neheqîyên tundrewî û pirsgirêkên aborî ji welatên xwe koç dikin. Li ser rêyên koçberîyê bi xeterên man û nemanê rû bi rû dibin. Ew neçar dimînin ku xwe bavêjin bextê bazirganên mirovan û di deryayên *"bêbext"* de, bêyî ewlekarîyê, berê xwe bidin *"bihuştên"* Ewropayê. Lê mixabin, bi hezaran kes berî bigehêjin wan *"bihuştan"*, deryayên *"bêbext"* ji wan re dibin goristan.

Ji alîyê din ve, Yekîtiya Neteweyan (YN) û rêxistinên navneteweyî yên din, di çareserkirina şerên herêmî de, di pêşlêgirtina pevçûnên etnîkî, olî û qetliamên girseyî de, di warê têkoşîna li dijî îklim û avûhewayaya cîhanî de, di pêşlêgirtina birçîbûn û felaketan de, di warê pirsgirêkên neteweyî û navneteweyî de, nikarin bibin xwedîyê bandoreke pêwîst. Jar û hejarîya van rêxistinan, êdî bi awakî vekirî derketîye holê. YN û rêxistinên navneteweyî yên din, divê di çareserkirina pirsgirêkan de rolekî xurttir bilîzin. Bi vê armancê, divê ew li gorî rewşa Cîhanê ji nû ve bêne reorganîzekirin û hûnandin.

Li hemberî vê pêvajoyê û rewşê, mirovayetî di nava lêgerînek germ de ye. Mirovên ku ji bo pêşerojê rêya rizgarîyê nabînin, bêtir ber bi tevgerên paşverû, olperestîya radîkal, tundrew, nijadperest, terorîst û neyartîya bîyanîyan ve diçin û tevgerên weha bi hêz dibin. Li cîhanê, nakokî û xetera şer û pevçûnên di navbêna ol û mezheban de mezin dibe. Rêxistinên radîkal û terrorist yên weke DAÎŞ, El Qaîda, Talîban, Heşdî Şabî, Şebab û hwd zêdetir û xurttir dibin. Felsefeya kapîtalîzmê ya kedxwarî û qezencê, bi awakî giştî hêjayîyên mirovî û ehleqî pûç û kavi kirîye. Her tişt jî bo qezenckirin û dîsa qezenckirinê ye. Nîrxên xirab yên di warê aborî û civakî de takekesîtî, kêspereştî, *"yê keşfîya xwe rizgar bike qaptan e"*, ruşwet, bêpersiyartî, *"yê bi hêz e mafdar e"*, û hwd her ku dihere, di nava civatê de bêtir cîh digrin. Ev tişt hemû taybetmendîyên xwezayî yên kapîtalîzmê ne.

Sedemên bingeha pirsgirêkên tengezarîya aborî, kedxwarin, birçîbûn, sefalet, şer û bêdadî sazûmana kolonyalîstî û kapîtalîzmê ye. Di pêvajoya dîrokê de kapîtalîzma ku li ser kolonyalîstî û mîrasa kedxwarina gelan pêş ketîye, heta îro ji bo mirovatîyê nebûye rêya rizgarîyê û di pêşerojê de jî wê nebe. Kapîtalîzm, sîstem û sazûmanek bi xwe re ne li hev e û ji ber nakokîyên navxweyî hergav qeyran û tengezarîyan diafirîne.

Li hemberî van guherandin û bûyerên xeter, metirsîdar û neyênî, ji bo îro û pêşeroja mirovahîyê bûyer û pêşketinên erênî yên girîng jî çêdibin. Edalet, wekhevî, azadî, demokrasî, parvekirinek dadmendî, mafên mirovî, mafên jinan, parastîna xwezayê û hwd li seranserî dinyayê bûne dîyardeyên girîng û hêjayîyên gerdûnî. Ji bûyer û rûdanên erênî yek jê jî guherandinên sîyaseta di warê “*têkelnebûna hundirî*” de ye ku yek ji berhemên sîyasatên dema şerê sar bû. Mafên mirovî, demokrasî û mafê azadîya fikrî êdî ji pirsgirêkên hundirî yên dewletan derdikevin û bi peymanên navdewletî dibin pirsgirêkên navneteweyî. Tevgerên ji bo parastîna xwezayê, çalakîyên li hemberî mîlîtarîzmê, tevgerên li hemberî globalîzmê, tevgera mafên mirovî û hwd divê di avakirina rista navneteweyî ya nû de û di şikilgirtina cîhana pêşerojê de, bêtir xwedî bandor bin û weke tevgerên xwedîyê mafê gotinê bêne dîtin. Ji bona ku ev tevger û rêxistin bibin xwedîyê bernemeyek hevbeş û çalaktir bibin, divê hêzên pêşverû û demokratîk van rêxistin û tevgeran ji qadên herêmî derxînin û wan bighînin astek navneteweyî.

Pêwîstîya cîhanê ji nixê gerdûnî yên mirovî û demokratîk heye. Sazûman û nîzama navneteweyî ya pêşerojê, divê li ser bingehê van nirxan bê damezrandin. Li cîhanê aştî, edalet, azadî, demokrasî, mafên mirovî, îstiqrar û parvekirinek dadmendî encax li ser vê bingehê bê avakirin.

Rojhilata Navîn di pêvajoyeke nû de derbas dibe

Piştî Şerê Cîhanê yê Yekem Rojhilata Navîn ji nû ve hate parve kirin û nexşeya herêmê ya sîyasî ji aliyên dewletên serketî ve carek din hate xêz kirin. Ev herêm, di navbêna Brîtanya û Fransayê de hate dabeşkirin. Di vê parvekirinê de, rewşa kolonîya klasîk ya Kurdistanê berdewam kir. Kurdistan, di nav Tirkîye, Îran, Iraq û Sûrîyeyê de weke kolonîyeye klasîk ma. Ji ber vê yekê, di perçekirina Kurdistanê û li ser vî esasî, di parastîna û berdewamîya dezgehên kolonyalîstîyê de, di serî de Brîtanya û Fransa, dewletên emperyalîst rola sereke lîstin. Ji bo ku piştî DYA jî beşdarî nav vê pêvajoyê bû, ev hêzên navborî şîrîk û berpîrsîyarê domandina kolonyalîzmê li Kurdistanê ne.

Piştî Şerê Cîhanê yê Duyem jî Rojhilata Navîn bû qada têkoşînek dijwar ya nufûz û hegemonyaya navbêna bloka emperyalîst û sosyalîst. Teva ku li hinek dewletan derbeyên leşkerî û guhertinên rejîman çêbûn jî di statukoya ku li herêmê hatibû damezirandin de guhertineke girîng çênebû; hêzên mezin rê nedan statuya ku li ser destên wan hatibû avakirin, bê guherandin.

Belavbûna Yekîtiya Sovyetan û Bloka Rojhilatê li Rojhilata Navîn rê li ber guherandin û bûyerên nû vekir. Bi hilweşandina Sîstema Sosyalîst, sîyaseta DYA ya li hemberî berfirehbûna Yekîtiya Sovyetan û “*tehlûkeya komunîzmê*” hate guherandin û êdî girîngîya sîyaseta parastîna û neguherandina statûya Rojhilata Navîn jî weke berê nema. Loma jî DYA dest bi sîyasat û planên guherandina rewşa herêmê kir. Ev sîyasat û rewşa nû ji bo tevgera neteweyî ya Kurdistanê jî bû kês û firsendek. Di statukoparastîna herêmê de pencereyek vebû; astengên derve yên li pêşîya tevgera Kurdistanê ku sûcê sîyaseta hêzên desthilatdar bûn, heta radeyekê ji holê rabûn. Sîyasatên di dema şerê sar yên ku di encamên rewşa statukoparêzîyê de derdiketin holê, êdî ji bo DYAyê dibûn

bargiranî. Loma jî DYA, weke beşekî avakirina "Sazûmana Cîhana Nû", ji bo Rojhilata Navîn sîyaseteke nû xist rojevê. Sîyaseta DYAyê ya bi navê "Projeya Mezin ya Rojhilata Navîn" di heremê de guherandin û pêşketinên nû derdixîne holê. Rojhilata Navîn yek ji herêmên cîhanê ye ku herî pir di nava pirsgirêk û aloziyan de dijî. Pirsgirêkên neteweyî yên vê herêmê nehatine çareserkirin. Li vê herêmê pirsgirêkên olî, mezhebî û neteweyî ketine nav hevdû. Berberî û têkoşîna li ser kanîyên neftê bi dijwarî berdeham dike. Rewşa şerê germ hîna ji holê ranebûye û ev rewş her ku diçe germtir dibe.

Mudaxeleya DYAyê ya Iraqê di heremê de bû sedemê pêvajoyek nû û pêşîya hinek bûyer û guherandinan vekir. Ev bûyer û guherandin dewletên kolonyalîst yên weke Tirkîye, Îran, Sûrîyeyê û hinek rejîmên kevneperest yên herêmê xistin nav metirsîyek mezin. Ew dewlet û rejîmên kevneperest bi her awayî hewl didin ku rewş û statukoyên xwe biparêzin û bidomînin. Guhertin bi kêrî wan nayê û ji ber vê yekê jî li dijî guherandin û bûyeran in. Di vê rewşê de sîyaseta dewletên kolonyalîst û hinek rejîmên kevneperest yên statukoparêz yên herêmê û sîyaseta DYAyê ya niha ku ji guherandinan re vekirîye, li dijî hev in. Ev rewş, bi awakî giştî derfetên girîng ji bo tevgera neteweyî ya Kurdistanê derdixîne holê. Divê miletê Kurd û tevgera rizgarîxwazîya neteweyî ji vê kêş û rewşê baş îstîfade bike.

Armanç û sîyaseta tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê ji destpêkê ve li gel guherandin û ji nû ve sazkirina herêmê ye. Loma jî daxwaz û sîyaseta kurdan û sîyaseta DYAyê ku niha li herêmê dimeşîne, guncav û lihevhatî ye. Rewşa ku meriv îro li Iraqê û Başûrê Kurdistanê dibîne; hevkarî û piştgirîya DYAyê ya bi hêzên neteweyî yên Başûrê Kurdistanê re, ji ber vê yekê ye. Di van şert û mercan de li Iraqê pêwîstîya DYAyê ji piştgirîya kurdan heye. Şerê li dijî DAÎŞê jî vê yekê derdixîne holê. Loma jî divê kurd ji alîyekî ji vê rewşa nû îstîfade bikin; lê ji alîyê din jî divê em ji bîr nekin ku gava rewş û merc bêne guherandin, dikare sîyaseta û helwesta DYA jî bê guherandin. Di vî warî de, divê rola DYAyê ya di şikestina 1975an û bûyera 16ê cotmeha piştî referandûma serxwebûnê ku beşekî mezin ya xaka Kurdistanê ji destên kurdan derket, weke du nimûneyên balkêş neyên ji bîr kirin. Loma jî divê tevgera neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê ji hêlekê ji vê rewş û sîyaseta DYAyê îstîfade bike, lê ji hêla din jî li hemberî îhtîmalên guherandina rewş û sîyaseta DYAyê û dewletên emperyal, bi haydarî tevbigere û di pêwendiyên navneteweyî de xwedîyê alternatîfên cihê be.

Guherandin û bûyerên ku li Rojhilata Navîn dest pê kirin û destketinên Başûrê Kurdistanê dewletên dagirker xistin nav metirsîyek mezin. Di nava Tirkîye, Îran, Iraq û Sûrîyeyê de trafîka dan û stendinên bi dizî û eşkere bi awakî piralî berdeham dikin. Armanca hevbeş ya dewletên dagirker, berî her tiştî pêşî li ber vê pêvajoya li Başûrê Kurdistanê ya ku ber bi dewleteke serbixwe ve dihere, bigre û desthilatîya federal ya Herêma Başûrê Kurdistanê ji holê rake. Divê hemû hêz û tevgerên kurdistanî li hemberî van plan û êrîşên piralî, weke yek netewe rawestin û parastîna destketinên Başûrê Kurdistanê weke wezîfeyeke dîrokî û neteweyî bibînin. Kerkûk dilê Kurdistanê ye. Di vê pêvajoyê de, divê dilê her kurdekî ji bo Başûrê Kurdistanê, Rojavayê Kurdistanê û "bihušta" ser rûyê erdê Efrînê bavêje. Divê hemû rêxistin û partiyên kurdan li hemberî sîyaseta dewletên kolonyalîst û bi taybetî sîyaseta dewleta Tirk û Îranê ku dixwazin kurdan bera ber hevdû bidin, bêtir şîyar bin û di vî warî de bi balkêşî û berpîrsîyarî tevbigerin.

Tirkîyê di rêveqetîneke dîrokî de ye

Dewleta Tirkîyeyê li ser kaviîlê împaratorîya Osmanî û pêmayên wê yên kolonyalîst hate ava kirin. Dewletek li ser esasê înkara miletê Kurd û kêmteweyan hatîye damezrandin.

Dewleteke kolonyalîst, mîlîtarîst, nîjadperest, asîmîlasyonîst û totalîter e. Ji roja ku ava bûye, di vê rewşa dewleta Tirk ya bingehîn de, tu guhertinek esasî çê nebûye. Vê dewletê di seranserî dîroka xwe ya 100 salî de, ji alîyêkî hemû serhildan û tevgerên neteweyî yên Kurdistanê bi awakî hovane û komkujîyan tefandîye; ji alîyê din jî bi zilm û zoradarîyeke mezin, pêşî li ber geşbûna tevgerên civakî, şoreşgerî û demokratîk yên tirkan girtîye.

Di easasê xwe de dewleta Tirkîye, bi destê leşkeran hatîye avakirin. Ji roja hatîye avakirin û vir de jî ev dewlet di rastîya xwe de ji alîyê leşkeran û *"dewleta kûr"* ve tê birêvebirin. Li Tirkîyeyê di navbêna hukûmetbûn û desthilatîyê de cudabûnek mezin heye. Her çiqasî li ber çavên xelkê, weha xuya dike ku dewlet ji alîyên hukûmetên sîvîl ve tê birêvebirin jî lê di rastîya xwe de tu hukûmet ne xwedîyê desthilatdarek rasteqînî ye û ev rewş îro jî weha berdewam dike. Li Tirkîyeyê xwedîyê dewletê û yê di warên biryarên *"gîrîng û heyatî"* de gotina dawî dibêje *"dewleta kûr"* e.

Hêz û dezgehên dewleta Tirk û mafya di gelek waran de bi hevdû re dixebitin. Gelek kes neçar dimînin ku pîrsgirêkên xwe yên aborî û sîyasî bi rêya rêxistinên neqanûnî û li ser destên mafyayê çareser dikin. Ji bo ku rêvebirên dewletê zordarî, ruşwet, qaçaxî û talanîya xwe bimeşînin, hertim *"dijminên hundir û derve"* diafirînin. Li hundir komunîst û kurdan, li derve jî dewletên cîran û demdeman jî dewletên din weke dijmin nîşan didin. Ji bo xelkê xwe bixapînin desthilatdarên dewletê weke plaka xerabe her tim ji xelkê re progogandaya *"ji tirkan pêve dostên tirkan tuneye"* dubare dikin. Di her demê de karbidestên dewletê, kurdan wek dijminê esasî û hedef nîşan dide. Dewleta Tirk, êdî qîma xwe bi tundrewî, teror û dagirkerîya hundurê *"sînorê"* xwe nayne; dagirkerî û terora xwe îxracî perçeyên din yên Kurdistanê, Sûriye, Îraq, Lîbya, Qarabaxê û hwd dike.

Tirkîye di nava tengezarî û krîzek mezin ya sîyasî, aborî, îdarî û dîplomasiya navneteweyî de ye. Teva piştgirî û alîkarîya navneteweyî, Tirkîye nikare tu çareserîyê ji krîz û tengezarîya aborî, sîyasî û civatî re bibîne. Krîz û tengezarîya rejimê ya ku her ku diçe girantir dibe, domdar û sazûmanî ye. Barê giran yên tengezarîya aborî, li ser milên karker, kedkar, esnafên biçûk û navîn in. Dewlemend bêtir dewlemend û xizan jî bêtir xizan dibin. Hukûmeta AKPê ya ku ji girseyên gel yên fireh re soza rê, kar, azadî, dadmendî, demokrasî û hwd dabû, bi kiryarên xwe eşkere kir ku ji hûkûmetên berê ne cuda ye. Teva hinek hewldanên şeklî yên weke *"pêvajoya aştiyê"* û propogandayên ji bo beşekî kurdan bixapîne jî di eslê xwe de hukûmeta AKPê jî ji bo çareserkirina pîrsgirêka Kurdistanê ne xwedîyê sîyasetekê cihê ye. Niha jî ev hukûmet bi awakî pir zeel dibêje ku *"pîrsgirêka Kurd"* êdî tune ye. Ango sîyaseta kevneşopîya Komara Tirkîye ya dagirkerî û kolonyalî; zilm û zoradrîya li ser partî, rêxistin, komele, dezgeh, sîyasetmedar û rewşenbîrên kurdan û asîmîlasyona li ser miletê Kurd her berdewam dike.

Tirkîye ne tenê di sîyaseta xwe ya hundir de, di sîyaseta xwe ya derve de jî ketîye tengasî û quncikê. Sîyaseta Tirkîyeyê ya Rojhilata Navîn îflas kirîye û li herêmê tecrît bûye. Bi hevkarê xwe yê stratejîk DYA re jî nakokî û pîrsgirêkên giran dijî. Yek ji astengên li pêşîya sîyaseta guherandinên li herêma Rojhilata Navîn ya DYAyê jî dewleta Tirkîye ye. Di van salên dawîn de, di bingeha xerabûna peywendîyên di nava DYA û Tirkîyeyê de, roleke taybetî ya vê sîyasetê heye. Tirkîye, di dîroka xwe ya sedsalî de tucarî ewqas bi tenê nemaye. Navbêna wê û cîranên wê ne baş e. Bi taybetî ji ber pîrsgirêka kurdî bi her kesî re di nav berberî û pevçûnan de ye. Di sîyaseta xwe ya balansî û şantajwarî ya navbêna DYA û Rûsyayê de jî ketîye quncikê.

Pirsa Kurd û Kurdistanê pîrsa herî mezin û acîl ya Tirkîyeyê ye. Di şûna ku Tirkîye vê pîrsê çareser bike; bi hemû hêz, dezgeh û îmkanên xwe êrîşî ser tevgera rizgarîxwazîya

Kurdistanê dike û dixwaze hebûna milletê Kurd ji holê rake. Dewleta Tirk, ne tenê dijminatîya milletê Kurd û tevgera rizgarîxwazî ya Bakurê Kurdistanê dike; herweha ew dijminatîya kurdên li perçeyên din yê Kurdistanê jî dike. Petrola Kerkûk û Mûsilê hergav îştaha dagirkerîya dewleta Tirk kişandîye. Dewleta Tirk, ji bo 30 mîlyon kurdên Bakurê Kurdistanê mafên herî biçûk jî nasnake; lê xwedêgiravî ji bo mafên turkmenên li Başûrê Kurdistanê, dev ji xewn û xeyala dagirkirina Kerkûk û Mûsilê bernade. Loma jî mirov dikare bibêje ku bi vê sîyaset û armanca xwe metirsî û tehlûkeya herî mezin ya li hemberî destketên Başûrê Kurdistanê dewleta Tirkîyeyê ye. Sererkanîya Giştî ya Tirk ji bo destketên dîrokî yê li Başûrê Kurdistanê jî holê rake, bi destên *"hêzên tarî yê dewleta kûr"* li herêmê provakasyonên piralî û cihêreng li dar dixwe. Êrîşên leşkerî yê bi behaneyê hebûna PKKê li Başûrê Kurdistanê, roj bi roj berfirehtir û diwartir dibin. Tirs û xofa şîyarbûna neteweyî, destketin û pêşketinên tevgera rizgarîxwazîya Kurdistanê û bêçaretîya li hemberî çareserkirina pirsgerêka Kurdistanê, karbidestên dewleta dagirker û civat xistîye nav paranoyeke diwar.

Dewleta Tirkîyeyê ku heta îro bi piştgirîya dewletên derve dikarîbû vê sazûman û hebûna xwe bidomîne, êdî hatîye dawîya rêveqetîneke dîrokî. Teva hemû hewldan û zordanên sazîya dewletê ya 100 salî, bingehê vê dewleta dagirker diheje û gelek sazîyên wê yê weke *"zîyaret"* dihatin dîtin, hildiweşe.

Herweha zordana pêşketinên dîrokî, aborî û sîyasî, gûhertinên di qada navneteweyî û herêmî de, qonaxa ku tevgera neteweyî û pirsgerêka Kurdistanê gehîştîyê, pêvajoya Yekîtîya Ewropayê û hwd, bandorên hundur û derve, dewleta Tirkîyeyê mecbûrî guherandinên bê dilê wê dike. Teva ku di vê qonaxê de, Tirkîye hê di destpêka vê povajoyê de be jî lê rewşa heyî dîyar dike ku wê pêvajoya guherandinê roj bi roj berfirehtir û kûrtir bibe.

Bêguman, ev pêvajo ji bo civata Tirk, pêvajoyeke ku bi nakokî, pevçûn, zor, zehmetî û qolincan lihevpeçayî ye. Di pêvajoya Yekîtîya Ewropayê de, di çareserkirina pirsgerêka Kurdistanê de, di pêkanîna normên demokrasîyê û hwd de, nakokî û pevçûnên di navbêna hinek alîyên dewletê de berfirehtir û kûrtir dibin. Lê ew hêzên li hemberî pêşketin û guhertinê radiwestin, nikarin pêşîyê li ber misogerîya vê guherandinê bigirin.

Pêvajoya berendametîya Tirkîye ya Yekîtîya Ewropayê

Teva ku dewleta Tirk weke welatekî berendamê Yekîtîya Ewropayê hatîye pejirandin jî ew di warê pirsgerêka Kurd û Kurdistanê de sîyaseta xwe ya kevnare û kufikî ya ku li ser înkâr, asîmîlasyon, şidet û rûxandinê ava kirîye, didomîne. Heta ku li Tirkîye guhertinên bingehîn yê sîyasî, dadmendî, desthilatî û civatî pêk neyên, hêvîkirina guhertina vê sîyaseta ji xeyalperestîyê pê ve ne tiştêkî din e. Hukûmeta AKPyê di desthelatdarîya xwe ya pêşîn û duyemîn de, ji bo ku Tirkîye bike endamê Yekîtîya Ewropayê, ji bo *"sererastkirina"* hinek pirsgerêkan û herweha di warê *"pirsa kurdî"* de hinek gavên kulturî avêtin. Lê di bingehê xwe de, ev gavên hatin avêtin ji xweşkirin û xapandinê pê ve ne tiştêkî din bûn. Karbidestên dewletê, ev guherandin ne ji bo gelên xwe û demokratîzekirina dewletê dikirin; wan dixwestin bi hinek guherandinên şiklî û vîtrînî, Tirkîyeyê teva pirsgerêk û alozîyên xwe têxin Yekîtîya Ewropayê. Lê endamên YE bi vê sîyaseta *"canbaziya şerqê"* ya Tirkîyeyê nehatin xepandin û bi awakî zelal dîyar kirin ku ew bi vî awayî, derîyên xwe ji dewleta Tirkîye re venakin.

Demekê, gelek sîyasatmedarên kurdan jî li pêvajoya endametîya Tirkîye ya Yekîtîya Ewropayê bi erênî dinerîn û ne li hemberî endametîya Tirkîyeyê bûn. Lê têgihîştin û hêvîyên civata Kurd, sîyasatmedar û rewşenbîrên kurdan yê ji vê pêvajoyê jî hev gelekî

cuda ne. Di vî warî de, di nav kurdan de şaşî û xapandinek giran heye. Bi gelemperî, gelek sîyasetmedar û rewşenbîrên kurdan hêvî dikirin ku wê Yekîtiya Ewropayê di warê sîyasî, aborî û çandî de Tirkîyeyê ji vê cendereya heyî rizgar bike. Wan YE weke navnîşanek ku wê kurdan ji vê rewşê rizgar bike û pirsgirêka kurdan çareser bike, didîtin. Lê di eslê xwe de, wan bi helwestek weha piştgirîya endametiya Tirkîyeyê ya YE dikirin û ji bo xebat û têkoşîna endametiya Tirkîyeyê re dibûn pişt û pal. Lê di nav wextê de, hêviyên vê derdorê yê ji pêvajoya endametiya Tirkîye ya Yekîtiya Ewropayê kêmbûn û hate dîtin ku ev xapandinek e.

Di pêvajoya YE de, dikare bê hesabandin ku di rewşa kurdan de rehetîyek nispî pêk were û dikare hinek mafên kulturî bêne nas kirin. Lê çareserîya pirsgirêka milletê Kurd û Kurdistanê, bi pêvajoya YE ve girêdan, şaş e. Ji ber ku dewletên YE, "pirsgirêka Kurd" weke pirsgirêkek neteweyî û welatî nabînin. Ew, pirsgirêkê weke perçakî pirsgirêka demokrasîyê û mafên mirovî dibînin û pêşniyarên wan yê çareserîyê ji vê çarçeweyê dernakevin. Navnîşan û cîyê çareserkirina pirsgirêka milletê Kurd û Kurdistanê ne YE ye. Ji aliyê din ve, eger kurd û kurdistanî bixwazin di pêvajoya YE û di platformên din yê navneteweyî de bibin alî û muxatab, divê pêşî yekîtiyê, hevahengî û yêkrêziya nav xwe ava bikin û xurt bikin; û di sîyaset, armanc û daxwazên xwe de zelal bin.

Li Tirkîye, heta pirsê milletê Kurd û Kurdistanê li gorî rastîya dîrokî neyê bi nav kirin, desthilatdarên xwedîyê dewleta Tirk, dev ji sîyasetê xwe ya dagirkerî bernedî û ji bo çareserîya pirsgirêka milletê Kurd û kurdistanîyan nexşerêyeke li gorî vê pirsgirêkê neyê tesbît kirin; wê di warê demokratîzekirina Tirkîye û endametiya YE de jî tu encamek berbiçav neyê bidestxistin. Lê li Tirkîye, ji gotin û biryarên ku têne girtin bêtir, helwest û di pratîkê de pêkanîna wan biryaran girîng in. Berî her tiştî, divê rewşa çanda li ser tabûyan hatîye avakirin û bîr û bawerîyên nîjadperestî û nehevdemî bêne guhertin. Di vê rewşa ku Tirkîye tê de ye, tu garantîya wan sozên ku têne dayin û qanûnên têne derxistin, tune ye.

Ji xwe, desthilatdariya AKP-MHPê di van salên dawîn de, li hemberî YE sîyaset û dijberîyeke pir xurt dimeşîne. Dewleta Tirkîye, ji Yekîtiya Ewropayê gelekî dûr ketîye û berê xwe daye Asyayê. Di van demên dawîn de, têkilîyên Tirkîye bi Rusya re xurt dibe. Heta, Tirkîye têkilîyên xwe yê bi Rusya re li hemberê welatên endamên YE û Amerîkayê weke şantaj bi kar tîne. Li gorî hinek derûdor û pisporên sîyasî, Tirkîye eksena xwe guhertiye û sîyasetek nû ya bi navê "Awrasya" dimeşîne.

Başûrê Kurdistanê û pêvajoya ber bi dewletbûnê

Pêvajoya bûyer û pêşketinên li Başûrê Kurdistanê û bi taybetî bidestxistina Federalîya Herêma Kurdistanê di dîroka kurdan ya nêzik de rûpelek nû vekir. Di berxwedana ji bo mafên xwe yê neteweyî de, gelên Başûrê Kurdistanê gelek qirkirin, koçkirin û rûxandinên dijwar dîtin. Lê milletê Kurd û kurdistanîyên Başûrê Kurdistanê ji salên 1990î û vir de berbanga azadiyê dijîn. Milletê Kurd û pêkhateyên Kurdistanê xelekek zincîrên koledariyê şikandine û teva hemû zor, zehmetî, dijwarî û pirsgirêkên navxweyî jî li ser beşekî xaka Kurdistanê êdî pêşeroja xwe ava dikin.

Weke tê zanin, di dîroka Kurdistanê de hîlbijartina azad cara pêşî li ser vê axê pêk hat. Li vî beşê Kurdistanê gelên Kurdistanê bi parlamentoyeke neteweyî, bi hukûmetek hîlbijartî, bi hêzên leşkerî û asayîşê, bi dezgeh û sazîyên xwe yê milî û civakî xwedîyê statuyek federal e. Ev statuya resmî, di Qanûna Esasî ya dewleta Iraqê de û di qada navdewletî de jî hatîye qebûl kirin. Referandûma ji bo serxwebûnê ya Başûrê Kurdistanê ku di 25ê îlona 2017an de pêk hat, carek din îsbat kir ku milletê Kurd û pêkhateyên Kurdistanê ji

dil dixwazin dewletek serbixwe were avakirin. Ew amade ne ku bi awakî serbixwe, azad û demokratîk li ser axa bav û bapîran bijîn. Teva pirsgirêkên navxweyî û destdirêjîyên dewletên kolonyalîst Tirkîye, Îran û Sûriye û dewletên kevneperest yên heremê; herweha erîşên DAÎŞê, Heşdî Şebî û hêzên tundrew yên navçeyê jî gelên Başûrê Kurdistanê ji dost û dijminên xwe re îsbat kirin ku ew dixwazin û dikarin xwe îdare bikin.

Divê destketinên Başûrê Kurdistanê, weke destketinên milletê Kurd yên her çar perçeyan bêne dîtin. Parastin û pêşdexistina destketinên vî perçeyî, wezîfeyeke neteweyî û dîrokî ya hemû rêxistin, tevger û partiyên neteweyî, sîyasetmedar, rewşenbîr û welatparêzên kurdan e. Bi vê bîr û bawerîya neteweyî, partî, rêxistin û tevgerên neteweyî û demokratîk yên her çar perçeyên Kurdistanê, piştgirîya desthilatdarîya federal ya Başûrê Kurdistanê dikin.

Lê mirov nikare bibêje ku li Başûrê Kurdistanê her tişt rast e, bi rêk û pêk e û di rêya xwe de dimeşe. Pêwist e ku pirs û pirsgirêkên hene, bêne dîtin û kêmanî û şaşîyên hene bêne rexne kirin. Hinek alîyên sîyasî, bi awakî menfeetperest û şelafî pirsgirêkan paşçav dikin û her tiştî weke gul û gulîstan nîşan didin. Hinek jî, ji bona xwe bi alîyekî şêrîn bikin, bi awakî bêhempa dibin piştgirê alîyekî, *"ji mîr bêtir mîrperestîyê dikin"*. Divê ji alîyekî mirov bi helwesteke rast, bi berpirsiyarîyek neteweyî û kurdistanî xwedî li destketinên Başûrê Kurdistanê derkeve û piştgirîya wan bike; lê ji alîyê din jî divê mirov bi rexneyên xwe yên dostanî û erênî bala wan bikşîne ser kêmanî û şaşîyên ku hene. Weke nimûne, neyekkirina hêzên pêşmerge û polîsan û neavakirina artêşek neteweyî ya hevbeş kêmanîyek gelek mezin e. Divê xebat û hewildanên di vî warî de, rojek berî rojekê bi dawî were û bighêje encamek mayende.

Bêguman, li Başûrê Kurdistanê awayê şikilgirtina *"sîstema federal"*, zelalkirina sînorên Kurdistanê û herweha statuya Kerkûkê, pirsgirêkên pir girîng in. Partî, rêxistin, tevger, sîyasetmedar, rewşenbîr û welatparêzên kurd û kurdistanîyên her çar perçeyan, vê rewşê ji nêzîk ve taqîb dikin.

Referandûma Serxwebûna Kurdistanê

Nîjadperestîya ereb ya ji kanîya mîrasa kolonyalîstîyê tê, heta îro jî şirîkatîyek dadmendî û wekhevîya milletê Kurd û Erebnas nake û di her firsetê de mafê gelê Kurd yê heyî jî binpê dike. Heta niha partiyên ereban, madeya 140 jî tede, naxwazin şert û madeyên Qanûna Esasî ya Iraqê pêk bînin. Dabeşkirina butçeya Iraqê ku Herêma Federal ya Kurdistanê jî şirîkê wê ye, li dijî Kurdistanê weke çekekê bi kar tîne. Li hemberî van binpêkirinên mafên gelê Kurd û neheqîyan; jibo dîyarkirin û eşkerekirina îradeya gelê Kurd ya vî beşî û bi îradeya hemû partiyên Başûrê Kurdistanê, biryara referandûma serxwebûnê hate girtin.

Di dîroka Kurdistanê de, cara yekem bû ku gelê Kurdistanê wê li ser beşekî axa bav û bapîran, bi awakî demokratîk û azad bawerî û helwesta xwe ji bo pêşeroj û qedera xwe ya desthilatdarîyê dîyar bikira. Ev bûyereke gelekî girîng û dîrokî bû. Bêguman, berî partî û rêxistinên Kurdistanê, biryara referandûma serxwebûnê bidin; ji bo piştgirîyek xurt û berfireh bi dest bixînin, wan gelek hewildan û hevdîtin bi partiyên sîyasî û karbidestên dewleta Iraqê, Amerîka, Fransa, Parlamentoya Yekîtiya Ewropa, hinek welatên din, sîyasetmedar, diplomat û kurdên dîyasporayê re pêk anîn. Piştî van peywendî û amdekarîyan, serokê Herêma Kurdistanê Mesûd Berzanî di 8ê hezîrana 2017an de, *bi "fermana herêma"* ya reqema 106an biryara referandûmê derxist ku referandûm di 25ê îlona 2017an de li Başûrê Kurdistanê pêk were.

Biryara referandûmê, kelecaneke gelekî mezîn di nav kurdên her çar perçeyan, yê dervî welêt û yê li welatên Yekitiya Sovyetan berê de, afirand. Hestên gelên Kurdistanê yê neteweyî û daxwaza serxwebûnê gîhaşt qada herî bilind. Gelek xwepêşandan û civînên piştgirîya referandûmê, him li Kurdistanê û him jî li dervî welêt hatin li darxistin. Bi hezaran kurdistanî û gelek dostên kurdan, ji bo bibin şahidên wê roja dîrokî, ber bi Başûrê Kurdistanê û bi taybetî ber bi Hewlêra paytext herikîn.

Lê her ku roja referandûmê nêzîk bû, gelek dewletên ku tu helwestek li dijî referandûma serxwebûnê nîşan nedabûn û hinek dewletên ku weke piştgirên doza Kurdistanê dihatin dîtin jî dest bi zixt û guvaşteke dijwar kirin. Bê ku ew pêşniyara alternatîfek maqûl ya bê qebûl kirin bînin, xwestin ku miletê Kurd û pêkhatiyên Kurdistanê dev ji daxwaza referandûmê berdin, yan jî paşde bixînin. Lê teva van zext û guvaştan, gelên Kurdistanê referandûm di roja xwe de pêk anî. Referandûma serxwebûnê, bi serketî derbas bû û ji sedî 93yên kurdistanîyên ku beşdarî referandûmê bûn, ji bo serxwebûnê gotin erê.

Lê mixabin piştî referandûmê, îxaneta hinek hêzên kurdî, alîkarîya Tirkîye, Îran, Iraq û hêzên Haşdî Şabî û devjêberdana “soz û piştgirîya ji bo referandûmê” ya DYA û hinek dewletên dost dihatin dîtin, kês û firsendek taybetî xist destên karbidestên şovenîst yê dewleta Iraqê. Di encama van plan û êrîşên piralî de, dewleta Iraqê û Haşdî Şabî bi piştgirîya beşek kurdên di nav YNKê de, bi çekên giran û herî modern yê DYAyê êrîşî ser hêzên pêşmerge kirin. Di encama vî şerî de, di serî de Şingal û Kerkûk, beşekî mezîn yê erdê Kurdistanê ku bi xwîna pêşmergeyan hatibû rizgarkirin, ji nuh ve hate dagirkirin. Di serî de DYA û Îngilistan, gelek dewletên emperyal jî çavên xwe ji vê dagerkerîyê re girtin û bi awakî ne rasterast be jî piştgirî û alîkarîya vê dagerkerîyê û neheqîyê kirin.

Divê tevgera rizgarîxawazîya Kurdistanê vê bûyerê, dagirkirin û karesata malkambax bi taybetî binirxîne. Divê li ser hejarîya hemahengî, yekîtî û bêtifaqîya hundurî, hişmendîya neteweyî, yeknekirina hêza pêşmergeyan, îxaneta hundirî, kêmanî û xemsarîyên desthiladarên Herêma Kurdistanê bi hûrgilî bê rawestandî; encam û dersên pêwîst jê bê derxistin.

TDK- Tevger teva van berdêlên mezin û hemû tiştan, referandûma serxwebûna Kurdistanê weke bûyereke dîrokî û destketineke mezin dibîne û li encama referandûmê xwedî derdikeve. Referandûma serxwebûnê ya 25ê îlona 2017an, belgeyek dîrokî ya mohrkirina îradeya gelên Başûrê Kurdistanê ye.

Rewşa Rojhilatê Kurdistanê

Di sala 1639an de, bi Peymana Qesra Şêrîn ya navbêna Împeratorîya Osmanî û Sefewîyan de, cara pêşîn Kurdistan di nava du dewletên dagirker û kolonyalîst de hate perçe kirin û kete nav pêvajoyeke kolonîya navdewletî. Ji wê tarîxê û vir de, di sînorên Rojhilatê Kurdistanê de guherandinek ber bi çav çênebû. Rojhilatê Kurdistanê îro di bin dagirkerî û îdareya kolonî ya Komara Îslamî ya Îranê de dijî û piştî Bakurê Kurdistanê, beşê herî mezin yê Kurdistanê ye.

Rojhilatê Kurdistanê, di dîroka me ya nêzîk ya neteweyî de xwedî cîhekî gelekî girîng e. Di 22ê çîleya 1946an de, li bajarê Mahabadê, Meydana Çarçirayê îlankirina Komara Kurdistanê, di dîroka kurdan de hewildan û tecrûbeyê yekem ya avakirina dewleteke neteweyî û modern bû. Bi Komara Kurdistanê ya li Mahabadê, tevger û têkoşîna neteweyî û demokratîk ya Kurdistanê kete nav pêvajoyê û asteke nû. Di dîroka neteweyî ya kurdan de, gelek gavên girîng cara pêşî li vê derê hatin avêtin. Di 16ê tebaxa 1945an de, Partî Demokratî Kurdistanî Îran – PDKÎ cara pêşî li vê derê hate avakirin. Sirûda

neteweyî Ey Raqîb, Alaya Kurdistanê, hêzên artîşa neteweyî Pêşmerge û hwd di rastîya xwe de, cara pêşî li vê derê ketin jiyane. Alaya Kurdistanê ya ku di sala 1920an de ji aliyê "Komeleya Rêxistina Civakî ya Kurdan" (*Kurd Teşkilatî Îçtimaîye Cemîyetî*) weke alaya neteweyî hatibû amade kirin, di sala 1927an ji aliyê Xoybûnê jî weke Alaya neteweyî ya Kurdistanê hate qebûl kirin û di serhildana Agirî de hate bilindkirin. Ev Ala, di dema avakirina Komara Kurdistanê ya li Mahabadê, di 17ê kanûna 1945an de weke sembola serxwebûna neteweyî li ser ban, avayiyên resmî û meydana Çarçirayê hatê bilind kirin. Ew Alaya ku ji aliyê pêşewa Qazî Muhamed emanetî Mele Mistefa Berzanî hate kirin, îro li Başûrê Kurdistanê weke Alaya neteweyî ya Kurdistanê pêl dide. Parlemantoya Herêma Başûrê Kurdistanê di sala 2009an de bi qanûnek taybetî 17ê Kanûnê weke Roja Alaya Kurdistanê qebûl kir û êdî milletê Kurd û Kurdistanê vê rojê weke Roja Alaya Kurdistanê pîroz dikin. Dîsa yekitî û hevkarîya nava perçeyên Kurdistanê ku îro jî pêwîstîya kurdan jê heye û bi hesratê wê dijîn, cara pêşî li Rojhilatê Kurdistanê kete jiyane. Mele Mistefa Berzanî teva hêzên leşkerî yên pê re bûn, ji Başûrê Kurdistanê derbasî Rojhilatê Kurdistanê bûn û di bin birêvebiriya Komara Kurdistanê de gelek wezîfe û xizmetên hêja pêk anîn. Piştî vekîşandina Yekitîya Sovyetan, bi piştgirîya Îngilîz û hinek dewletên emperyalîst, hêzên rejîma Îranê di 17ê kanûna 1946an ketin bajarê Mahabadê û Komara Kurdistanê hate hilweşandin. Pêşewa Qazî Mihemed û berpirsiyarên Komara Kurdistanê 31ê adara 1947an de, li Meydana Çarçirayê hatin dardekirin.

Lê belê, xebat û têkoşîna neteweyî û demokratîk li Rojhilatê Kurdistanê nehate rawestandin. Xebat û têkoşîn bi awayên cihêreng berdewam kir. Di sala 1979an de, piştî rûxandina rejîma Şah têkoşîn gihast asteke nû. Îro jî têkoşîna neteweyî û demokratîk ya Rojhilatê Kurdistanê di ast û awayên cihê de berdewam dike. Piştî şoreşa 1979an û rûxandina rejîma Şah, Komara Îslamî ya Îranê jî siyaseta li ser bingehê zilm, zoradrî û qetlîama gelê Kurd da domandin. Îro li Rojhilatê Kurdistanê rejîma melayan, bi bêbextî û bêwijdanî siyaseta xwe ya zordarî û hovane li dijî gelê Kurd didomîne. Di kiryarên rejîmê de, bi taybetî jî di siyaseta li dijî gelê Kurd de, tu guherandinek esasî çênebûye. Berevajiyê vê yekê, melayên fenatîk yên oldar desthilatdarîya xwe berfirehtir û xurttir dikin. Heta niha bi hezaran kurd êşkere yan bi dizî hatine îdamkirin û niha jî roj tune ye ku kurdek neyê îdamkirin. Devleta dagirker û terorîst ya Îranê, bi metodên xwe yên kevnare û erîşkar hem li Rojhilata Navîn û hem jî li hinek welatên Ewropayê, gelek serok û kadroyên pêşeng yên tevgera neteweyî û azadîxwaz ya Rojhilatê Kurdistanê bi awakî bêbextî kuştin.

Ji aliyekî din de, kurdên Rojhilatê Kurdistanê di qeyranek aborî ya giran de dijîn. Gelek kurd ji bo aborî û debara zarokên xwe bikin, di navbêna sînoran de karê hemalî û kolberîyê dikin. Her roj kolber têne gulebarankirin, îşkencekirin û kuştin. Her roj bi dehan kurd têne girtin, îşkencekirin, birîndarkirin û dardekirin. Teva van hemû zilm û zordariyên dewleta Îranê, gelê Kurd li hemberî rejîma sofîkên bêbext, terorîst û nijadperest bêwestan xebat û têkoşîna xwe ya neteweyî û azadîxwaz didomîne.

Li Rojhilatê Kurdistanê, teva ku gelek kadroyên xwe yên pêşeng yên weke Ebdurrehman Qasimlo û Sadiq Şerefkendî di kemînen xayin de wenda kir jî PDKÎ û hêzên din yên neteweyî xebat û têkoşîna xwe bi awa û rêyên cuda didomînin. Rûxandina rejîma Seddam Husên, pêşketin û destketinên Başûrê Kurdistanê, moralê gelê me yê Rojhilatê Kurdistanê bilindtir û têkoşîna wî jî geştir kir. Tevger û berxwedanên civatî yên berfireh ku li bajarên Rojhilatê Kurdistanê rû dan, nîşana azadîxwazî û geşbûna pêla berxwedanê nîşan dide. Di van salên dawîn de, rewşa tenêhiştin, zordan û zixtên navneteweyî ya li ser rejîma melayên Îranê, ji bo xebat û têkoşîna gelê me kês û fîrsetek girîng derdixîne holê. Em di vê bawerîyê de ne ku teva van hemû êrîşên terorîst, bêbext û hovane yên

dewleta terorîst û dagirker, wê tevgera neteweyî û azadîxwaz ya Rojhilatê Kurdistanê roj bi roj geştir û bi hêztir bibe.

Rewşa Rojavayê Kurdistanê

Rojavayê Kurdistanê, bi erd û nufusa xwe beşê herî biçûk yê Kurdistanê ye. Lê di dîroka tevgera rizgarîxwazîya neteweyî de xwedîyê cîh û rolekî girîng e. Rojavayê Kurdistanê ji bo xebat û têkoşîna beşên din û bi taybetî ji bo tevgera Bakûr û Başûrê Kurdistanê, her gav bûye piştûpal û starek girîng. Gava berpîrsîyar û kadirên serhildan û tevgera Şêx Seîd, Gelîyê Zîlan û Dersimê neçar man ku ji ber zilm, zordarî û qirkirina dewleta Tirk xwe bidin alî, berê xwe dan Rojavayê Kurdistanê, ango “*Binya Xetê*”. Xelkê me yên wê derê, bi dil û can ew pêşwazî kirin û ew li wê derê cîhwar bûn. Bêgûman, bi hatina hinek rewşenbîr û kadirên sîyasî yên Bakurê Kurdistanê, demek dirêj Rojavayê Kurdistanê bû navendek girîng ya weşandina kitêb, kovar û rojnameyên kurdî yên weke Hewar, Ronayî, Stêr û hwd. Ev, bi awakî giştî bû kêş û firsetek mezin ji bo geşkirin û pêşketina ziman, çand û edebîyata kurdî.

Piştî serhildana Şêx Seîd; sîyasetmedar, welatparêz û rewşenbîrên Bakur û Başûrê Kurdistanê ku neçar mabûn derbasî Rojavayê Kurdistanê û Lubnanê bibin, teva kurdên Rojavayê Kurdistanê ketin nav xebat û amadekarîya kongreyek neteweyî ya kurdistanî. Di encamê vê xebatê de, di çîrya pêşîn ya 1927an de bi navê Xoybûnê rêxistinek neteweyî hate avakirin. Xoybûn, di serhildana Agirî de roleke girîng lîst. Li Rojavayê Kurdistanê, di 14ê hezîrana 1957an de “*Partîya Demokratî Kurdî li Sûrî- PDKS*” hate ava kirin. Di 1958an de, Nûrettin Zaza jî ku bi eslê xwe ji Bakurê Kurdistanê qeza Madenê bû, beşdarî nav PDKSyê bû û weke serokê vê partiyê hate hilbijartin. Berî avakirina PDKSyê “*Partîya Demokratî a Kurdistanî Îranê- PDKÎ*” û “*Partîya Demokratî a Kurdistanî Iraqê- PDKI*” hatibûn avakirin. Bi vî awayî, li sê beşên Kurdistanê PDK hatibûn avakirin û wan li gorî şert û mercên perçeyê xwe, xebat û têkoşîna xwe ya sîyasî û rêxistinî dimeşandin. Lê tenê li Bakurê Kurdistanê PDK nehatibû avakirin û Bakûrê Kurdistanê ji rêxistin û partiyek kurdî bê par bû.

Hinek kadirên PDKS, çend caran derbasî “*Serxetê*” dibin, pêwendîyan bi hinek rewşenbîr û welatparêzên Bakûrê Kurdistanê re datînin û bi wan re li ser avakirina partiyek kurdî li vî beşî gotûbêjan dikin. Lê di destpêkê de, kesek ji wan xwe nadin ber kar û barekî weha. Gava Seîd Elçî, li Dîyarbekirê bi cîh dibe û bi teşwîqa katibê Şêx Seîd Fehmîyê Bilal, ew û çend hevalên xwe hewl didin ku PDKT ava bikin, berpîrsîyar û sîyasetmedarên Rojavayê Kurdistanê bi hemû îmkânên xwe piştgirî û alîkarîya vê hewldanê dikin. Piştî “*Partîya Demokratî a Kurdistanî Tirkîye- PDKT*” hate damezrandin jî ew di warê rêxistinîyê de tecrûbeyên xwe bi berpîrsîyarên PDKT re par ve dikin û di vî warî de, bi awakî çalak alîkarîya wan dikin.

Piştî derbeya leşkerî ya 12ê îlona 1980î jî gelek kadroyên Bakurê Kurdistanê neçar dimînin ku derkevin derveyî welêt. Rojavayê Kurdistanê dîsa dibe cihê stargehek herî guncav. Xelkê me yê wê derê bi dilovanîyeke mezin xwedî li xwîşk û birayên xwe yên Bakûrê Kurdistanê derketin û bi mazûbanîyek ji dil û can malên xwe ji wan re vekirin.

Gava bi navê “*Bihara Erebî*” li Sûrîyeyê jî hereket dest pêkir, li Rojavayê Kurdistanê jî xwepêşandan û serhildanan dest pê kir. Valahîyek mezin derket holê û gelek cîh ji bin kontrola rejîma Beasê derketin. Rojavayê Kurdistanê ket nav pêvajoyeke nuh. Jibo kurdên “*Binxetê*” ango Rojavayê Kurdistanê firsetek dîrokî derket holê. Di vê pêvajoyê de, hinek partî û rêxistinên kurdan ji vê valahî û firseta dîrokî bi qasî pêwîst bû îstifade nekirin û ji derveyî pêvajoyê man. Lê PKK û grûbên ku bi wê ve girêdayî bûn, ji vê

pêvajoyê îstîfade kirin û ev valahî dagirtin. Dewleta Sûrîyê jî di vî warî da rê li ber wan vekir û hinek deverên Kurdî radestî PYDê kir. Herweha hêzên dewleta Sûrîyeyê çavên xwe ji PYDyê re girtin ku ew gelek endamên rêxistinên din yên kurdan ji Sûrîyeyê derxînin.

Piştî demekê, navbera PYD û hêzên cîhadîst yên weke El Nusra û dûre DAÎŞê de û car caran jî di navbera van û hêzên dewleta Sûrîyeyê de şer derket. DAÎŞ û hinek rêxistinên cîhadîst û terorîst, bi alîkarî û piştgirîya Tirkîye, gelek êrîşên hovane birin ser xelkê Rojavayê Kurdistanê û qetlîamên li dijî mirovahîyê pêk anîn; Kobanî û hinek navçeyên din dagîr kirin. Lê xelkê Kurdistanê, li hemberî van erîş û qetlîaman li ber xwe da û weke destana berxwedana Kobanê, berxwedanên mezin pêk anîn. Di vî pêvajoyê de, kurdên Rojavayê Kurdistanê, bi alîkarîya Dewletên Yekbûyî yên Amerîkayê (DYA), hêzên koalîsyonê û hêza pêşmergeyê Başûrê Kurdistanê bûn xwedîyê hêzeke mezin ya sîyasî û eskerî. Divê em dîmenên peşmergeyên Başûrê Kurdistanê yên gava di ser Bakurê Kurdistanê re derbasî Rojavayê Kurdistanê û Kobanê bûn, ji bîr nekin. Van dîmenên dîrokî, hest û vîna xelkê me yê Bakurê Kurdistanê bilind kir. Alaya Kurdistanê, di tu demê de xeml û xêza girseyên welatparêz yên Bakurê Kurdistanê weha nexemilandibû. Wê rojê, kurdan li her çar perçeyên Kurdistanê û tevayê dinyayê carek din nîşan dan ku ew yek millet in û bi refleks û hişmendîyek hevbeş ya neteweyî tevgerîyan. Gava peşmergeyên Başûrê Kurdistanê, xwîşk û birayên xwe yên li Rojavayê Kurdistanê ji nav lepên DAÎŞê azad kirin, bi awakî serbilindî vegeerîyan beşê xwe, ango Başûrê Kurdistanê.

Bêguman dijmenên milletê Kurd, di serî de Tirkîye û Îran, ji ber destketîyên xelkê me yê vî beşî ketin nav metirsîyeke mezin û dest bi plan û êrîşên berfireh û hovane kirin. Îranê di warê sîyasî, eskerî, aborî û dîplomasîyê de, bi hemû îmkân û quweta xwe alîkarîya rejîma Baasê kir û hê jî dike. Dewleta Tirkîye, li dijî gelê me yê Rojavayê Kurdistanê, bi awakî eşkere û li ber çavên dinyayê piştgirî û alîkarîya rêxistinên terorîst û cîhadîst yên weke DAÎŞê kir. Hêzên dewleta dagirker, bi van rêxistinên terorîst û cîhadîst re, li Rojavayê Kurdistanê dest bi erîşên leşkerî û dagîrkerî kirin. Li ber çavên dinyayê Efrîn, Girê Spî û Serê Kanîyê dagir û wêran kirin. Erîşên dewleta Tirk, îro jî bi her awayî li ser Rojavayê Kurdistanê berdewam dike. Leşkerên Tirkîye û hêzên cîhadîst û terorîst, bi alîkarîya Rûsyayê, bi çavlêgirtina Emerîkayê û bi helwest û sîyaseta PKKê dikarîbû bi vî hêsanîyê xaka beşekî mezin yê Rojavayê Kurdistanê dagir bikin; nişteciyên kurdan bi darê zorê ji gund, bajar û warên wan koçber bikin; dest deynin ser mal û mulkên kurdan; bexçeyên dewlemend yên zeytûnan, û şûnwarên pîroz û dîrokî wêran bikin.

Lê îro, li Rojavayê Kurdistanê pêşketin û bûyerên balkêş rû didin. Weha dîyar dibe ku dewletên mezin û emperyal dixwazin li vî derê, li gorî armanc û sîyaseta xwe hêzek berfireh ji kurdan û pêkhatayan ava bikin û li ser vî xaka welat desthilatdarî û statuyekê pêk bînin. Lê PKKê bi helwesta xwe ya yekrengî û bi alîkarîya dewleta dagirker ya Baasê, li Rojavayê Kurdistanê jî li pêşîya yekîtiyê û yekrêzîya tevgera kurdî bûye astenga herî mezin. Divê em bi hestekî neteweyî û Kurdistanî li destketîyên vî beşê Kurdistanê jî xwedî derkevin û wan biparêzin. Lê di vî warî de, divê her kes bi berpîrsîyarî tevbigere û li pêşîya hevkarî, yekîtiyê û yekrêzîya hêzên neteweyî yê Rojavayê Kurdistanê nebe asteng. Eger ne weha be, xeter û metirsîyek mezin heye ku dewletên mezin yên ji bo berjewendîyên xwe li herêmê ne, dev ji piştgirîya vî rewşa îro ya Rojavayê Kurdistanê berdin. Gelê Kurdistanê dikare carek din bêxwedî bê hiştin û ev desketinên hene jî ji destên kurdan derkevin.

TDK-Tevger, di van şert û mercan de sîyaseta guherandin, jinûvehûnandina herêmê û mudaxeleya dewletên mezin ya bi serkêşîya DYAYê weke derfeteke girîng û di berjewendîya neteweya Kurd û Rojhelata Navîn de dinîrxîne. Teva dudilîya di warê

pêkanîna wê de jî hewildanên DYA û hinek dewletên din yê ji bo yekrêzîya tevgera Rojavayê Kurdistanê jî weke helwest û pêşketinek erênî dibîne û ji dil dixwaze ku ev hewildan di lehê doza neteweyî de bi ser keve.

TDK-Tevger, bi helwesteke netewî û kurdistanî alîgirê parastin û yekrêzîya tevgera netewî û destketîyên Rojavayê Kurdistanê ye. Helwest û sîyaseta dewletên mezin û emperyal ya di vê demê de li herêmê dimeşîne, ji bo tevgera neteweyî ya Kurdistanê weke derfetek gelekî mezin û girîng dibîne. Avakirina hêzek leşkerî, aborî û sîyasî ya hevbeş di bin sîwana bereya neteweyî de, weke destpêka rêya çareserîyê dibîne. Metod û sîyaseta yekdengî, yekrengî, yekhêzîyê û ji dervî xwe neqebûlkirina hêzên kurdî, nayê qebûl kirin. Sîyaset û helwestek weha, tenê dikare xizmeta hêzên derve û dijminan bike; pêşîya tevgera netewî bigre û wê jar, hejar û perçe bike. TDK-Tevger, di vê pêvajoyê îro de rêya çareserkirina pirsgirêkên navbêna rêxistinên Rojavayê Kurdistanê, avakirina yekîtiya neteweyî û bidestxistina statuyek mayende, di pêkanîna Rêkeftinên Hewlêr û Duhokê de dibîne. Bêgûman, riya serketinê li ser xetek neteweyî û demokratîk di yekîtiyê, hevkarî û yekrêzîya partî, rêxistin û hêzên kurdistanî û têkoşînek hevbeş de derbas dibe.

Tevgera Demokratîk a Kurdistanê

TDK-TEVGER

KÜRDİSTAN DEMOKRATİK HAREKETİ

(TDK-TEVGER) BİLDİRGESİ

Hareketimizin adı

Kurmanci: Tevgera Demokratîk a Kurdistanê (TDK-TEVGER),

Kirdkî (Zazakî): Tevgera Demokratîk a Kurdistanî (TDK-TEVGER),

Türkçesi: Kürdistan Demokratik Hareketi (TDK-TEVGER)dir.

TDK-TEVGER ulusal, demokratik, legal bir harekettir

TDK-Tevger, kendisini Kuzey Kürdistan'ın son yüzyıllık ulusal demokratik hareketinin devamı ve mirasçısı olarak gören bir harekettir. 20. yüzyılın başında İstanbul'da ortaya çıkan Kürdistan Teali Cemiyeti ve diğer siyasi, kültürel ve toplumsal örgüt ve cemiyetleri; Kuzey Kürdistan'da 1960'lı yılların ortalarında kurulan Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (TKDP) ve Doğu Devrimci Kültür Ocakları'nı (DDKO); 1970'li yıllarda çok sesli ve çok renkli temelde yaratılan siyasi, kültürel ve demokratik örgütlenmeleri Kürdistan ulusal demokratik hareketinin tarihi ortak mirası olarak değerlendirir, kendisini bu tarihi sürecin ve bu tarihi ortak mirasın günümüzdeki devamı olarak görür.

TDK-Tevger tarihi, siyasi ve örgütsel konumuyla da PYSK'nin (Partiya Yekîtiya Sosyalîst a Kurdistanê) mirasçısı ve RSDK'nin devamı olan bir örgüttür. Bilindiği gibi PYSK, beş örgütün (Kawa, KUK, Têkoşîna Sosyalîst, TSK ve YEKBÛN) uzun süren birlik çalışması sonucu bir birlik partisi olarak kuruldu. Kuruluşunu 1 Mayıs 1996'da yayınlanan bir bildiri ile kamuoyuna duyurdu. Ne yazık ki PYSK uzun ömürlü olamadı, Temmuz 1998'de kendisini feshetti.

Ardından KUK (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları), TS (Tekoşîna Sosyalîst) ve TSK'nin (Tevgera Sosyalîsta Kurdistanê) birlikteliklerini koruma temelinde ve diğer geleneklerden de bazı kadroların katılımıyla RSDK (Rêxistina Sosyalîsta Demokrat a Kurdistanê) kuruldu. O tarihten sonra RSDK bu adla siyasi, demokratik, kültürel ve toplumsal

alanlarda faaliyetlerini sürdürdü ve ortak platformlarda yerini aldı. RSDK 7-8 Eylül 2005`te gerçekleştirdiği konferansta Tevgera Demokratîka Kurdistanê (TDK-Tevger) adını aldı. Dolayısıyla TDK-Tevger, Kuzey Kurdistan`da bugüne kadar en geniş siyasi ve örgütsel birliği oluşturan PYSK'nin mirasına sahiptir. Diğer yandan TDK-Tevger, geçen süre içinde daha geniş kapsamlı siyasi ve ulusal birlikler için hem ülke içinde hem ülke dışında, farklı örgüt ve yurtsever-demokrat çevrelerle ilişkilerini sürdürerek, bu alanda önemli bazı adımlar attı.

TDK-Tevger, ülke ve ulus gerçeğini temel alan ulusal, demokratik ve Türkiye`de süregelen hukuk sistemine karşı mücadeleyi hedefleyen legal bir harekettir. Hukuki meşruiyetini Kürt ulusunun haklı davasından alan TDK-Tevger insanlığa mal olmuş ve çoğunluk tarafından benimsenmiş evrensel demokratik değerlere, evrensel hukuk ilkelerine ve ortak insani değerlere bağlıdır ve çalışmalarında bunları kendisine rehber edinir. Esas çalışma alanı Kuzey Kürdistan`dır. TDK-Tevger, katı ve dar ideolojik kurallara göre değil, fakat ulusal kurtuluşçu ve demokratik esaslara göre örgütlenir ve buna göre hareket eder, geniş toplumsal kesimleri kucaklamayı hedefler. Dolayısıyla Kürdistan`ın çok renkli ve çok sesli toplumsal yapısına dayalı olarak farklı görüş ve düşüncelere karşı hoşgörü ve saygıya dayanan yapısıyla yurtsever, ulusalcı, devrimci, demokrat, sosyalist, dindar, muhafazakâr vb. Kürt ve Kürdistanlıları saflarında örgütlemek isteyen bir harekettir. Bir başka ifadeyle TDK-Tevger, Kürdistan`ı ülke ve Kürtleri ulus olarak gören, Kürdistan bayrağını Kürt milletinin ulusal sembolü olarak kabul eden, Kürt milletini var eden temel milli değerlere bağlı, Kürdistan`ın bağımsızlığı dahil ilkesel olarak "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayın Hakkı"nı kabul eden Kürt ve Kürdistanlıları örgütler.

TDK-Tevger, gelecekte imkân ve koşullara bağlı olarak Kürt ulusunun ve Kürdistan`daki diğer dini ve etnik toplumsal grupların ulusal ve demokratik hakları için mücadele eden siyasi ve legal bir parti olarak örgütlenmeyi ve çalışmayı önüne hedef olarak koyar. Bir yandan kendi içinde çalışmalarını geliştirip yoğunlaştırırken, diğer yandan siyasi birlik, iş ve güçbirlikleri ve ortak platformların oluşması için çalışır. Siyasi ve örgütsel birlik yaşanan süreçte gündemdeki yerini koruyan önemli görev ve hedeflerden biridir. TDK-Tevger, bu alanda da üzerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye çalışır.

TDK-Tevger, anadilde eğitim ve öğretim hakkını elde etmek için, Kürdistanlıları temsilen bu alanda faaliyet yürüten tüm siyasi, kültürel, sosyal ve diğer sivil toplum kuruluşlarının içinde yer alacağı geniş platformların oluşturulmasını ister, bu alanda özel çalışmaların yapılmasına ihtiyaç olduğuna inanır ve bu yöndeki çalışmalarını destekler, gerekli yardım ve desteklerini sunmaya hazır olduğunu bildirir. TDK-Tevger`in resmi dili Kuzey Kürdistan`da konuşulan Kürtçe`nin iki lehçesi olan Kurmanci ve Kırcki/Zazaki`dir. Ancak TDK-Tevger, çalışmalarında ihtiyaç ve koşullara göre Türkçe ve diğer bazı yabancı dilleri de kullanır.

Kuzey Kürdistan Ulusal Demokratik Hareketinin Durumu

Kürdistan ulusal demokratik hareketinin yüzyıllık tarihinde inişler ve çıkışlarla dolu değişik dönemler yaşandı. 20. yüzyıl boyunca Kürdistan bir dizi ulusal direniş hareketlerine ve ardından toplu katliamlara sahne oldu. Her seferinde siyasi, sosyal ve ekonomik olarak ağır tahribatlar yaşandı. Kürt halkı büyük acılar çekti, ulusal demokratik hareket ağır darbeler aldı. Siyasal dönemler ve dolayısıyla kuşaklar arasında ciddi kopukluklar yaşandı. Her kuşak adeta işe yeniden başladı. Fakat 20. yüzyıl boyunca yaşanan büyük katliam, acı ve yıkımlara rağmen Kürt milletinin özgürlük ve bağımsızlık istemi asla yok edilemedi.

Türk devletinin, Kürt halkına karşı gerçekleştirdiği barbarlık ve katliamlardan sonra, Kürt ulusal direnişlerinin soykırımlarla ezilmesi ve özellikle 1938 Dersim ulusal direnişinin bastırılmasından sonra, Kuzey Kürdistan uzun bir sessizliğe gömüldü. Fakat bir Kürt atasözünde ifade edildiği gibi toprağa düşen tohum taşların altında kalsa bile bir gün mutlaka filizlenerek gün ışığına çıkar.^[2] Uzun süren sessiz ve karanlık dönemin ardından 20. yüzyılın ortalarında Kürt yurtsever ve aydınları bazı gazete ve dergiler yayınlama çabalarına girişip yeni bir arayışın içine girdiler. Bu çaba ve arayışların sonucunda Diyarbakır'da, 11 Temmuz 1965'te, illegal olarak Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi (TKDP) kuruldu.

49'lar Olayı ve 23'ler davası ile başlayan gelişmelerin ardından, TKDP'nin kurulması, 1967 yılında başlayan Doğu Mitingleri ve DDKO'nun kuruluşu yeni bir sürecin başladığını ifade ediyordu. Sessiz ve suskun geçen karanlık dönem yavaş yavaş aralanıyordu. 1965-1970'li yıllarda Kürt ulusal hareketi saflarında yaşanan siyasi ve örgütsel gelişmeler bu sürecin devamı ve yeni bir halkasıydı. Kuzey Kürdistan ulusal demokratik hareketinin iki önemli tarihi gelişmesi olan TKDP ve DDKO'ların kuruluşu ile başlayan Kürdistan ve bağımsız örgütlenme süreci, 1970'li yıllarda daha da derinleşerek gelişti. Çok renklilik ve çok seslilik temelinde farklı ideolojik ve siyasi görüşlere sahip yeni Kürt grup, örgüt ve partileri kuruluyordu. Bu yönüyle 1970'li yıllarda yaşanan bu sürecin ulusal demokratik hareketin yakın tarihinde önemli bir yeri vardır. Belirtmek gerekir ki Kürdistan ulusal ve demokratik hareketinin birçok temel tezi bu dönemde (1965-1980) oluşturuldu. Bu tezler, o dönemde ideolojik ve siyasi tercihleri ne olursa olsun, Kürt örgütlerinin ortak görüşleri olarak şekilleniyordu. Kürdistan'ın devletlerarası klasik bir sömürge olduğu tespiti, Kürtlerin tarihsel olarak bir ulusal topluluk olduğu, Kürtlerin ülkeleri Kürdistan'da bağımsız ve ulusal demokratik temelde örgütlenmelerinin hem hak hem tarihsel bir zorunluluk olduğu görüşü, Kürt ulusunun kendi kaderini belirleme hakkının temel bir hak olduğu, Kürdistan için federal yapıdan bağımsız ve birleşik Kürdistan'a kadar bir statünün benimsenmesi vb. Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin temel görüş ve hedefleri olarak kabul görüyordu. Bu temel görüşler geniş yurtsever ve devrimci çevrelerde ve Kürt toplumunda her geçen gün derinleşerek yer ediniyordu.

Elbette 1970'li yıllarda ideolojik ve siyasi alanda bazı ciddi yanlışlıklar da yapıldı. Öncelikle uluslararası ideolojik merkezlere bağlılık temelindeki şekillenme ve ideolojik sapmalar ciddi sorunlara yol açıyordu. Hareketin genç olması, önder kadroların deneyimsizliği, artan solcu eğilimler, kimi örgütler içinde ve örgütler arasında görülen

şiddet ve çatışma eğilimleri ve yer yer yaşanan provokatif eylemler bu dönemde görülen bazı önemli eksiklik, hata ve yanlışlardır.

Kuzey Kürdistan toplumu 1980'li yıllara kadar ekonomik ve toplumsal alanda hızlı bir değişim sürecini yaşamasına rağmen bir dereceye kadar kendi kendine yeten kapalı bir toplumdur. Sömürgeci bir pazar olmasına rağmen özellikle tarım ve hayvancılık alanında kendi kendine yetiyordu. 12 Eylül 1980 askeri faşist darbesiyle katmerleşen sömürgeci faşist Türk devletinin baskıları ile beraber PKK'nin silahlı mücadelesi Kürdistan ulusal kurtuluş hareketini yeni ve zorlu bir sürece soktu. Devletin uyguladığı politika ve savaşın yol açtığı sonuçlar Kürdistan'da var olan nisbi istikrarı da bozdu. Kürdistan toplumunun doğal ekonomik, sosyal ve kültürel yapısında büyük yaralar açıldı.

Türk devletinin Kürdistan halklarına karşı süregelen işgalci, inkârcı, asimilasyoncu ve katliamcı politikaları ile PKK'nin kuruluşundan ve özellikle 1980'li yıllardan bu yana sürdürdüğü politika ve mücadele biçimi Kürdistan'ın kuzeyinde büyük tahribatlara neden olmuştur. Kürdistan'ın binlerce köyü tahrip edilerek boşaltılmış, milyonlarca Kürt Türkiye'nin metropol kentlerine ve yurt dışına göç etmeye zorlanmıştır. Kürdistan'da yaşanan gelişmeleri ve ortaya çıkan acı tabloyu ortaya koymak için olayların yaşandığı alanlarda geniş ve ciddi araştırmaların yapılması gerekiyor. Eldeki verilere göre 35-40 yıl içinde Kürdistan'da yaklaşık 5 bin köy yakılmış ve yıkılmış, 5 milyondan fazla Kürt ve Kürdistanlı yurdundan zorla göç ettirilmiştir. Bunun bir sonucu olarak Kürt toplumu şehirli bir toplum haline gelmiştir, bugün Kürt nüfusunun büyük çoğunluğu şehirlerde yaşamaktadır. Bu savaş boyunca Kürdistan'da onbinlerce hektar ormanlık alanlar yakılmış, pek çok tarihi yerler ve antik eserler yıkılmıştır. Kimyasal ve yakıcı bombalarla geniş ve dikkat çekici bir biçimde Kürdistan doğası tahrip edilmiş, bu yıkım ve yok etme hala devam etmektedir. Kürt toplumunun iç dinamikleri tahrip edilmiş, doğal dirlik ve düzeni bozulmuş ve bunun sonucu olarak bugün siyasal, sosyal, ekonomik ve sosyo-psikolojik alanlarda pek çok yıkım ve sorunlar yaşanmaktadır.

Bu büyük göç ettirme sürecinde gözle görülür üç olgu ortaya çıkmıştır: Bir, köylerden Kürt şehirlerine göç. İki, Kürt köy ve şehirlerinden Türkiye metropollerine göç. Üç, Avrupa'ya göç. Kürdistan'ın bazı şehir ve kasabaları köylerden göç edenlerle tanınmaz bir hal almıştır. Bu nedenlerden kaynaklanan işsizlik, yoksulluk ve düşkünlük ciddi toplumsal sorunlara, kaos ve karışıklıklara yol açmış, açıyor. Bu süreçte milyonlarca Kürt ve Kürdistanlı Türkiye'nin bazı kasaba ve şehirlerine yerleşti. Türkiye metropollerinin kenar mahalleleri Kürt sakinleriyle dolup taşıyor. Kürtler buralarda en az ücretle en zor ve en kötü işlerde çalıştırılıyor. Bu süreçte sadece insanlar göçetmedi. Kürdistan'da büyük bir ekonomik, bilimsel ve entelektüel sermaye göçü de yaşandı. Pek çok öğrenci, aydın, araştırmacı, yazar, siyaset adamı ve her meslekten iyi yetişmiş meslek erbabı ve uzmanlar ülkeyi terk etmek zorunda kaldılar. Kürdistan'da özel teşebbüsün ve devletin var olan sınırlı bazı iş alanları da ya tamamen kapandı ya da çok geriledi. Kürdistan'da varolan geleneksel ticaret ve kimi üretim alanları durma noktasına geldi. Savaşın yaşandığı ve çatışmaların yoğunlaştığı bölgelerde Kürdistan halkı ekonomik olarak ve özellikle de tarım ve hayvancılık alanlarında onarılmaz büyük yıkım, zarar ve ziyana uğradı.

Bu savaş sürecinde ÷lkemizin demografik yapısı korkunç bir şekilde yara almıştır. T÷rk devletinin uyguladığı yıkım ve insanlardan arındırma siyaseti K÷rdistan'ın bazı bölgelerinde büyük oranda başarıya ulaşmıştır. Belirtmek gerekir ki PKK'nin sürdürdüğü siyaset ve savaşı kentlere taşıması buna özellikle de zemin ve olanak sağladı. Son olarak Hendek Savaşı olarak ifade edilen çatışmalarda başta Diyarbakır, Cizre, şırnak, Nusaybin olmak üzere K÷rdistan'ın birçok şehir ve kasabalarında da bazı yerler yerle bir edildi. Bu savaşlarda da binlerce Kürt genci şehit oldu. Yüzbinlerce insan göçertildi. Kırsal alanları insanlardan arındıran bu savaş bu kez kentlerin insansızlaştırılması boyutuna ulaştı. Bilindiği gibi bir toplumun yaşamında iyileşemeyen en derin yaralardan biri de zorla yapılan göçertmenin açtığı yaralardır. Toplumsal, kültürel, insani ve ahlaki alanlardaki yıkım toplumsal değerlerde de büyük aşınmalara yol açmıştır. Zorla göçertme ve yıkımların yol açtığı yaraları sarmak ve K÷rdistan toplumunun doğal dengesine kavuşması ve geleceği için büyük projelerin hayata geçirilmesi, planlı ve programlı uzun süreli çalışmaların yapılması gerekiyor.

Son yıllarda daha da ağırlaşan asimilasyon Kürt dili ve kimliği üzerinde büyük zarar ve tahribatlara yol açmış ve bu olumsuz süreç devam ediyor. Kabul etmemiz gerekir ki T÷rk devletinin asimilasyon politikası oldukça başarılı olmuştur. Bugün Kuzey K÷rdistan'da Kürtlerin ve diğer etnik grupların dil ve kültürleri üzerindeki engel ve yasaklar tüm şiddetiyle devam ediyor. Kürt ve K÷rdistanlılar büyük bir asimilasyon jenosidiyle karşı karşıyadırlar. Bu koşullar altında kendi dilleriyle konuşmaktan ve kültürlerini yaşamalarından her gün biraz daha uzaklaşıyorlar. Bu nedenle ulusal demokratik hareketin bu asimilasyon ve jenosit sürecine karşı özel bir programla acil, köktenci ve etkili önlemler alması gerekiyor. Bu alanda da TDK-Tevger'in üzerine düşen görev ve sorumluluklarını gücü ve olanakları oranında yerine getirmeğe çalışacağını ifade etmek istiyoruz.

T÷rk devleti çok yönlü ve geniş kapsamlı plan ve politikalarıyla bir yandan ulusal kurtuluş hareketini terörize etmeye ve halkı korkutmaya çalışırken, diğer yandan da K÷rdistan halklarının ulusal demokratik mücadeleye olan inanç ve umutlarını kırmaya çalışıyor. Buna rağmen Kürt toplumunun bağımsızlıkçı ve özgürlükçü canlı dinamikleri ile Güney K÷rdistan'da kurulan bölgesel federal yönetimin varlığı, T÷rk devletinin bu stratejisinin başarıya ulaşmaması önünde büyük engel ve barikatlar oluşturuyor. Ama T÷rk devleti asla boş durmuyor, Güney K÷rdistan'daki statünün de ortadan kaldırılması için her yola başvuruyor. Bu amaçla T÷rk devleti, PKK'nin oradaki varlığını da bahane ederek, Güney K÷rdistan'daki saldırı ve yeniden işgal eylemlerine aralıksız devam ediyor. PKK'nin, Güney K÷rdistan Federe Hükümetini tanımayan ve egemenliğine saygı duymayan düşmanca siyasetinin ve tavrının da T÷rk devletinin bu saldırı, işgal ve ilhak siyasetine zemin hazırladığını belirtmek gerekiyor.

K÷rdistan'daki milli ve siyasi uyanış ulusal hareketin toplumsal temellerini genişletiyor ve Kürtlerin uluslaşma sürecini hızlandırıyor. Toplumun her katmanından insanlar kitlesel bir şekilde ulusal ve demokratik hareket içinde yer almaktadır. Kürt toplumu içinde ulusal ve demokratik hakları talep etme, Kürt dili, kültürü ve kimliğine sahip çıkma mücadelesi,

bağımsız ve özgür bir yaşam isteği vb. daha geniş bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Ve bu siyasi ve milli uyanış sadece Kürdistan'la sınırlı değildir. Türkiye`de ve diasporada Kürtler arasında da yaşanan milli ve siyasi uyanış süreci hız kazanmıştır. Dolayısıyla bu alanlarda nitelikli ve geniş bir ulusal kurtuluş potansiyeli ortaya çıkmıştır.

Kuzey Kürdistan ulusal demokratik hareketi saflarında bugün de önemli bazı siyasi gelişmeler yaşanmaktadır. Bugün siyasi alanda giderek yoğunlaşan bir ayrışma ve farklılaşma süreci yaşanıyor. Renkleri ve siyasi hatları tam olarak netleşmemiş olsa da genel olarak Kürdistan'da öne çıkan iki siyasi çizgi vardır. Bunlardan biri Türkiyelileşme, entegrasyon ve Kürtlerin devşirilmesini hedefleyen çizgidir. Diğerisi ülke ve ulus temelli ulusal ve Kürdistan siyaset çizgisidir.

Bugün ulusal demokratik hareketin öncelikli amaç ve görevlerinden biri de Kuzey Kürdistan'da sömürgeci Türk devleti ve paydaşlarının bu entegrasyon projesinin, Türkiyelileştirme siyasetinin önünü almaktır. Zira bugünkü koşullarda Kürdistan ulusal demokratik hareketinin önündeki en büyük siyasi ve ideolojik engellerden biri de bu devşirme ve Türkiyelileştirme projesidir. Bugün için bu entegrasyon, evcilleştirme ve Türkiyelileştirme siyaset ve projesinin Kürdistan'daki zemini maalesef daha da genişlemiştir. Ve işin en olumsuz yanı PKK ve ona bağlı bazı çevrelerin bunu stratejik bir politika haline getirmiş olmalarıdır. Hala bağımsız bir ülke, özgür bir ulus ve demokratik bir toplum amaç ve idealleriyle çok sayıda yurtsever Kürt insanı bunlara destek veriyor. Hala Türkiyelileşme ve demokratik cumhuriyet siyaseti için Kürt gençleri şehit düşüyor. Bu son derece acı ve paradoksal bir durumdur. Yukarıda belirttiğimiz gibi buna karşı güçlü bir ideolojik ve siyasi mücadele vermek, bu paradoksal süreci durdurmak ve tersine çevirmek gerekiyor. Kürdistan'ın bağımsızlığı ve Kürt ulusunun özgürlüğü için mücadele anlayış ve çabasını güçlendirmek gerekiyor. Kürtleri ulus, Kürdistanı ülke olarak temel alan ve bağımsız bir ülke, özgür bir ulus, demokratik bir toplum yaratmayı stratejik hedefler olarak belirleyen Kürdistan siyaset hattının yaratılması için mücadele etmek her zamandan daha çok önem kazanmaktadır.

Yukarıda ifade edilen süreç tek yönlü, sadece PKK ve türevlerinin siyasetinden ve Türk devletinin politikalarından kaynaklanan bir süreç değildir. Bunun Kürdistan ulusal demokratik hareketinde içsel bir boyutu ve de bir geçmişi vardır. Aslında Kuzey Kürdistan ulusal demokratik hareketi daha 1980-1990'lı yıllarda siyasi, ideolojik ve stratejik görüşler alanında yeni bir sürece girdi. Kürdistan'ın bağımsızlığı ve birliği gibi bazı temel ve stratejik görüşlerden vazgeçme ve inkâra yönelme başladı. Bu süreç, 1990'lı yıllarda daha da genişleyip derinleşti ve bugün de devam etmektedir. Bu süreçte 1965-1970'li yıllarda yaratılan pek çok temel görüş ve tespitler terkedildi. Kürdistan ulusal demokratik hareketinin temel tezlerinin oluşturulmasında özel bir çaba ve role sahip olan bazı kadrolar da içinde olmak üzere, pek çok Kürt siyasi kadro ve aydını Kürt ve Kürdistan sorununun çözümünü Türkiye'nin sınırları (Misak-i Milli) içinde "kimlik ve kültürel haklar" sorunu olarak görmeye başladı. Bugünkü genel duruma göre ise bazı sınırlı aydın çevre ve örgütler dışında pek çok siyasi çevre ve çok sayıda Kürt aydınının gerçekte Kürt ulusu için tam olarak ne istedikleri pek açık değildir. Eskiden Güney Kürdistan yurtsever güçlerini otonomiye savunmakla eleştirenler, bugün artık otonomiye de realist olarak görmüyorlar. Diğer yandan, 1990'lara kadar otonomiye savunan Güney Kürdistan

güçlerinin bugün için en asgari hedefleri federasyondur. Tek başına bu karşılaştırma bile Kuzey Kürdistan ulusal demokratik hareketinin siyasi hedeflerinde hangi düzeyden hangi düzeye gerilediğini gösteriyor. Bunun nedenleri üzerinde durulmalı ve bundan gerekli dersler mutlaka çıkarılmalıdır.

Kürtlük adına siyaset yapan bazı örgütler ve siyasi alanda “halayın başını çeken” bazı kişiler de özünde bir ülke ve ulus sorunu olan Kürdistan sorununu, sınırlı bazı hak ve özgürlükler çerçevesinde “Kürt sorunu” olarak lanse temekte ve çözümünü de entegrasyon zemininde aramaktadırlar. Onlar için toprak ve ülke sorunu artık ortadan kalkmıştır. Bazılarına göre devletin belirlediği sınırlar içinde politika yapmak “objektif ve gerçekçi bir siyasettir” ve bugün için de böyle bir siyaset benimsenmelidir.

Unutmamalıyız ki Türk devleti Anadolu ve Kürdistan halklarının inkâr edilmesi, asimile ve Türkleştirilmesi temeli üzerinde kurulan bir devlettir. Bu sömürgeci devlet sistemi yıkılmadan asimilasyoncu ve yok etme siyaset ve uygulamaları devam edecektir. Bu nedenle zaman zaman kendini demokratik bir cumhuriyet gibi gösteren bu sömürgeci, işgalci ve ırkçı devletin oyunlarına kanmamak gerekir. Türk devleti içerden veya dışardan güçlü bir zorlama olmadan, ciddi bir kırılma yaşanmadan, Kürdistan halkları üzerindeki yok etme, inkâr ve asimilasyon ağı yıkılmadan ve temel değişimlere mecbur kalmadan, devletin demokratikleşmesi ve Türkiye’de demokratik bir düzenin kurulması beklenmemelidir. Şunu bir kez daha açık bir şekilde ifade etmek gerekir: Ulus ve ülke temelinde Kürt ve Kürdistan sorunu çözümlenmeden Türkiye’de gerçek anlamda demokrasi yerleşemez. Kürt ve Kürdistan sorununun çözümünü (ve hatta onların deyimiyle”Kürt sorununun”çözümünü) Türkiye’nin demokratikleştirilmesine bağlayanlar ya büyük bir tarihsel yanılma içindedirler ya da bilerek ve isteyerek “demokratik cumhuriyet”i savunanlarla aynı saflarda yer almaktadırlar.

Bağımsız bir ülke, özgür bir ulus ve demokratik bir toplum

Kürdistan dört paçaya bölünmüş devletlerarası sömürge bir ülkedir. Kürt ulusu ve Kürdistanlı diğer dini ve etnik toplumsal gruplar ulusal, kültürel ve demokratik tüm haklarından yoksun bırakılmıştır. Bu nedenle Kürdistan ulusal demokratik hareketinin tarihsel görevi sömürge bir ülkenin kurtarılması, boyunduruk altındaki bir ulusun ve Kürdistan’daki azınlıkların özgürleştirilmesi görevidir. Kürdistan ulusal hareketinin içinde bulunduğu süreç ulusal demokratik kurtuluş devrimi sürecidir. Her şeyden önce sorunun açık ve doğru bir şekilde tanımlanması gerekiyor. TDK-Tevger’e göre sorunun özü bağımsız bir ülke, özgür bir ulus ve demokratik bir toplum yaratma sorunudur. Sorun, bu temelde ele alınmadıkça ve bu gerçekliğe göre çözümlenmedikçe, Kürdistanı işgal eden sömürgeci ülkelere barış, huzur ve gerçek anlamda demokrasi gelmez ve gelemez. Hatta bu sorun adaletli bir şekilde çözümlenmeden Ortadoğu’ya da gerçek anlamda huzur ve barış gelemez.

Kuşkusuz Kürdistan sorunu sadece Kürt ulusunun sorunu değildir. Bu sorun aynı zamanda sadece Türkiye, İran, Irak ve Suriye'yi ilgilendiren bir sorun da değildir. Geline aşamada Kürdistan sorunu birçok boyutuyla bölgesel ve uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa Birliği, Rusya ve daha başka pek çok ülke de bir şekilde artık sorununun bir tarafındırlar.

Kürt ulusunun stratejik hedefi ve uzun vadeli amacı dört parça Kürdistan'ın bağımsızlığı ve birliğidir. Kuşkusuz bu uzun vadeli stratejik hedef kısa zamanda ve kolayca gerçekleşemez. Bu amaç için uzun vadeli ve çok zorlu bir mücadele ve her dönemin tarihsel koşullarına uygun realist bir politikanın izlenmesi gerekir. Kuşkusuz bu uzun ve zorlu tarihsel süreçte ulusal kurtuluş hareketi pek çok evre ve ara aşamadan geçecektir. Bu nedenle TDK-Tevger, kültürel özerklik, bölgesel otonomi, federasyon vb. ara ve geçici çözümleri reddetmiyor. Aksine, TDK-Tevger, Kürdistan ulusal demokratik hareketinin stratejik amacına ulaşması için bütün geçici ve ara ulusal ve demokratik kazanımları stratejik hedefe götüren önemli birer adım olarak görüyor. Bu anlamda TDK-Tevger, Kürtlerin ana dili olarak Kürtçe'nin resmi kurum ve okullarda resmi dil olarak kullanılmasından diğer bazı kültürel hakların elde edilmesine kadar hiçbir kazanımı reddetmez ve küçümsemez. TDK-Tevger, bu uzun vadeli ve stratejik yolda her kazanımı önemli birer adım olarak görmektedir.

Kuşkusuz, Kürdistan sorununun çözümünde her siyasi örgüt ve partinin bir strateji ve programa sahip olma, bu amaç için mücadele etme, programını halkına sunma hakkı vardır. TDK-Tevger, bugünkü koşullarda bağımsızlığı programatik ve uzun vadeli bir amaç ve hedef olarak görüyor. Bu amaç, tarihsel bir temele dayanıyor ve inanıyoruz ki bağımsızlık Kürt milletinin tarihsel bir özlemi ve bugünkü koşullarda ise temel istemidir. Fakat bu alanda yine de son aşamada karar sahibi olan Kürt ulusu ve her etnik gruptan Kürdistanlıların kendileridir. Siyasi hiçbir parti ve örgütün kendi kaderini belirlemesi konusunda Kürt ulusu ve Kürdistanlıların iradesini ipotek altına almaya ve kendi programlarını zorla onlara dayatmaya hakkı yoktur. İnanıyoruz ki tarihsel koşulları oluştuğunda Kürt ulusu ve Kürdistanlıların kendisi demokratik ve özgür bir referandumla kendi kaderini kendi iradeleriyle belirleyecekler. Güney Kürdistan'da 25 Eylül 2017'de gerçekleşen Bağımsızlık Referandumunu bunu ortaya koyan milli ve tarihi büyük bir deneydir. 25 Eylül 2017'de Güney Kürdistan'daki referandum gösterdi ki Kürt ulusu ve Kürdistanlıların isteği bağımsız bir devletten yanadır.

Yukarda ifade edildiği üzere bu uzun vadeli tarihsel bir süreçtir ve bu tarihsel süreçte koşullara bağlı olarak özerklik, otonomi ve federasyon gibi ara çözümler de gündeme gelebilir. Fakat, şunu da belirtmek gerekir ki dünyada var olan otonomi ve federasyon denemeleri gösterdiler ki ulusal sorunlarda bunlar kalıcı çözümler değildir. Sovyetler Birliği, Doğu ve Batı Avrupa'da var olan otonomi ve federasyonlar sadece geçici ve özgün bir dönem için çözüm olabilmışlerdir. Günümüzde süreç bağımsızlığa doğru akmaktadır. Çünkü ezilen halkların tarihsel istemleri genel olarak bağımsız ulusal devletlerini kurma yönündedir. Bu konuda son dönemde yaşanan çarpıcı örneklerden biri de ekonomik ve toplumsal olarak oldukça gelişkin yapısına rağmen Katalonya halkının

iradesini bağımsızlıktan yana ortaya koymasıdır. Bu durum Kürt ulusu ve tüm Kürdistanlılar için de geçerlidir.

Metropollarda yaşayan Kürtlerin durumu ve hakları sorunu

Sömürgeci devletin baskı ve zulüm politikalarından dolayı zamanla pek çok Kürt ve Kürdistanlı ana vatanlarını terk etmek zorunda kalarak Türkiye'nin bazı metropol kentlerine ve yurtdışına göç etmek zorunda kalmışlardır. Sömürgeci Türk devletinin süregelen göç ettirme siyasetinden ve var olan savaş ortamından dolayı ne yazık ki bu süreç hala yoğun bir şekilde devam etmektedir. Sömürgeci devletlerin ortak politikası haline gelen zorla göç ettirme ve Kürdistanı insansızlaştıma politikaları, bununla beraber ekonomik ve sosyal diğer bazı nedenlerin yanı sıra, tarihsel bazı nedenlerden dolayı da Kürdistan'dan komşu ülkelere her zaman büyük göçler yaşanmıştır. Bugün Türkiye, İran, Irak ve Suriye'nin bazı bölgeleri ile kimi metropol kentlerinde büyük bir Kürt nüfus yoğunluğu bulunmaktadır. Elde kesin istatistik rakamlar olmamakla birlikte milyonlarca Kürt insanı başta İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Mersin, Adana, Bursa ve diğer bazı büyük kentler olmak üzere Anadolu'nun birçok bölgelerine dağılmış ve buralara yerleşmiştir. Daha önce yerleşik olanlarla birlikte İç Anadolu Kürtleri ise esasen son iki yüzyıl içinde buraya göç ettirilmiş olan Kürtlerden oluşmaktadır. Hatta Orta Anadolu'nun bazı bölgelerinde nüfus çoğunluğunu Kürtler oluşturmaktadırlar. Kürtler, Akdeniz bölgesinde özellikle İskenderun, Adana, Mersin, Antalya gibi şehirlerde genel nüfus içinde önemli bir yoğunluğa sahiptir. Göç ve zorla göç ettirme 1980'li yılların ortalarından bu yana yaşanan savaş nedeniyle büyük hız kazandı. Türk devleti, Kürdistan'ı insansızlaştırma siyasetinde savaşı hep bir araç olarak kullandı ve bunda önemli oranda başarıya ulaştı.

Anadolu'nun bazı bölge ve kentlerinde yaşayan Kürtlerin ekonomik ve sosyal olarak çok zor ve ağır koşullar altında yaşadıkları genelde bilinen bir durumdur. Fakat, buradaki Kürt nüfusun asıl sorunu milli kimliklerinin tanınmaması ve ulusal kimlikleriyle örgütlenememe, kültürel ve demokratik haklarından yoksun olmaları sorunudur. Buralardaki Kürtler de ancak ulusal kimliklerini inkâr etmeleri koşuluyla siyasi ve demokratik bazı haklardan yararlanabiliyorlar. Devletin asimilasyon ve Türkleştirme politikası ile içinde bulunulan ağır sosyo-psikolojik koşullar metropol alanlarda yaşayan Kürtlerin daha hızlı ve daha etkili bir şekilde asimile olmalarına, ulusal kimlik ve değerlerinden kopmalarına, çoğunluk içinde erimelerine neden olmaktadır. Diğer yandan Türkiye metropollerinde yaşayan Kürtler toplu katliamlar dahil her an ciddi bazı tehdit ve tehlikelerle karşı karşıyadırlar.

Son yıllarda Türk ırkçılığının yükselmesiyle çoğu yerde Kürtler artan ırkçı saldırıların hedefi olmakta, öldürülmekte, ev ve işyerleri yakılıp yıkılmakta, geçmişe nazaran daha fazla ayrımcılığa uğramakta, daha fazla zulüm ve baskı görmektedirler. Durum böyle devam ederse metropollerde yaşayan Kürtler daha büyük tehlikelerle ve hatta toplu

kırımlarla karşı karşıya kalabilirler. Çünkü devlet, bir yandan asimilasyon politikasını sürdürürken diğer yandan inkârcı, ırkçı ve asimilasyoncu siyasetini uygulayabilmek için her yerde tehdit, korkutma ve şiddeti sömürgeci siyasetinin birer aracı olarak kullanıyor ve teşvik ediyor.

Türkiye ve diğer ülkelerde Kürt insanların savunulması için Kürt hareketinin yeni duruma göre yeni bir siyaset geliştirmesi gerekiyor. Bu anlamda Kürdistanî parti, örgüt, sivil ve demokratik kurumların metropollerde yaşayan Kürtlerle daha sıkı ilişki, dayanışma, örgütlenme ve yardımlaşma içinde olmaları gerekiyor. Buralardaki Kürtlerin yaşadıkları yerlerdeki koşullara göre örgütlenmeleri, kendi aralarında sıkı ilişki ve dayanışma içinde olmaları ve kendi savunmaları için şimdiden bazı tedbirler almaları gerekiyor. Bununla beraber Kürt örgütlerinin yurt içinde ve yurt dışındaki çalışmalarıyla bu konuda ve bu tür tehlikelere karşı Kürdistan ve dünya kamuoyunu sürekli olarak zamanında bilgilendirip aydınlatmaları lazımdır.

Anadolu'da yaşayan Kürt siyasetçi ve aydınlarının Kürdistan ulusal demokratik hareketinin geçmişinde ve günümüzde önemli yeri ve rolü vardır. Gelecekte de aynı önemli yere sahip olacakları muhakkaktır. 20. yüzyılın başında İstanbul Kürt ulusal hareketinin önemli bir siyasal merkezi durumundaydı. Denilebilir ki modern Kürt ulusal hareketinin temelleri 20. yüzyılın başında burada atılmıştır. 1960'lardan sonra da İstanbul, Ankara ve diğer bazı metropol kentler Kürt siyasi ve demokratik örgütlenmesinde, basın-yayın alanında, kadro oluşturmada ve daha birçok alanda önemli bir yere sahip oldular. Bugün de buralarda Kürtler açısından yoğun bir siyasi ve aydın birikimi bulunmaktadır. Dolayısıyla Kürdistan ulusal demokratik hareketinin bu açıdan da metropol alanlarda, Avrupa ülkeleri ile eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yaşayan Kürtlere yönelik özel program ve projelere sahip olması gerekiyor. Ayrıca, Kürdistan'da yaşanan siyasi gelişme ve olaylar Anadolu'da, Avrupa ülkelerinde ve eski Sovyetler Birliği ülkelerinde yaşayan Kürt göçmenleri doğrudan etkiliyor. Daha önce belirttiğimiz gibi buralarda da büyük bir Kürt nüfusu yaşıyor. Ve buralarda Kürdistan ulusal demokratik hareketine kanalize edilebilir önemli ve nitelikli bir potansiyel bulunuyor. TDK-Tevger, çeşitli Türkiye şehirlerinde, Avrupa'da, eski Sovyetler Birliği ülkelerinde ve genel olarak dünyada yaşayan Kürtlerin sorunlarının önemle ele alınması ve şimdiden çözüm yollarının aranması gerektiğine inanıyor.

Anadolu'nun değişik bölge ve kentlerinde yaşayan Kürtlerin milli, demokratik ve kültürel hakları için Kürdistan ulusal demokratik hareketinin somut çözüm önerilerinde bulunması ve bu amaçla açık bir programa sahip olması gerekiyor. Kürtler, Türkiye metropollerinde yaşayan millet ve azınlıklar içinde en büyük milli azınlık haline gelmiştir. Bu anlamda, Kürt sorunu, aynı zamanda coğrafik olarak da Türkiye'nin temel bir sorunu haline gelmiştir. Bu soruna mutlaka çözüm bulunmalıdır. Kürdistan ulusal demokratik hareketinin bunu programına koyması ve çözüm önerilerinde bulunması gerekir.

Peki çözüm yolu nedir?

TDK-Tevger'e göre, uluslararası antlaşma ve belgeler diğer ülkelerde ve Türkiye'de, diğer milli azınlıklara hangi hakları tanıyorsa, Türkiye'nin bazı bölge, kasaba ve şehirlerinde yaşayan Kürtlere de aynı haklar tanınmalıdır. Bu da milli azınlık statüsünde ulusal ve demokratik hakların tanınmasına tekabül eden bir çözümdür. Kürtler ve diğer milli azınlıkların ulusal ve demokratik hakları başta anayasa olmak üzere yasalarla güvence altına alınmalı ve buna pratikte işlerlik kazandırılmalıdır. Devletin, Anadolu'da var olan milli, dini ve mezhep farklılıklarını tanıyan, bunların haklarını güvence altına alan ve yaşama geçiren, çoğulcu ve demokratik bir zeminde yeniden yapılandırılması, kendisini dayatan tarihsel bir zorunluluktur.

Birlik, ittifaklar ve ulusal demokratik güçlerin ortak mücadele sorunu

Kürtler arasında birlik ve ittifaklar sorunu tarihi bir sorundur. Büyük Kürt şairi ve düşünürü Ehmedê Xanî de Mem û Zîn adlı büyük Kürt destanında Kürtlerin bu önemli ve tarihi sorununu dile getirmiştir.^[3] Sorun, bugün de ulusal kurtuluş hareketimizin temel ve can alıcı bir sorunu olarak gündemdeki önem ve yerini korumaya devam etmektedir. Ve bu sorun, yani birlik ve ittifaklar sorunu, çözümlenmediği sürece Kürdistan ulusal demokratik hareketinin stratejik hedefleri olan bağımsız bir ülke, özgür bir ulus ve demokratik bir toplum yaratma hedeflerini gerçekleştirme çok zor olacaktır. Kürdistanî örgütlerin, Kürt sivil ve demokratik kurum ve kuruluşlarının, Kürt ve Kürdistanlı aydın ve yurtseverlerin sorunu gündemlerine almaları, birlik sürecine katkı sunmaları gerekiyor. Zira birlik sorunu ulusal bir sorundur ve ulusun tüm kesimlerini ilgilendiriyor. Bir kez daha altını çizerek belirtelim ki ülke ve ulus olarak kurtuluşumuz ancak en geniş bir temelde birlik, uzlaşma, karşılıklı kabullenme, saygı ve ortak bir mücadeleyle mümkündür. Ancak ve esefle belirtelim ki bugüne kadar kurulan birlikler ne yazık ki uzun ömürlü olmadılar, başarılı bir sonuç elde edemediler ve sürece cevap veremediler.

TDK-Tevger; birlik, ittifaklar, güç ve eylem birlikleri sorununu üç düzeyde ele alıyor:

-Kürdistan'ın her parçasındaki ulusal demokratik güçlerin kendi aralarındaki dayanışma, birlik ve ittifakları sorunu.

-Kürdistan'ın her dört parçasından siyasi örgütlerin, sivil ve demokratik kurum ve kuruluşların, dil, kültür ve meslek örgütlerinin birlik, dayanışma ve ittifakları sorunu.

-Yurtdışındaki (diaspora) Kürtlerin dernek, federasyon, vakıf gibi sivil ve demokratik örgütleri ile çeşitli meslek gruplarının mesleki örgütlenmeleri ve dil, kültür, akademik araştırma gibi alanlarda çalışma yürütenlerin birliği ve bunların ortak çatı örgütlenmeleri.

TDK-Tevger, Kuzey Kürdistan'da ise birlik ve ittifaklar sorununu üç düzeyde ele alıyor.

1-Birbirine yakın siyasi örgüt, çevre ve kadroların örgütsel birliği.

2-Kürdistanî örgüt ve partilerin uzun vadeli ve stratejik hedeflerdeki birlik ve ittifakları.

3-Acil ve güncel görevler temelinde dayanışma, güç ve eylem birlikleri.

TDK-Tevger, Kürdistan'ı bölünmüş sömürge bir ülke, Kürt milletini parçalanmış bir millet olarak gören, bağımsızlık ve ulusal devlet kurmayı da içeren kendi kaderini tayin etme hakkını kabul eden Kürdistanî parti, örgüt ve çevrelerle stratejik birlik ve ittifaklar yapmaya çalışacaktır. Ve diğer yandan TDK-Tevger, ulusal demokratik hareketin durum, ihtiyaç ve çıkarlarına göre, süreçte var olan tüm örgütler, kurum ve kuruluşlar, farklı toplumsal grup ve çevrelerle acil ve güncel görev ve amaçlar temelinde olanaklı en geniş bir düzeyde işbirliği, dayanışma ve ortak platformlar için çalışmalar yapar.

TDK-Tevger, Kürt dili ve kültürünü, Kürt ulusunun ve Kürdistan'da yaşayan diğer dini ve etnik toplumsal grupların tarihsel mirasını ve Kürdistan doğasını korumak ve geliştirmek için yapılan çalışma ve kampanyalara özel bir önem verir. TDK-Tevger, elbette bu tür platformlarda aktif olarak yerini alarak gücü ve olanaklarının elverdiği ölçüde çalışmalara katılacaktır.

Kürdistan'ın da içinde yer aldığı bölgemiz Ortadoğu her an beklenmedik gelişme ve değişimlere gebedir. Var olan vekalet savaşları, yaşanan kaos ve belirsizlikler, bölgesel ve uluslararası büyük güçlerin çıkar çatışmaları ve egemenlik mücadelesi her an bölgesel bir savaşa yol açabilir. Zaten daha bugünden bunun potansiyel birikimleri giderek artmaktadır. Zira burada bölge devletleri ve büyük devletler arasında çok yönlü ve keskin bir çekişme, rekabet ve hegemonya mücadelesi yaşanmaktadır. Ve kuşkusuz bölgede beklenmedik gelişme ve değişimlerden en başta ve daha çok bölgenin kalbinde yer alan Kürdistan ve Kürt ulusu etkilenecektir. Sömürgeci bölge devletleri olan Türkiye, İran, Irak ve Suriye de var olan durum ve gelişmelerden dolayı da her an yeni bazı durumlar yaşanabilir. Irak ve Suriye'nin içinde bulunduğu kaotik durum zaten ortadadır. Bu ülkelerde ortaya çıkan durum bugüne kadar ve genel olarak Kürtlerin çıkarına

olmuştur. Fakat önemli olan Türkiye ve İran'da öngörülemez ve beklenmedik gelişmelerdir. Emperyal ve hegemonyacı emeller besleyen bölgenin iki sömürgeci ülkesi olan Türkiye ve İran'da, Irak ve Suriye'de ortaya çıkan duruma benzer durumlar da dahil, her an ortaya çıkabilecek önemli gelişmelere gebe dir. Birikimler ve eldeki veriler bunu gösteriyor. Bu koşullarda ve belirttiğimiz neden ve gerekçelerden dolayı dört parçada ve bir bütün olarak Kürdistan ulusal demokratik hareketinin olası gelişme ve değişimlere karşı hem ortaya çıkabilecek yeni tehlikeler hem de yeni tarihi fırsatlar için hazırlıklı olması gerekiyor. Bunun için de her parçada ve dört parçadan Kürdistanlı güçler arasında her düzeyde birlik, dayanışma ve ortak mücadele her zamankinden daha çok önem kazanmaktadır.

Çalışma ve mücadele biçimleri üzerine

Amaç ile amaca götüren yol ve araçlar arasındaki ilişkiyi doğru kavramak gerekir. Amaç, Kürt ulusunun ve Kürdistan'ın kurtuluşu, demokratik bir toplumun kuruluşudur. Bu amacın hangi yol ve araçlarla gerçekleşeceği önemlidir ve öteden beri tartışılan bir konudur.

Biliyoruz ki yaşam canlı, toplum dinamik, tarihsel gelişme zikzaklıdır. Her zaman ve her koşulda geçerli tek bir mücadele biçimi ve aracı yoktur. Mücadele biçimlerini ve araçlarını belirleyen yaşanan dönemin tarihsel koşullarıdır. Bunlar dönemden döneme ve toplumdan topluma farklılıklar göstermiştir. Bu farklılıklar içinde tarih boyunca zor ve şiddet içeren mücadelenin birçok tarzı ve bu arada silahlı mücadele dahil toplu başkaldırı, sivil itaatsizlik ve pasif direniş, demokratik mücadele ve daha başka birçok tarz ve zenginlikte mücadele biçimleri ve araçları denenmiştir.

Bugüne kadar silahlı mücadele yolu Kürtlerin özgür bir seçimi olmamıştır, maalesef hep kendilerine dayatılmıştır. Yasal ve demokratik mücadele ortamına sahip olmayan Kürtler ulusal ve demokratik haklarını elde edebilmek ve diğer yandan sömürgeci devletlerin saldırılarına karşı kendilerini savunabilmek için silahlı mücadele yoluna başvurmak zorunda kalmışlardır. Bu çerçevede Kürt halkının kendisini savunma ve özgürlüğünü elde etme mücadelesinde kendisine dayatılan silahlı mücadele yoluna başvurması dünden bugüne haklı ve meşru bir yoldur.

TDK-Tevger, ilkesel olarak uluslararası alanda terörist eylemler olarak görülen şiddet eylemleri dışında, mücadelenin meşru olan hiçbir biçimini reddetmiyor. Fakat TDK-Tevger, bugünkü koşullarda Kürt ulusunun ve Kürdistan'da yaşayanların ulusal ve demokratik haklarını elde etmeleri için kitlese l ve demokratik mücadeleyi esas alıyor. Açık, demokratik ve kitlese l mücadele konusunda ısrarlı olmamız gerektiğine inanıyor.

Ancak, açık ve demokratik çalışmanın koşulları ortadan kaldırılırsa, yol ve yöntemleri kapatılırsa, o koşullarda halkımızın gücünü harekete geçirmek için kitlesel ve meşru diğer yol ve yöntemlere başvurulabilir ve bu da haklı ve meşru bir haktır. Birçok uluslararası belgede ve bu arada evrensel insan hakları beyannamesinde bunun yeri vardır. Bu belgelere göre şayet yasal ve demokratik yollardan haklarını elde edemiyorsa baskı altında yaşayan bir toplumun haklarını elde edebilmesi için kurulu idareye başkaldırma ve zora başvurma hakkı vardır ve bu meşrudur.

Dünya artık eski dünya değildir, Kürdistan da eski Kürdistan değildir. Teknolojik gelişmelerin ve modern silahların kullanılmasından dolayı klasik mücadelenin yol ve yöntemleri günümüzde artık fazla bir şey ifade etmiyor. Bugün mücadelenin yol, yöntem ve biçimleri hem farklılaşmış hem zenginleşmiştir. Dünyada yaşanan gelişmeler, uluslararası durum, Ortadoğu'da yaşanan gelişme ve değişimler Kürdistanı ve ulusal demokratik hareketi doğrudan etkilemektedir. Daha önce belirtildiği üzere Kürdistan toplumu artık şehirli bir toplumdur. Bu durum bile mücadele biçim ve araçlarının tespitinde başlı başına önem kazanan bir durumdur. Dolayısıyla Kürdistan ulusal demokratik hareketinin bu gelişme ve değişimlere göre kendini yenilemesi, çalışma ve mücadele biçimi dahil, her alanda yeniden konumlandırması gerekiyor.

Ulusal demokratik partilerin kurulması süreci

TDK-Tevger'e göre, bugünkü verili koşullarda Kürdistan ulusal demokratik hareketinin önündeki tıkanıklığı ve yaşanan siyasal çözümsüzlüğü salt illegal örgütlenme ve klasik tarzda mücadeleyle aşmak olanaklı değildir ve var olan sorunlara çözüm getiremez. Mevcut durumda bunun iç ve dış koşulları da yoktur. Yukarıda belirtildiği gibi Kürdistan artık eski Kürdistan değildir. Kürt toplumu 20-40 yıl öncesine göre siyasi, ekonomik, sosyal, demografik olarak çok farklı bir yeredir. Buna bağlı olarak Kürdistan ulusal demokratik hareketi de bir bakıma yeni bir süreci yaşıyor. Kürdistan ulusal demokratik hareketi dar illegalite sınırları içine hapsedilemeyecek kadar çok boyutlu ve geniş potansiyele sahip bir aşamaya gelmiştir.

Kürdistan'da, Türkiye'de, bölgede ve dünyada yaşanan gelişmelere bağlı olarak geline aşamada legal ve demokratik mücadele dahil hayatın her alanında Kürtlerin kendi ulusal kimlikleriyle örgütlenmeleri ve mücadeleyi bu temelde yoğunlaştırmaları her zamandan daha çok önem kazanmıştır. Bu nedenle Kürt ulusu ve Kürdistan'da yaşayan farklı dini ve etnik toplumsal gruplar yaşamın her alanında kendi ulusal kimlikleriyle hareket etmeli, bu temelde örgütlenmelidirler. Türkiye'de olsun, uluslararası alanda olsun her türlü kazanımlarını legal ve hukuki bir statüye kavuşturmalıdırlar. Zaten yaşanan uluslaşma süreci de bunu gerektiriyor.

Ulusal demokratik mücadele açısından legal örgütlenme ve demokratik mücadele mevcut yasalar çerçevesinde bir örgütlenme ve mücadele olarak anlaşılmamalıdır. Aksine, demokratik olmayan mevcut hukuk düzeni ve kanunları meşru görmeme ve işlevsiz kılma temelinde bir örgütlenme ve mücadele olarak algılanmalıdır. Özgür ve bağımsız bütün dünya halkları gibi, Kürdistan halkları da kendi toprakları üzerinde özgür ve demokratik bir biçimde yaşama ve kendilerini idare etme hakkına sahiptirler. Bu amaçla Kürt ulusu ve Kürdistanlılar da evrensel insani ve demokratik ilkeler doğrultusunda kendilerini örgütleme, mücadelelerini açık ve demokratik bir şekilde sürdürme hakkına sahiptirler.

Bugünkü Türkiye koşullarında Kürdistan halklarının ulusal kimliklerine dayanarak serbest ve özgür bir şekilde kendilerini örgütlemeleri ve partilerini kurmaları elbette kolay değildir. Başta mevcut Anayasa, Türk yargı hukuku, yürürlükte olan yasa ve yönetmelikler buna izin vermiyor. Halbuki Kürdistan toplumunun temel hakkı örgütlenme hakkıdır ve en başta da siyasi örgütlenme hakkıdır. Kürdistanlıların sosyal yaşamın her alanında ulusal kimlikleriyle örgütlenmeleri, ulusal ve kültürel kurumlarını kurmaları ve bunun ulusal, siyasal ve hukuki temellerini oluşturmaları gerekir. Durum ve süreç bunu dayatmaktadır. Bu elbette doğrudan sömürgeci düzene karşı bir mücadeledir, silahlı mücadele kadar zordur ve büyük fedakarlıklar gerektirir.

Bu koşullara göre verimli bir mücadelenin sürdürülmesi için sürece uygun yeni yol, yöntem ve araçların yaratılması gerekir. Bunlardan biri de Kürt halkının ulusal demokratik taleplerini hedefleyen, ülke ve ulus gerçekliğinden taviz vermeyen, ulusal demokratik legal bir kitle partisinin yaratılmasıdır. Yaşanılan süreçte böyle bir ortak partiye büyük oranda ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alandaki çalışmaları daha da genişletip ilerletmemiz gerekiyor. Kürdistan toplumu böylesi bir partiyi kurabilircek geniş ulusal demokratik potansiyel ve olgunluğa, Kürdistan ulusal demokratik hareketi de yeterli birikim ve kadrolara sahiptir.

Devletin ve onun politikasına entegre olmuş çevrelerin Kürdistan ulusal demokratik hareketine karşı yeni politikalarını etkisiz kılacak önemli yollardan biri de budur. Yine Kürt milleti ve Kürdistanlılar üzerinde yürütülen evcilleştirme siyasetini kıracak ve ablukaya alınmış ulusal demokratik potansiyeli doğru hedeflere yöneltecek bir yoldur bu. Kuşkusuz böyle bir parti, sadece sömürgeci meclise gitmek isteyen bazı kişi ve çevrelerin bezirganlığına da asla alet olmamalıdır. Böylesi bir parti ulusal, demokratik, kitlesel, bağımsız ve kişilikli politika izleyen devrimci bir siyaset ve mücadeleye sahip bir parti olmalıdır. Böylebir parti, Kürdistan ulusal demokratik hareketinin değer ve birikimlerine sahip çıkan ve güçlendiren bir parti olmalıdır.

Bu alanda genel olarak Kuzey Kürdistan'daki örgüt, hareket ve siyasi çevreler gözle görülür bir arayış ve çaba içindedirler. Bu anlamda son yıllarda Kürt ve Kürdistan kimliğiyle bazı parti ve sivil toplum örgütlerinin kurulması önemli bir gelişmedir. Partîya Azadîya Kürdistanê (PAK), Partîya Sosyalîsta Kurdistanê (PSK), Kürdistan Komunist

Partisi (KKP), Partiya Demokrata Kurdistana Tirkîye (PDK-T) legal ve resmi olarak kuruldu. Ayrıca HEP, DEP, HAK-PAR da dahil bu partilerin kurulma süreçleri geniş bir biçimde değerlendirilmelidir. Bunların tecrübelerinden ve başarılı yanlarından yararlanılmalı, yanlış ve eksikliklerinden de dersler çıkarılmalıdır. Açıktır ki sömürge bir ülkede, ülkenin bağımsızlığını ve ulusun kurtuluşunu stratejik hedefler olarak benimsemeyen ve buna göre davranmayan bir siyaset, er yada geç bir şekilde sömürgeci işgalci devletlerin egemenliklerinin devamına hizmet eder.

Legal parti sorununda kimi siyasi çevreler "alt kimlik" ve "kültürel bazı haklarla" yetiniyorlar. Devletin çizdiği sınırlar içinde hareket eden bu çevreler, aslında ulusal demokratik potansiyeli devletin politikasına endekslemekten başka bir şey yapmıyorlar. Bazı siyasi çevreler de "kültürel özerklik", "otonomi", "federasyon" gibi tezlerini mutlak birer talep olarak programlaştırma çabalarıyla şimdiden Kürt ulusunun iradesini ve siyasal geleceğini ipotek altına sokuyorlar.

Kürt dili ve lehçeleri sorunu

Kürdistan, dört parçaya bölünmüş bir ülkedir, Kürt ulusu iradesi dışında dört parçaya bölünmüş bir ulustur. Bu durumdan dolayı ulus olarak Kürtler ve Kürdistan'da yaşayan diğer etnik gruplar yaşamın her alanında pek çok trajedi, sorun ve yıkımla karşı karşıya kalmışlardır. Bugün de bu durum devam etmektedir. Kürdistan'ın her parçasının siyasi, sosyal ve ekonomik durumu sömürgeci ülkelerin egemenlik koşulları altında doğal olmayan bir biçim almıştır. Hem parçalar arasında hem her parçada siyasi, ekonomik, sosyal, dil, lehçe, din, mezhep, kültür vb. alanlarda farklılıklar ortaya çıkmıştır. Sömürgecilikten miras kalan bu durum dün, bugün ve gelecekte de ağır sorunların nedeni ve kaynağıdır. Geçmişte Kürdistan ulusal demokratik hareketi maalesef bu durumun yol açtığı sorun ve tahribatları yeterince göremedi ve çözüm yollarını sunamadı.

Yaşanılan süreçte sorun ve farklılıklarımızı açık bir şekilde görmemiz, üzerinde tartışmamız ve çözüm yollarını bulmamız gerekiyor. Bu sorunlardan biri de Kürt dilinin durumu ve bugün karşı karşıya olduğu sorunlardır.

Bilindiği üzere Kürt dili dört ana lehçeden (Kurmanci, Sorani, Kırdkı/Zazaki ve Hewrami) oluşan bir dildir. Ayrıca her lehçe kendi içinde farklı ağızlara sahiptir. Kürdistan'ın doğusunda Sorani, Hewrami ve Kurmanci; Kürdistan'ın güneyinde Sorani, Hewrami ve Kurmanci; Kürdistan'ın güneybatısında Kurmanci; Kürdistan'ın kuzeyinde Kurmanci ve Kırdkı/Zazaki konuşulmaktadır. Bu lehçelerden hiçbiri tüm Kürtlerin ortak bir iletişim dili konumunda değildir. Bu durum, Kürtlerin uluslaşma sürecinde sorun yaratan temel nedenlerden biridir. Kürt dilinin önemli sorunlarından biri de alfabe sorunudur. Doğu ve Güney Kürdistan'da Arami (Arap) alfabesi kullanılırken, Kuzey ve Güneybatı Kürdistan'da Latin alfabesi kullanılıyor. Eski Sovyetler Birliği sınırları içinde yaşayan

Kürtler ise yakın döneme kadar Kiril alfabesini kullanıyorlardı, bugün ağırlıklı Latin alfabesini kullanıyorlar.

Kürdistan ulusal demokratik hareketinin alfabe, dil ve lehçeler konusunda ortak bir politikaya sahip olması gerekiyor. Bu alanda Kürt dil bilimcilerine, Kürt aydın ve araştırmacılarına büyük görevler düşüyor. Eskiden Kuzey Kürdistan'da bazı Kürt örgütleri programlarında "Kürdistan'da resmi dil Kürtçe olacaktır. Dört lehçeden ortak bir ulusal dilin yaratılmasına çalışılacaktır." gibi soyut belirlemelere yer veriyordu. Bu, elbette yanlış bir görüştü. Bugün yapılması gereken, suni ve zorlama bir yola başvurmaktan, dilde lehçeler arasında yakınlaşma sağlamaktır, bunu bir politika haline getirmek ve bu alanda somut çalışmalar başlatmaktır. Bu amaçla atılacak adımlardan biri de uzun vadede ortak bir alfabenin kabul edilmesidir.

Kurmanci ve Zazaki, eşit hak ve statüye sahip Kürtçe'nin iki lehçesidir. Bunlardan birinin öne çıkarılarak diğersinin ihmal edilmesi, Kürt toplumunun bünyesinde onarılamaz yaralar açacaktır. Kuzey Kürdistan'da Kurmanci'nin egemen olduğu yerlerde eğitimde ve idari yapılanmada birinci dereceden Kurmanci temel alınmalı ve Kirdki/Zazaki okullarda zorunlu olarak öğretilmelidir. Kirdki/Zazakinin ağırlıkta konuşulduğu bölgelerde ise Kirdki/Zazaki eğitimde ve idari işlerde esas alınmalı ve fakat Kurmanci okullarda zorunlu olmalıdır. Kuzey Kürdistan'da dil, kültür ve eğitim alanında oluşturulacak politika ve programlar böyle bir temele dayanmalıdır.

Kürdistan'da azınlıklar sorunu

Kürdistan toplumu Kürt ulusuyla birlikte farklı etnik grup, din, mezhep ve alt kimliklerden oluşan heterojen bir toplumdur. Kürdistan'da Kürtlerle birlikte Ermeni, Asuri, Arap ve Türk gibi etnik gruplar da yaşamaktadır. Din açısından Kürtlerin büyük çoğunluğu suni Müslüman ve Şafii mezhebindedir. Alevi (Ehlî Heq) Kürtleri, din ve mezhep olarak sunilerden sonra en büyük inanç grubunu oluşturmaktadır. Fakat Yezidi, Hıristiyan, Musevi ve başka dinlere mensup insanlar da bu ülkede yaşıyorlar.

Kürdistan'daki farklılıkları birer zenginlik olarak görüp hem etnik gruplar hem din ve mezhepler konusunda açık bir politika ve programa sahip olmamız gerekiyor. Tüm etnik grupların kültürel ve demokratik hakları kabul edilmeli ve bunları güvence altına alan bir politika ve program oluşturulmalıdır. Diğer yandan Alevilik (Ehlî Heq/Rayi Heq) ve Yezidilik sorunu bugüne kadar ihmal edilen sorunlardır. Her iki sorun da giderek güncellik kazanan ve acil çözüm isteyen birer sorundur. Türkiye'de her alanda yaşanan inkâr, asimilasyon ve Türkleştirme siyaseti din, mezhep ve farklı inançlar alanında da büyük tahribata yol açmıştır. Aslında Ehli Heq/Rayi Heq olarak tanımlanması gereken bu inanç "Alevilik" olarak değiştirilerek Bektaşilik üzerinden Türk-İslam ideolojisine entegre edilmeye çalışılıyor. Tek bir resmi mezhebe (Sünni Hanefi mezhebine) dayanan, devasa

bir bütçe ve kadrosuyla Türkiye'yi ağı gibi ören Diyanet İşleri Başkanlığı bu alanda büyük bir rol oynuyor. Alevilik ve Yezidilik sorununun tartışılması ve doğru bir çözümün geliştirilmesi gerekiyor. DAİŞ'in Şengal'de Yezidilere uyguladığı son büyük katliam Türkiye'de ve bölgede Yezidi, Ehli Heq/Rayi Heq ve diğer inanç gruplarının ne kadar büyük tehlikelerle karşı karşıya olduğunu gösteriyor. Kürdistan'da Yezidiler ve Ehli Heq/Rayi Heq mensupları milli ve siyasi baskının yanında bir de din/mezhep açısından baskı görmekte. Bu baskının önüne geçmek ve tarihi olarak Kürt toplumunda derin yaralar açan "Alevi-Sünni" ayırımını ortadan kaldırmak için etkin bir çalışma gerekiyor. Öncelikle soruna doğru bir çözüm getirilmelidir. Etnik açıdan Kürt olmak, birçok Kürt Alevi ve Yezidi'nin kendisini ifade etmesine yeterli olamıyor. Bir toplum çok sayıda alt kimliklere sahip insanlardan oluşan canlı bir mekanizmadır. Tüm alt kimliklere, din ve mezheplere aynı mesafede ve eşit temelde davranılmalıdır.

Kürdistan'da çevre ve doğa sorunu

Türk devleti, Kürt milletinin ve Anadolu'da yaşayan diğer millet ve azınlıkların inkârı, yok edilmesi ve asimilasyonu üzerinde inşa edildi. Kürt halkının tüm ulusal başkaldırı ve direnme hareketleri barbarca bastırıldı. Bu ırkçı, işgalci ve yok edici siyasetin sonuç ve etkileri bununla da sınırlı kalmadı. Bu imha savaşında ağır ve kimyasal silahlarla Kürdistan'ın pek çok tarihi yeri ve doğası da yakılıp yıkıldı, doğasıyla birlikte Kürdistan adeta viraneye çevrildi. T.C devletinin kuruluşuyla birlikte geniş alanlarda yapılan mayınlama yetmedi şimdi de sınırlarda boydan boya kalın ve yüksek duvarlar örülerek Kürdistan'ın dört parçası arasında her türlü ilişkiye son verilmek isteniyor.

Devletin bu yıkım ve tahrip politikası yıllardır devam ediyor, bu durum son yıllarda daha da yıkıcı bir hal almıştır. Türk devletinin Kürdistan'ı insansızlaştırma politikasının bir sonucu olarak Kuzey Kürdistan'ın pek çok köy, kasaba, şehir ve bölgesi tahrip edilmiştir. Türk devleti aynı politikayı bugün de bütün olanaklarıyla Güney ve Güneybatı Kürdistan'da uygulamaya başlamıştır.

Türk devletinin tarihi, ekolojik ve doğal zenginliklerimize verdiği zarar çok büyük ve geniştir. Son 30-40 yıl içinde devlet eliyle ve sistematik bir şekilde ormanlarımızın yakılmasının bir sonucu olarak ülkemizin iklimi ve doğal dengesi bozulmaya başlamıştır. Bu durum pek çok çiçek, bitki ve yabancı hayvan türünün yok olmasına neden olmuş ve büyük toprak erozyonlarına yol açmıştır. Baraj ve göletlerin yapılmasıyla da Kürdistan'ın çok sayıda ekime elverişli yerleri ile tarihi alanları sular altında bırakılmıştır.

Doğanın, tarihi ve kültürel değerlerin korunması ve çevre bilincinin geliştirilmesi dünya çapında önemli bir görev ve sorumluluk haline gelmiştir. Kürdistan ulusal demokratik hareketinin de ülkemizin tarihi, kültürel ve coğrafik dokusunun korunması ve geliştirilmesi yönünde somut bir politika üretmesi ve bu alanda halkımızı bilinçlendirmesi gerekiyor.

TDK-Tevger, bu alandaki çalışmaları teşvik eder, destekler ve gücü oranında içinde yer alır.

Kadın sorunu

Tarihte olduğu gibi bugün de kadın sorunu toplumun temel sorunlarından biridir. Kadın tarihsel süreçte ayrıca kadın olduğu için baskı altına alınmış, ezilmiş, mal olarak görülmüş ve sömürüye uğramıştır. Ne yazık ki bugün de kadın üzerindeki zulüm, zorbalık, sömürü ve haksızlıklar devam etmektedir.

Kürdistan toplumunda kadın, ulusal ve sınıfsal baskının yanında, bir de cins olarak kadın olduğu için pek çok temel haklarından yoksun bırakılmış ve bırakılıyor. Kürdistan'ın birçok bölgesinde hala başlık parası, beşik kertmesi, zorla ve erken yaşta evlendirme, namus cinayetleri, mirastan pay alamama, dayak, horlanma ve aşağılanma, ekonomik ve sosyal baskı gibi geleneksel toplumsal ilişkiler oldukça yaygındır.

Kürdistan ulusal demokratik mücadelesinde çok zor ve ağır koşullara rağmen kadınlar bugüne kadar önemli bir yer almışlardır. Kürt kadını ulusal kurtuluş mücadelemizde daima erkeğin yanında olmuş, onun kaderine ortak olmuş, hatta erkekten daha fazla acı çekmiştir. Kuşkusuz Kürt kadınının bu özveri ve ilesi boşa gitmemiştir. Son 30-40 yıllık ulusal demokratik mücadele sürecinde Kürt kadını hem ulusal ve siyasal olarak hem de kadın olarak haklarının bilincine varmada önemli bir gelişme göstermiştir. Kürt kadınlarının hapis hane önlerindeki protesto ve direniş eylemlerinde aktif yer almaları, silahlı mücadeleye katılmaları, her toplumsal kesimden kadınların siyasi ve demokratik mücadeleye kitlesel yönelimleri, Kürt toplumunda bazı tabuları yıkmıştır. Kürt kadının bu çaba ve mücadelesi onun ulusal, siyasal ve kadın hakları alanındaki bilgi ve kavrayışını daha da geliştirmiş ve derinleşmiştir. Bugünden Kürt kadınları ulusal kurtuluş mücadelesinde ve toplum içinde çok önemli bir yere ve role sahiptirler. Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi geliştikçe Kürt kadınının rolü ve katılımı da artacaktır. Bu süreçte Kürt kadını mücadelenin pek çok alanında, demokratik kurum ve kuruluşlarda, basın-yayın alanında ve eylemlerde gittikçe daha da yerini almaktadır.

Kürdistan toplumunda haklı ve meşru sınırlar içinde her kesimin örgütlenme hakkı vardır. Kürt kadını toplumun yarısını oluşturmaktadır. Dolayısıyla toplumun tüm kesimleri gibi kadınların da zgr bir şekilde kendilerini örgütlemesi gerekir. Kadının rgtlenmesi, onun doğal hakkıdır ve bu hak, onun gelişmesinin ve özgürlüğünün garantisidir. Kürdistanlı kadınların kurtuluşu ve özgürlüğü anavatan toprakları üzerinde bağımsız bir ülke, zgr bir ulus ve demokratik bir toplumun kurulması hedeflerinin gerçekleşmesiyle mümkündür. Ancak bu, kadın mücadelesinin ertelenmesi anlamına gelmiyor, aksine bugünden yoğunlaştırılması gerekiyor. Fakat řu da bilinmelidir ki bir ülkede başta

örgütlenme hakkı olmak üzere, kadınların hak ve özgürlükleri sağlanmadan, demokratik bir toplum kurulamaz.

Burada bir noktayı özellikle belirtmek gerekiyor. Bugüne kadar Kürt dili ve kültürünün korunmasında anne olarak Kürt kadınının önemli ve belirleyici bir rolü olmuştur ve bundan sonra da olacaktır. Kürt dili üzerinde uygulanan inkâr, yasak ve asimilasyon politikasına karşı Kürt ulusunun en önemli mevzi ve sığınağı Kürt kadınının bu tarihi rolüdür. Kuşkusuz, çocuklarıyla evde Kürtçe konuşan anneler olmasaydı, Kürt dili üzerindeki asimilasyon ve yıkım çok daha derin ve geniş olacaktı. Kürdistan'da uygulanan insandan arındırma politikası, köy ve kasabaların yıkılması, şehir ve metropollere doğru yaşanan hızlı göç süreci gibi gelişmelerin bir sonucu olarak, ne yazık ki her alanda olduğu gibi, bu alanda da çok olumsuz sonuçlar ortaya çıkmıştır. Özellikle belirtmek gerekir ki Kürt anaları artık eskisi gibi çocuklarıyla Kürtçe konuşmuyorlar ve bu durum Kürt dilinin geleceği açısından gerçekten büyük bir tehdit ve tehlike oluşturmaktadır. Kürdistan ulusal demokratik hareketinin bu konuda özel bir siyaset geliştirmesi, güncel ve uzun vadeli bir programla sürece müdahale etmesi gerekiyor. Bunun için platformlar oluşturulmalı, var olan kampanyalar desteklenmeli ve yeni kampanyalar başlatılmalı, sürecin öngördüğü çalışmalar yapılmalıdır. Kürt dili, kültürü, edebiyatı alanında var olan çalışmalara destek verilmeli ve bu alanda çalışanlar teşvik edilmelidir. Kürtçe'nin en başta aile içinde olmak üzere hayatın her alanında konuşulan ve toplumsal alanda yaşayan bir iletişim aracı haline gelmesi için acil tedbirler alınmalıdır.

Gençlik sorunu

Her toplumda olduğu gibi Kürdistan'da da gençlik en diri ve en dinamik toplumsal kesimlerden biridir. Yakın tarihimizde DDKO'lar ile başlayan süreçte ideolojik, siyasi ve örgütsel alanda, legal ve demokratik çalışmada, 35 yıldır süren silahlı mücadelede, Kürt gençliği daima mücadelenin en ön saflarında yerini almıştır. Kürt gençliği bu süreçte çok ağır bedeller de ödemiştir. Bundan böyle de siyasi olarak doğru hedeflere yöneltilirse, Kürt gençliği, Kürt milletinin kaderinin değiştirilmesinde önemli bir role sahip olacaktır.

Ancak, Kürt gençliğinin ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve örgütsel olarak önemli sorunları vardır. Bu sorunlar üzerinde ciddi bir şekilde durmak ve çözüm üretmek gerekiyor. Gençlik, ne başlı başına toplumsal bir güçtür ve ne de kendi içinde homojendir, her sınıf ve tabakadan gençlerin içinde yer aldığı toplumsal bir kategoridir. Öğrenci gençlik, gençliğin sadece belirli bir oranını oluşturan bir kesimdir. Ulusal demokratik mücadelede tüm kesimleriyle gençliğin siyasi ve kültürel eğitimi, örgütlenmesi başlı başına önemli bir konudur. Kürt gençliği, konum ve eylemleriyle, önemli bir dinamik olarak ulusal demokratik mücadelede yer almalıdır. Çünkü gençlik, ulusal demokratik hareketin gelişmesinde önemli dinamiklerden biridir.

Kürt gençliğinin önemli görevlerinden biri de ulusal bir şevkle dil, tarih ve kültürünü öğrenmesidir. Çünkü, ulusal bilinçten yoksun, eğitimsiz ve örgütsüz bir gençlik kendisine ve toplumuna yabancılaşan kişiliksiz bir gençlik haline gelir ve daha rahat asimile olur. Dolayısıyla Kürdistan gençliği her alanda kendisini geliştirmeli ve örgütlemelidir. Her toplumsal kesim gibi Kürt gençleri de ulusal örgütlenmelerini yaratmalıdırlar. Kürdistan ulusal demokratik hareketinin gençlik çalışmalarına özel bir önem vermesi, gençler için özel projeler geliştirmesi, ulusal ve toplumsal alanda, örgütsel, teorik ve kültürel alanlarda kendilerini eğitebilmeleri için onlara yardım etmeli ve destek vermelidir.

Birleşik Kürdistan Uzun Vadeli Bir Hedefdir

Kürtler, sömürgecilik koşullarında uluslaşma sürecini yaşayan tarihsel bir topluluktur. Kürdistan zorla dört parçaya bölünmüş bir ülke, Kürtler zorla parçalanmış bir ulustur. Bu durum, Kürdistan'ın iç dinamiklerini tahrip eden ve uluslaşma sürecini olumsuz yönde etkileyen temel nedenlerden biridir. Bundan dolayı parçalar arasında farklı ekonomik, sosyal, siyasal ve hatta dilsel ve kültürel farklılıklar yaşanıyor. Bölünmüşlükten dolayı siyasal mücadele farklı düzey ve biçimlerde seyrediyor. Güney Kürdistan fiili olarak devletleşirken, diğer parçalarda Kürtler hala en basit ve en doğal insani haklarından yoksundurlar. Mevcut tarihsel koşullarda ülke ve ulus olarak bölünmüşlük durumundan dolayı Kürt politik örgütlerinin programlarına yansıyan ağırlıklı eğilim her parçanın sorunu kendi içinde çözmesi yönündedir. Bu da her parçada bağımsız bir devlet, federasyon ya da otonomiye tekabül eden bir arayıştır.

Parçalanmışlık olgusu Kürdistan'ın tarihi olarak Ortadoğu coğrafyasında yer alan tek ve gerçek bir ülke olma gerçekliğini ortadan kaldırmaz. Kürdistan, tarihi olarak Kürtlerin ve bu topraklarda yaşayan etnik grupların ülkesidir. Kürdistan'ın ve Kürtlerin birliği tarihi, milli, siyasi ve hukuki bir haktır. Bu, sadece Kürtler ve ülkeleri için değil, dünyada her halk-ulus için geçerli olan bir haktır. Bu nedenle biz dünyada bölünmüş tüm halkların ve ülkelerin birliğinden yanayız.

Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun birliği sadece bir hak değildir, aynı zamanda Kürtler için bir hedefdir. Sorun, bu hakkın nasıl kullanılacağı ve bu hedefin nasıl gerçekleştirileceği sorunudur. Dolayısıyla Kürdistan'ın birliği sorunu ulusal demokratik hareketin uzun vadeli program hedeflerinden biri olarak görülmelidir. Bu hedefin gerçekleşmesi tarihsel koşullara ve Kürt ulusunun o tarihsel koşullardaki iradesine bağlıdır. Yani, Kürtlerin ulus ve ülke olarak birliğinin sağlanması uzun tarihsel bir süreç sorunudur. Bu sürecin hangi yönde gelişeceği Kürtlerin mücadelesine, Kürt toplumunun gelecekteki dinamiklerine, dış etkenlere ve bir bütün olarak uluslararası koşullara bağlıdır. Birlik sorunu fiili olarak ancak Kürdistan'ın en az iki parçasının kurtulduğu koşullarda gündeme gelebilir.

Dört Parçadan Kürt Örgütleri Arasında Birlik ve Dayanışma

Kürdistan'ın birliği, diğer bir ifadeyle bağımsız birleşik bir Kürdistan'ın yaratılması, Kürtlerin tarihsel bir özlem ve istemi, uzun vadeli stratejik hedefidir. Kürtler özgür ve bağımsız yaşamanın koşullarını yakaladıkça bu istem daha da büyüyecektir. Kürdistan ulusal demokratik hareketinin görevi bu istemi canlı tutmak, geliştirmek ve birliğin tarihsel koşullarının yaratılması için bugünden çalışmaktır.

Bu da bugünden dört parçadaki Kürt örgütleri arasında izlenecek olan politikalara bağlıdır. Dört parçadan örgütler arasındaki ilişkilerin biçimi, birlik ve dayanışma siyaseti hem günümüzde ve hem gelecekte, birliğin tarihsel koşullarının yaratılması açısından son derece önemlidir. Her şeyden önce dört parçadaki örgütler arasında birlik ve dayanışma aynı ulusun yurtsever demokratik güçleri arasındaki ilişki ve ittifaklar olarak görülmelidir. Bu ilişkiler kardeşlik, karşılıklı saygı ve ulusal birlik ve dayanışma, zor ve şiddetten uzak, eleştiri-özeleştiriye dayanan, demokratik ve dostane ilişkiler temelinde olmalıdır. Sorunlar ve iç çelişkiler barışçıl ve demokratik yollardan çözülmelidir. İç çatışma ve kardeş kavgası kesinlikle ortadan kaldırılmalı ve yasaklanmalıdır, bu konuda ilkesel bir tutum alınmalıdır. Gerçekte dört parçadan yurtsever demokratik örgütlerin ilişkilerini düzenleyen bir ulusal yasa taslağının hazırlanarak tüm örgütlerin ve Kürt yurtsever kamuoyunun tartışmasına sunulması gerekiyor. Bu konuda Kürt hukukçularına da büyük görevler düşüyor. Buna bağlı olarak dört parça arasındaki ilişkileri düzenleyen, sorunlara çözüm arayan, öneriler sunan, danışma görevi gören bir ortak örgütsel yapılanmaya da gereksinim vardır. Böyle bir yapılanmanın biçimi, misyonu, işleyişi vb. ancak görüşmeler sonunda ortak bir iradeyle tespit edilebilir

Dünya yeni bir nizam arayışındadır

20. yüzyılın sonlarında dünya önemli gelişme ve değişmelere sahne oldu. Sovyetler Birliği ve Sosyalist Blok'un dağılması bu önemli gelişmelerden biridir. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra iki kutuplu dünya ve soğuk savaş durumu son buldu.

Bugün dünyada uluslararası yeni bir durum yaşanıyor. Dünya yeni bir nizam ve denge arayışındadır. Yakın zamana kadar tek kutuplu bir dünya düzeninde tek başına ABD (Amerika Birleşik Devletleri) belirleyici bir rol üstlendi. Ve kapitalist-emperyalist düzen bütün dünyada kendisini alternatifsiz olarak göstermek istedi. Sistemin başını çeken ABD kendi siyasetini egemen kılmak amacıyla "Yeni Dünya Düzeni" siyasetini egemen kılmaya çalıştı. Buna karşın kendi çapında uluslararası birer siyasi, ekonomik ve askeri güç merkezi olan kimi Avrupa Birliği (AB) ülkeleri de dahil Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya, Hindistan gibi ülkeler güçleri oranında doğrudan veya dolaylı olarak buna karşı koymaya çalıştılar ve çalışıyorlar. Yaşanan bugünkü koşullarda dünya yeni bir yörüngede çok merkezli ve çok kutuplu yeni bir dünya düzenine doğru yol almaktadır.

Aslında geniş çaplı sıcak bir savaşa dönüşmemiş olsa da uluslararası büyük güçlerin ekonomik ve siyasi çıkar çatışmaları temelinde dünya düşük yoğunlukta yeniden bir paylaşım kavgasına sahne oluyor. Enerji kaynakları ve bu bağlamda Ortadoğu ile Ön Asya çıkar çatışmalarının en üst düzeyde yoğunlaştığı alanlardır. Uluslararası sermayenin yönlendiriciliğinde yaşanan hızlı küreselleşmeye (globalizme) rağmen, dünyada emperyalist-kapitalist ülkelerin ve diğer önemli güç merkezlerinin çelişki ve çatışmaları giderek yoğunluk kazanmaktadır. Yeni bir dünya savaşına yol açacak düzeyde olmamakla birlikte bu çelişki ve çatışmalar şimdilik kendisini daha çok bölgesel savaşlar, vekalet savaşları ve bu temelde uluslararası ittifakların oluşması biçiminde dışa vuruyor. Yaşanan sürecin nereye varacağı, uluslararası durumun hangi yönde netleşeceği ve dünyada nasıl bir dengenin/nasıl bir düzenin oluşacağı yakın gelecekte belli olacaktır.

Diğer yandan dünya 21. yüzyıla çözülemeyen büyük sorunlar ve son derece adaletsiz bir uluslararası düzenle girdi. Dünyanın birçok bölgesinde hala klasik biçimiyle dahil sömürgeci yapılar varlığını korumaya devam ediyor. Kürdistan'ın da içinde yer aldığı Asya, Afrika, Latin Amerika ve dünyanın diğer birçok bölgesinde çok sayıda halk ulusal ve demokratik haklarından yoksun ulusal boyunduruk altında yaşıyor. Birinci ve İkinci dünya savaşları sırasında dünyada ortaya çıkan elverişli koşullarda Asya ve Afrika kıtalarında çok sayıda sömürge ülke halkları ulusal bağımsızlıklarını kazandılar. Ancak Kürtler bu elverişli koşullarda ortaya çıkan tarihi fırsatlardan maalesef yararlanamadılar. Kürdistan klasik sömürge bir ülke ve Kürt ulusu parçalanmış bir ulus olarak kalmaya devam etti. İki savaşın sonuçlarının belirlediği ve bugüne kadar devam edegelen dünyadaki egemen nizam bu yönüyle aynı zamanda "anti Kürt ve Kürdistani nizam" olarak şekillendi.

Dünyanın geri kalmış ülkelerinde ekonomik ve sosyal alanda sürekli bunalımlar yaşanmakta, sömürü ve yoksulluk her geçen gün artmaktadır. Yerküre üzerinde milyarlarca insan açlık ve sefaletle boğuşuyor. Günümüzde yaşanan en büyük sorun ve çelişkilerin başında açlık ve sefaletin pençesinde kıvranan yoksullar ile zenginler arasındaki çelişki geliyor. Afrika ve dünyanın diğer bazı bölgelerinde insanlar açlıktan ölüyor, doğal afetlerde yüzbinlerce insan aç ve açık ortada kalıyor, insan hakları ve demokrasi şampiyonluğu yapan devletlerin gözü önünde büyük katliamlar yaşanıyor. Yine en büyük sorun ve çelişki ulusal bağımsızlık, özgürlük ve demokrasi mücadelesi veren halklar ile dünyayı aralarında bölen egemen güçler ve bölgesel sömürgeci devletler arasındadır. Zenginlerle yoksullar, kuzeyle güney, egemenlerle ezilenler, sömürülenlerle sömürülenler arasındaki çelişkiler çözülmeden asgari temelde de olsa dünyada özgürlük, barış, adalet, insan hakları ve demokrasinin kurulması mümkün değildir. Dünyada mevcut durumun daha da kötüye gitmemesi ve büyük felaketlere yol açmaması için bu çelişki ve sorunların mutlaka demokratik ve kalıcı bir şekilde çözülmesi ve uluslararası adil bir düzenin kurulması gerekiyor.

Ancak dünya üzerinde egemenlik kuran büyük güçler böyle bir siyasetten çok uzaktırlar. Onlar kendi çıkarlarını korumak ve mevcut durumu sürdürmek için sömürülerine,

silahlanmaya, bölgesel savaşlar çıkarmaya, halkların mücadelesini bastırmaya, kendi aralarında hegemonya mücadelesine, kısacası baskı, sömürü ve adaletsizliğe dayanan uluslararası düzeni korumaya kararlı görünüyorlar. Çoğu zaman özgürlük, adalet, insan hakları, demokrasi gibi evrensel değerler ikiyüzlü politikaların gizlenmesinde maske olarak kullanılıyor. Dünyada egemen olan ve uluslararası ilişkilere yön veren hak, hukuk ve adalet değil, aksine sermaye ve güç dengesidir, güçlü olan haklıdır, güçlü olan kazanıyor. Bu durum hem uluslararası alanda ve hem tek tek ülkelerde geçerlidir. Ve unutmamamız gerekir ki ezilen halkların mücadelesine karşı emperyalist sömürgeci devletlerin ihtiyaç ve çıkarları tehlikeye düştüğü zaman, aralarındaki tüm çelişkilere rağmen o devletler/güçler tekrar kolayca “kutsal” ittifak ve anlaşmalar içine girebiliyorlar.

Emperyalist kapitalist ülkelerde emekçi kitlelerin durumu giderek daha da kötüleşiyor, işsizlik artıyor, uzun bir mücadele sonucu elde edilen sosyal ve demokratik haklar kısıtlanıyor, yabancı düşmanlığı tırmandırılıyor. Sadece tek tek ülkelerde değil, dünya çapında zenginler daha çok zenginleşiyor, yoksullar daha çok yoksullaşılıyor.

Bugün dünyadaki başka bir sorun da dünya demografisinin hızla değişiyor olması sorunudur. Bu da savaşlar, kıtlıklar, iklim değişikliği, kitlesel göç ve iltica sorunundan kaynaklanıyor. Savaş, haksızlık, şiddet ve ekonomik yoksulluk nedeniyle milyonlarca insan ülkelerini terk ediyor. Göç yollarında yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalıyorlar. Onlar öyle çaresiz kalıyorlar ki insan tüccarlarının vicdanlarına sığınmak zorunda kalıyorlar ve güvenlik önlemlerinden yoksun “hain” denizleri aşarak Avrupa “cennetine” yöneliyorlar. Fakat, ne yazık ki binlerce kişi o “cennete” ulaşmadan “hain” denizler onlara mezar oluyor.

Diğer yandan Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası örgütler bölgesel savaşların engellenmesinde, etnik ve dinsel çatışmaların önlenmesinde, kitlesel katliamların engellenmesinde, kimyasal silahların denetiminde, global iklim değişikliğine karşı mücadelede, açlık ve felaketlere karşı önlem almada, ulusal ve uluslararası sorunların çözümünde vb. etkili olamıyorlar. Bu örgütlerin yetersizlikleri ve zaman zaman işlevsiz kaldıkları ortadadır. BM’ler ve diğer uluslararası kuruluşlar, sorunların çözümünde daha etkin rol alması ve bu amaçla dünyadaki duruma göre yeniden düzenlenmesi gerekiyor.

Dünyada yaşanan bu durum karşısında insanlık yoğun bir arayış içindedir. Bu arayış olumlu ve olumsuz boyutlarıyla dünya genelinde yaşanıyor. Gelecek için bir kurtuluş yolu bulamayan insanlar arasında radikal dincilik, terörizm, ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi her türden gerici akımlar güç kazanıyor. Dünyada din ve mezhepler arası savaş ve saldırgan tutumlar tehlikeli bir boyut kazanmıştır. DAİŞ, El Kaide, Taliban, Haşdi Şabi, El Şebab vb. radikal ve terörist örgütler çoğalıp güçleniyorlar. Kapitalizmin sömürü ve kâr esasına dayanan felsefesi dünya genelinde insani ve ahlaki değerlerde büyük bir aşınma ve yozlaşmaya yol açmıştır. Her şey kazanmak ve daha çok kazanmak içindir. Ekonomik ve sosyal alanda bireycilik, köşe dönmeçilik, gemisini kurtaran kaptandır, neme lazımcılık, rüşvet, gücünün haklı görüldüğü vb. olumsuz değerler giderek toplumlarda

yer ediniyor. Bütün bunlar kapitalizmin doğasında varolan özelliklerdir. Dünyada yaşanan ekonomik bunalımların, sömürünün, açlık ve sefaletin, savaşların, adaletsizliklerin temelinde tarihsel olarak sömürgeciliğin ve kapitalist sistemin yolaçtığı sorunlar yatıyor. Tarihi olarak sömürgecilik ve halkları sömürme mirası üzerinde gelişen kapitalizm bugüne kadar insanlar için bir kurtuluş yolu olmadı ve gelecekte de olmayacaktır. Kapitalizm, kendisi ile barışık olmayan ve iç çelişkileriyle bunalımları sürekli olan bir sistemdir.

Buna karşın insanlığın bugününü ve geleceği için önemli gelişmeler de yaşanıyor. Adalet, eşitlik, özgürlük, demokrasi, adil bölüşüm, insan hakları, kadın hakları, çevre bilinci vb. gelişmeler dünya çapında önem kazanan ve evrensel değerler haline gelen olgulardır. Soğuk savaş döneminin politikalarından biri olan "içişlerine karışmama" politikasının giderek terkedilmesi olumlu bir gelişmedir. İnsan hakları, demokrasi ve demokratik hak ve özgürlükler iç sorun olmaktan çıkarak uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmaktadır. Çevreyi koruma bilinci temelinde ortaya çıkan akımlar, militarizm karşıtı eylemler, küreselleşme karşıtı hareket, insan hakları hareketi vb. uluslararası düzenin yeniden kurulmasında ve geleceğin dünyasının biçimlenmesinde söz hakkına sahip akımlar ve yeni değerler olarak görülmelidir. İlerici, devrimci, demokrat, barış sever, hümanist güçler vb. bu akımları yöresellikten çıkararak uluslararası bir düzey kazanmalarında ve ortak bir programa kavuşturulmalarında etkin rol üstlenmek durumundadırlar.

Dünyamızın evrensel boyutlar kazanan ortak insani ve demokratik değerlere büyük ihtiyacı vardır. Geleceğin uluslararası düzeninin bu evrensel ve ortak değerler üzerine inşa edilmesi gerekiyor. Dünyada barış, özgürlük, adalet, demokrasi, insan hakları, istikrar, asgari düzeyde de olsa adil bölüşüm ancak bu temelde kurulabilir.

Ortadoğu Yeni Bir Süreçten Geçiyor

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Ortadoğu yeniden paylaşıldı ve bölgenin siyasi haritası galip devletler tarafından yeniden çizildi. Bölge esas olarak İngiltere ile Fransa arasında paylaşıldı. Bu paylaşımında Kürdistan'ın devletlerarası klasik sömürge statüsü değişmedi. Kürdistan Türkiye, İran, Irak ve Suriye işgali altında klasik bir sömürge olarak kaldı. Dolayısıyla Kürdistan'ın dört parçaya bölünmesinde ve bu temelde sömürgeci yapının korunup sürdürülmesinde, en başta İngiltere ve Fransa olmak üzere, emperyalist ülkeler belirleyici rol oynadılar. Ardından bu sürece ABD ve SSCB dahil oldular. Dolayısıyla Kürdistan'da sömürgeciliğin devamında bu güçlerin de tarihi sorumlulukları vardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Ortadoğu kapitalist-emperyalist blok ile sosyalist blok arasında yoğun bir hegemonya mücadelesine sahne oldu. Soğuk savaş yılları boyunca, bazı askeri darbeler ve yer yer rejim değişikliklerine rağmen, bölgede yaratılan statükoda ciddi bir değişiklik meydana gelmedi, büyük güçler buna yol vermediler. Aslında,

Ortadoğu'nun statükosunun sürdürülmesinde, bu güçler arasında zımni bir anlaşmaya varılmıştı.

Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku'nun dağılması Ortadoğu'da yeni gelişmelerin önünü açtı. ABD açısından bölgede statükonun korunmasını gerektirecek bir durum, Sovyet yayılması veya o günkü deyimle "komünizm tehlikesi" kalmadı. ABD, aksine bölgedeki yapının/statükonun değişmesinden yana bir politikayı gündeme getirdi. Bu durum yıllardır bölgedeki sömürgeci statükoya karşı mücadele veren Kürt ulusal hareketine yaradı. Bölgede sürdürülen yarım asırlık statükoda bir gedik açıldı, Kürdistan ulusal demokratik hareketinin önünde hegemonyacı güçlerin politikalarından kaynaklanan dış engeller kısmen de olsa ortadan kalktı.

Statükocu yapılanmanın sonucu olan soğuk savaş döneminin zorunlu kıldığı politikalar bir bakıma ABD için ağır bir yük oluyordu. Bundan hareketle ABD, Yeni Dünya Düzeni'nin bir parçası olarak, Ortadoğu'ya yönelik yeni bir politikayı uygulamaya başladı. "Büyük Ortadoğu Projesi" olarak tanımlanan bu yeni politika ile bölgede değişim ve yeniden yapılanma öne çıkan boyutlar oldu.

Ortadoğu, dünyada milli, dini, mezhebi ve sınır anlaşmazlıklarından kaynaklanan büyük sorunların en çok yaşandığı bölgelerden biridir. En başta da bu bölgenin ulusal sorunları çözümlenmemiştir. Diğer yandan bölgede dinsel, mezhepsel ve ulusal sorunlar içiçe geçmiştir. Petrol alanları üzerindeki çekişme ve mücadele şiddetle devam etmektedir. Sıcak savaş durumu ortadan kalkmış değil ve bölgede durum gittikçe ısınıyor.

ABD'nin Irak'a müdahalesi bölgede yeni bir süreci başlattı, yeni bazı gelişme ve değişimlere yol açtı. Bu yeni süreç, yeni gelişme ve değişimler Türkiye, İran, Suriye gibi sömürgeci devletlerle bölgenin diğer bazı gerici rejimlerini büyük bir korkuya soktu. Değişim onlara yaramıyor ve bundan dolayı da değişim ve yeniden yapılanmaya karşıdır. Bu durumda bölgenin statükocu sömürgeci devletleri ve bazı gerici rejimler ile değişimlere açık olan ABD'nin bugünkü politikası karşıt bir konumdadırlar. Bu devletler ve gerici rejimler kurulu düzenlerini ve var olan statükoyu korumak için her yola başvuruyorlar. Ancak yukarıda belirtilen durum, yani bölgede değişim ve gelişim, genel anlamda Kürdistan ulusal hareketi için önemli fırsatlar yaratmaktadır. Ve mevcut koşullarda Kürdistan ulusal demokratik hareketi bölgenin en önemli ve en etkili değişim gücü ve dinamiğine sahip bir harektir.

Kürdistan ulusal demokratik hareketinin hedefi ve politikası zaten başından beri bölgede değişim ve yeniden yapılanmadan yanadır. Dolayısıyla yaşanan süreçte Kürtlerin istem ve politikaları ABD'nin değişim politikası ile çakışmaktadır. Bugün de Irak ve Suriye özelinde ABD'nin Kürt ulusal güçleriyle birlikte hareket etmesi böyle bir maddi zemine dayanıyor. ABD'nin Irak'a müdahalesi Kürt halkının ulusal çıkarlarına uygun düşen bir

hareket oldu. Aslında bu durum sadece Kürtlerin çıkarlarına değildir. Irak'taki kanlı Baas diktatörlüğünün yıkılması sadece bu ülkede yaşayan Kürt, Arap, Asuri ve diğer halklar için değil, aynı zamanda diğer Ortadoğu halkları için de önemli bir gelişmedir. Kürt halkının esaretten kurtulması Türkiye, İran, Irak ve Suriye'de demokrasi mücadelesine ivme kazandıracak, Ortadoğu halklarının özgürlük ve demokrasi mücadelesine büyük katkı sunacaktır. Kürtler bu savaşta ulusal çıkarlarının emrettiği doğrultuda bir siyaset izlediler, ortaya çıkan durum ve çelişkilerden yararlanarak bugüne kadar ulusal ve tarihsel çıkarlarını esas alan bir politika izlediler. Mevcut fiili ve verili koşullarda ABD'nin Irak'ta ve aslında bölgede Kürtlerin desteğine ihtiyacı vardır. ABD'nin Güney Kürdistan ve Güneybatı Kürdistan güçleriyle ittifakı aslında bu temeldedir. Ancak, bu konuda Kürtlerin duyarlı olmaları ve son derece dikkatli davranmaları gerekiyor. Zira ABD emperyalist bir güç olarak her zaman kendi çıkarlarına göre hareket eder. Unutmamamız gerekir ki koşullar değiştiği zaman ABD'nin politikası da değişebilir. ABD'nin 1975 yenilgisindeki rolü ve 16 Ekim 2017 Bağımsızlık Referandumu sonrasında Kerkük dahil, Kürdistan topraklarının büyük bir bölümünün kaybedilmesindeki tavrı, dikkat çekici ve unutulamaz trajik iki tarihi olaylardır. Bu iki olay yurtsever hiçbir Kürdün belleğinden kolay kolay silinemez. Bu nedenle Kürdistan ulusal demokratik hareketi bir yandan ABD'nin bu durum ve politikasından yararlanırken, diğer yandan, ABD ve diğer emperyalist devletlerin politikalarının değişmesi ihtimaline karşı dikkatli davranması ve uluslararası ilişkilerinde çok yönlü seçeneklere sahip olması gerekir.

Diğer yandan Türkiye, İran, Irak ve Suriye devletleri arasında gizli ve açık yoğun bir görüşme ve anlaşma trafiği yaşanıyor. Ortak hedef Güney Kürdistan'da bağımsız devletleşmeye doğru giden sürecin ve Güneybatı Kürdistan'da Kürtlerin statü kazanmalarının önüne geçmektir. Buna karşın her dört parçadaki ulusal demokratik güçlerin birliği temelinde Kürtlerin ulus olarak buna karşı çıkmaları ve kazanımlarını korumaları, tarihsel bir görev olarak önümüzde duruyor. Kerkük, Kürdistan'ın kalbidir. Bu süreçte her Kürdün kalbi Güney Kürdistan ve Kerkük, Güney Batı Kürdistan ve Efrîn için atmalıdır. Sömürgeci güçlerin, özellikle bu dönemde Türk devletinin, Kürtleri birbirine kırdırma politikasına karşı tüm parti ve örgütlerin daha dikkatli ve sorumlu davranmaları gerekiyor.

Türkiye Tarihsel Yol Ayırımında

Osmanlı İmparatorluğu'nun enkazı üzerinde yükselen ve onun sömürgeci mirasını devralan T.C devleti Kürt ulusu ve diğer ulusal azınlıkların inkârı temelinde kurulan sömürgeci, militarist, ırkçı, asimilasyoncu, inkârcı ve totaliter tekçi bir devlettir. Kurulduğu günden bu yana Türk devletinin bu ve diğer temel niteliklerinde esaslı bir değişme olmadı. Bu devlet, 100 yıllık tarihsel süreç boyunca, bir yandan Kürdistan'ın bütün ulusal başkaldırı ve direnişlerini barbarca ve toplu katliamlarla bastırmış, diğer yandan büyük bir baskı ve zorbalıkla Türk halkının toplumsal, devrimci ve demokratik hareketinin gelişmesini engellemiştir.

Türkiye Cumhuriyeti devleti esasen askerler tarafından kurulan bir devlettir. Kurulduğu günden bu yana da özünde askerler ve “derin devlet” tarafından yönetilmiştir. Belirtmek gerekir ki Türkiye’de hükümet olmakla iktidar olmak arasında büyük fark vardır. Her ne kadar Türkiye sivil hükümetler tarafından yönetiliyor gibi görünse de gerçek anlamda hiçbir hükümet doğrudan yönetim erkinin sahibi olmadı. Bu durum günümüzde de devam ediyor. Bugün de “önemli ve hayati” konularda kararlar alınırken son sözü söyleyen “derin devlet” ve Milli Güvenlik Kurulu gibi görünen ve görünmeyen odaklardır.

Dünden bugüne Türk devletinin kurum ve kuruluşları ile mafya ve bazı yasadışı örgütler birçok alanda birlikte çalışıyorlar. Çoğu kişi ekonomik, hukuki ve sosyal sorunlarını kanuni olmayan karanlık örgütler ve mafya gibi suç örgütleri eliyle çözmek durumunda kalıyor. Devleti yönetenler baskı, rüşvet, kaçakçılık ve talanlarını sürdürmek için her zaman iç ve dış düşmanlar yaratıyorlar. Kurulduğu günden beri devletin değişmez politikasıdır bu. İçerde Kürtlerle devrimci çevreleri, dışarda komşu devletleri ve zaman zaman başka devletleri düşman gösteriyorlar. Devlet yöneticileri kendi halkını kandırmak için her zaman bozuk plak gibi “Türkün Türk’ten başka dostu yoktur” propagandasını tekrarlayıp dururlar. Devlet yöneticileri her zaman esas düşman ve hedef olarak da Kürtleri göstermektedirler. Türk devleti kendi “sınırları” içindeki işgal, baskı, şiddet ve terörist uygulamalarıyla yetinmiyor; şimdi de işgal, ilhak ve devlet terörünü Kürdistan’ın diğer parçalarına ve Suriye, Irak, Libya, Karabağ gibi yerlere ihraç ediyor.

Uluslararası yardım ve desteğe rağmen Türkiye ekonomik, siyasi ve dolayısıyla toplumsal bunalımlarına çare bulamadı ve bulamıyor. Çünkü giderek derinleşen rejimin bunalımı sürekli ve yapısalıdır. Ekonomik bunalımın yükünü işçi-emekçi halk kesimleri, küçük ve orta esnaf çekmektedir. Şimdilerde küçük esnaf ve bir bütün olarak orta tabaka giderek yok oluyor. Yaşanan süreçte zengin daha çok zengin, fakir daha çok fakirleşti. Geniş halk kitlelerine iş, özgürlük, adalet, demokrasi vb. vadeden AKP hükümeti de önceki iktidarlardan farklı olmadığını icraatlarıyla ortaya koymuştur. Çözüm süreci gibi bazı göstermelik çabalara ve Kürtlerin bir bölümünü aldatmak için yapılan propagandalara rağmen, aslında AKP’nin de Kürt meselesini çözmek için bir politikası olmadı ve bugün de yoktur. Bu hükümet zaten çok açık bir şekilde “Kürt sorunu yoktur” diyor. Böylece işgalci ve sömürgeci Türkiye Cumhuriyeti’nin geleneksel politikası olan Kürt parti, örgüt, dernek, kurum ve kuruluşları ile Kürt politikacı ve aydınları üzerindeki yasaklar, baskı ve zulüm ve Kürt halkına karşı yürütülen asimilasyon politikası eskisi gibi tüm şiddetle devam ediyor.

Türkiye sadece iç politikada değil dış politikada da köşeye sıkışmış bulunuyor. Suriye ve genel olarak Ortadoğu politikası iflas eden Türkiye, bölgede tecrit olmuştur. “Stratejik müttefiki” olan ABD ile de ciddi çelişki ve sorunlar yaşıyor. ABD’nin Ortadoğu’ya yönelik yeniden yapılandırma stratejisinin önündeki ciddi engellerden biri de mevcut politika ve konumuyla Türkiye’dir. Son yıllarda ABD-Türkiye ilişkilerinde yaşanan gerginliğin temelinde bu politikanın önemli rolü vardır. Türkiye, yüzyıllık tarihinde uluslararası alanda hiç bu kadar yalnızlaşmadı, hiçbir komşusuyla arası iyi değil, özellikle Kürt meselesinden dolayı herkesle kavgalıdır. ABD ile Rusya arasında sürdürdüğü şantajlara dayalı denge politikasının da sonuna gelmiştir artık.

Kürt ve Kürdistan sorunu Türkiye'nin en büyük, öncelikli ve ertelenemez sorunudur. Soruna çözüm bulmak yerine, sömürgeci Türk devleti bütün gücüyle, kurum ve kuruluşlarıyla Kürdistan ulusal kurtuluş hareketine saldırıyor ve Kürt halkının varlığını ortadan kaldırmaya çalışıyor. Türk devleti, sadece Kuzey Kürdistan'daki Kürt halkını ve onun ulusal kurtuluş mücadelesini hedeflemiyor, Kürdistan'ın diğer parçalarındaki Kürtleri ve kazanımlarını da hedef alıyor. Musul-Kerkük petroleri Türk devletinin öteden beri emperyal ve sömürgeci işgalci iştahını kabartıyor. Kendi sınırları içinde yaşayan 30 milyon Kürde en ufak bir hak tanımayan Türkiye devleti, Irak'ta yaşayan bir avuç Türkmen kartına oynayarak, Kerkük ve Musul'u işgal etmenin hayallerini kurmaktan vazgeçmiyor. Dolayısıyla Güney Kürdistan'daki kazanımlara yönelik en büyük tehlike Türkiye'den kaynaklanmaktadır. Türk Genel Kurmayı ve derin devletin diğer güçleri Güney Kürdistan'daki tarihi kazanımları ve demokratik gelişme sürecini sabote etmek, bu parçadaki gelişmelerin Kuzey Kürdistan halkı üzerindeki olumlu etkilerini kırmak için gizli ve açık planlar yapıyor, tezgâhlar kuruyorlar. PKK'nin varlığını bahane ederek Güney Kürdistan topraklarına yapılan askeri saldırılar gittikçe daha da şiddetlenip genişlemektedir. Kürtlerdeki ulusal uyanış karşısında duyulan korku, Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin kazanımları ve Kürdistan sorununun çözümünde yaşanan çaresizlik, sömürgeci Türk devletinin yöneticilerini ve Türk toplumunu derin bir paranoya içine sokmuştur.

Bugüne kadar bazı devletlerin ve uluslararası güçlerin desteğiyle varlığını sürdürebilen Türk devleti ve kurduğu düzen bugün tarihi bir yol ayrımına varmıştır. Gelinen aşamada 100 yıllık kurumlaşmaya, tüm çaba ve zorlamalara rağmen, bu sömürgeci devletin temelleri sarsılıyor ve birer kutsal ocak gibi görünen pek çok kurum ve kuruluşu adeta dökülüyor. Dolayısıyla tarihi, ekonomik ve siyasi gelişmelerin dayatması, uluslararası alanda ve bölgede yaşanan gelişmeler, Kürt ve Kürdistan sorununda gelinen aşama, Avrupa Birliği süreci ve bunlar gibi değişimi zorunlu kılan başkaca iç ve dış etkenler Türk devletini istemediği değişimlere mecbur bırakıyor. Dolayısıyla Türkiye tarihsel bir değişim ve bunun dayattığı bir yol ayrımı sürecindedir. Kendisini dayatan bu zorunlu değişim süreci gün be gün derinleşiyor. Bu süreç, Türk toplumu açısından kendi içinde çelişki ve çatışmalarla dolu zor ve sancılı geçecek olan oldukça karmaşık bir süreç olacaktır. Avrupa Birliği süreci, Kürt ve Kürdistan sorununun çözülememiş olması, içerde ve dışarda yaşanan savaş durumu, ekonomik ve siyasi kriz, iktidar kavgaları, devletin bazı kesimleri arasındaki çelişki ve çatışmalar vb. yaşanan zorunlu değişim sürecini hızlandıran etkenlerdir. Ve elbette bu değişim sürecine karşı direnen güçler bunun önüne geçemezler.

Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye'nin üyelik süreci

Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak kabul edilmesine rağmen, Türk devleti, Kürt ve Kürdistan sorununa karşı geleneksel inkâr, imha, şiddet ve asimilasyon politikasına devam ediyor. Türkiye'de temel siyasi, hukuki, idari ve toplumsal değişiklikler gerçekleşmeden devletin yüzyıllık politikasının değişmesini beklemek zaten hayalden başka bir şey değildir. AKP hükümeti birinci ve ikinci iktidar döneminde Türkiye'yi Avrupa

Birliği üyesi yapmak için bazı sorunlarda ve bu arada Kürt meselesinde kimi adımlar attı. Fakat zaman gösterdi ki atılan bu adımlar aslında bir göz boyama ve aldatmacadan başka bir şey değildi. Türk yöneticileri bunları kendi halkları ve Türk devletini demokratikleştirmek için yapmıyordu. Vitrinde bazı biçimsel değışiklikler yaparak Türkiye'yi mevcut sorunlarıyla Avrupa Birliğine sokmak istiyorlardı. Avrupa Birliği'nin diğer üye ülkeleri Türkiye'nin bu "şark kurnazlığı" politikasına kanmadılar. Bugün de net bir şekilde bu haliyle Türkiye'ye Avrupa Birliği'ne giriş kapılarını açmayacaklarını bildiren açıklamalarda bulunuyorlar.

Bir ara pek çok Kürt siyasetçi ve aydını Türkiye'nin AB üyeliği sürecine oldukça umutlu bir yaklaşımla bakıyordu. Onlar, Avrupa Birliği'ni, Kürtleri içinde buldukları durumdan kurtaracak ve bir dereceye kadar Kürt meselesini çözecek bir adres olarak görüyorlardı. Ve böylesi bir beklenti ve yaklaşımla Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğini destekliyor, sürece katkı sunmak istiyorlardı. Zaman içinde bu çevrelerin de Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecinden umut ve beklentileri giderek düşmeye başladı, bunun bir yanılısına olduğu görüldü.

Avrupa Birliği sürecinde Kürtlerin içinde bulunduğu durumda nispi bir rahatlamanın olacağı ve kültürel-demokratik bazı hakların elde edileceği elbette beklenen bir şeydir. Ancak, Kürt sorununun çözümünü Avrupa Birliği sürecine bağlamak yanlıştır. Zira ne topluluk olarak Avrupa Birliği ne de birliği oluşturan tek tek ülkeler Kürt sorununu bir ulus ve ülke sorunu olarak görmüyorlar. Onlar, sorunu demokrasi ve insan hakları sorununun bir parçası olarak görüyor ve çözüm önerileri de bu çerçeveye sınırlıdır. Gerçekten de Kürt ve Kürdistan sorununun esas çözüm yeri Avrupa Birliği değildir. Sorunun esaslı ve nihai çözümü ancak Kürt ulusunun mücadelesi ve kendi iradesiyle mümkündür. Bununla birlikte Avrupa Birliği süreci ve diğer uluslararası platformlar Kürtler, Kürt ve Kürdistan sorunu için elbette önemlidirler. Diğer yandan Kürdistanlılar gelecekte Avrupa Birliği sürecinde taraf ve muhatap olmak istiyorlarsa öncelikle amaç ve istemlerinde net olmaları ve bu ortak amaç ve istemler etrafında birlik, beraberlik ve uyum içinde davranmaları gerekiyor.

Kürt ve Kürdistan sorunu tarihi bir gerçeklik olarak görülmediği sürece, Türk devletinin yöneticileri sorununun çözümü için gerçekçi bir yol haritası belirlemedikçe ve bu alanda radikal bazı adımlar atılmadıkça ne Türkiye'nin demokratikleştirilmesi ne de Avrupa Birliği üyeliği konusunda somut bazı sonuçlar elde edemezler. Türkiye'de demokratikleşme ve Avrupa Birliği üyelik şartlarının yerine getirilmesi ancak köklü demokratik açılımlarla, siyasi, hukuki ve idari alanlarda yeniden yapılanma ve Kürdistan üzerinde uygulanan sömürgeci politikaların son bulmasıyla mümkündür. Sonra unutulmamalıdır ki Türkiye'de söylenenlerden, alınan kararlardan çok anlayış ve yapılanlar önemlidir. Her şeyden önce Türkiye'de kafaların, tabuya dayanan mevcut kültürel ortamın ve çağdışı toplumsal değerlerin değışmesi gerekiyor. Ve mevcut Türkiye koşullarında verilen sözün, kabul edilen yasaların hayata geçirileceğinin bir güvencesi de yoktur.

Son yıllarda AKP-MHP iktidarı Avrupa Birliği'ne karşı sert bir politika yürütmektedir. Türk devleti giderek Avrupa Birliği'nden ve genel olarak Avrupa'dan uzaklaşmış ve yönünü Asya'ya çevirmiştir. Türkiye'nin Rusya ile ilişkileri oldukça sıklaşmıştır. Hatta Türkiye, Rusya ile olan ilişkilerini Avrupa Birliği'ne üye devletlere ve Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı bir şantaj aracı olarak kullanmaktadır. Bazı çevre ve siyasi uzmanlara göre Türkiye şimdiden eksen değiştirmiş ve "Avrasya" olarak tanımlanan ekseninde yeni bir politika gütmektedir.

Güney Kürdistan ve Devletleşmeye Giden Süreç

Güney Kürdistan'da yaşanan olay ve gelişmeler ve özellikle Kürdistan Federal Bölgesinin ilanı Kürt ulusal tarihinde yeni bir sayfa açmıştır. Yarım asrı aşkın bir ulusal direniş tarihi boyunca Güney Kürdistan halkları çok sayıda katliam, göç ve yıkım yaşadılar. Fakat Güney Kürdistan halkı ve burada yaşayan diğer etnik ve dini toplumsal gruplar 1990'dan bu yana özgürlüğün şafağını yaşıyorlar. Kürdistan'ın bu parçasında halkımız kölelik zincirinin bir halkasını kırmış ve tüm zorluk ve iç sorunlarına rağmen Kürdistan'ın bu parçasında geleceğini inşa ediyor.

Bilindiği gibi Kürdistan tarihinde ilk özgür seçimler bu topraklarda hayat buldu. Bugün, Kürdistan'ın bu parçasında halkımız ulusal parlamentosuyla, demokratik yollardan seçilmiş hükümetiyle, Peşmerge ve asayiş kuvvetleriyle, ulusal ve toplumsal kurum ve kuruluşlarıyla federal bir statüye sahiptir. Bu federal statü hem Irak Anayasası'nda hem uluslararası alanda kabul edilmiştir. Güney Kürdistan'da 25 Eylül 2017'de gerçekleşen Bağımsızlık Referandumu ile de bir kez daha ispatlandı ki Kürtler ve Kürdistan'daki diğer halklar bağımsız bir devletin kurulmasını içtenlikle istiyorlar. Onlar, ata topraklarında bağımsız, özgür ve demokratik bir biçimde yaşamak istiyorlar. Ciddi bazı iç sorun ve çelişkilerine, Türkiye, İran, Suriye ve diğer gerici bölge devletlerinin müdahalelerine, DAİŞ, Haşdi Şabi ve bölgedeki tüm saldırgan güçlerin saldırılarına rağmen, Güney Kürdistanlı halklarımız kendilerini idare edebileceklerini ve kendilerini yönetmek istediklerini tüm dost ve düşmanlarına ispatladılar.

Güney Kürdistan'daki kazanımlar dört parçadan Kürt halkının ulusal kazanımları olarak görülmelidir. Dolayısıyla bu parçadaki kazanımların korunup geliştirilmesi bugün tüm Kürt ulusal örgüt ve partilerinin, politikacı, aydın ve yurtsever güçlerinin ulusal ve tarihsel görevidir. Bu ulusal bilinçle Kürdistan'ın her dört parçasındaki ulusal demokratik parti, örgüt ve hareketler Güney Kürdistan Federal yönetimini destekliyor ve desteklemeleri gerekiyor.

Ancak, Güney Kürdistan'da her şeyin doğru ve yolunda gittiği söylenemez. Burada var olan sorunları görmek ve yaşanan olumsuzlukları dostane ve yapıcı bir temelde eleştirmek gerekiyor. Bazı siyasi çevreler, dalkavuk ve çıkarıcı bir yaklaşımla sorunları

görmezlikten geliyor ve her şeyi güllük ve gülistanlık olarak görüyorlar. Bazıları da bir tarafa yaranmak amacıyla aşırı bir taraftarlık içine girerek adeta kraldan daha çok kralcı davranıyorlar. Bir yandan doğru bir tavır, milli ve Kürdistanlı bir sorumlulukla Güney Kürdistan'ın kazanımlarına sahip çıkmamız ve onları desteklememiz ve diğer yandan da dostça ve yapıcı eleştirilerle var olan eksiklik ve yanlışlara dikkatlerini çekmemiz gerekiyor. Örneğin, şimdiye kadar peşmerge güçlerinin birleştirilerek ulusal bir ordunun yaratılmaması ve polis güçlerinin birleştirilememesi önemli bir eksikliktir. Bu konudaki çalışmalar biran önce sonuca bağlanmalıdır.

Güney Kürdistan'da "federal yapının" nasıl şekilleneceği ve Kürdistan sınırlarının tam olarak belirlenmesi ve bu bağlamda Kerkük'ün statüsünün ne olacağı hayati önemde sorunlardır. Kürdistan'ın dört parçasındaki Kürt ve Kürdistanlı parti, örgüt ve hareketler ile siyasetçi, aydın ve yurtseverler bu durumu yakından takip ediyorlar.

Kürdistan Bağımsızlık Referandumu

Sömürgeci bir mirastan beslenen Arap ırkçılığı Kürt ve Arap milletleri arasında eşit ve adaletli bir ortaklığı tanımak istemedi ve istemiyor, bugüne kadar da her fırsatta Kürt halkının Irak Anayasası ile güvence altına alınan haklarını dahi ayaklar altına alıyor. Arap partileri şimdiye kadar 140. madde dahil Irak Anayasası'nın şartlarını yerine getirmek istemiyorlar. Kürdistan Federal Bölgesinin de ortağı olduğu Irak bütçesinin nüfus oranı üzerinden adilane bölüşümünü sağlamıyor ve bütçeyi Kürdistan'a karşı bir silah olarak kullanıyorlar. Buna karşı Kürt halkının ve burada yaşayan diğer dini ve etnik toplumsal grupların iradesinin açığa çıkarılması için Güney Kürdistan'daki tüm Kürt ve diğer halklardan örgüt ve partilerin ortak iradesiyle Bağımsızlık Referandumu kararı alındı.

Kürdistan halkları tarihte ilk kez demokratik ve özgür bir biçimde anayurtlarında kaderlerini kendi elleriyle tayin etmek ve geleceklerini belirlemek için irade beyanında bulundular. Bu çok önemli ve tarihsel bir olaydır. Federal Kürdistan Bölgesi başkanı Mesud Barzani, Kürdistanlı parti ve örgütler, Bağımsızlık Referandumu kararını vermeden önce geniş ve sağlam bir uluslararası destek için yoğun görüşmelerde bulundular. Irak, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, Avrupa Birliği Parlamentosu, diğer bazı devlet yöneticileri, çok sayıda siyasi partiler ve diaspora Kürtleri nezdinde yoğun görüşmeler ve bilgi alış verişinde bulundular. Bu ilişki ve hazırlıklardan sonra Kürdistan Federal Bölgesi başkanı 8 Haziran 2017'de 106. sayılı kararıyla Güney Kürdistan'da 25 Eylül 2017'de referanduma gitmeyi öngören kararı ilan etti.

Bağımsızlık Referandumu kararı dört parça ve diasporadaki ve bu arada eski Sovyetler Birliği ülkelerindeki Kürtler arasında çok büyük bir heyecan yarattı. Kürdistan halkının ulusal duyguları ve bağımsızlık istemi bugüne kadar tanık olunamayan bir yoğunluk ve seviyeye ulaştı. Hem Kürdistan'da hem yurtdışında pek çok destekleme toplantı ve

gösterileri yapıldı. O tarihsel güne şahit olmak için binlerce Kürdistanlı ve pek çok Kürt dostu Güney Kürdistan'na ve özellikle başkent Hewlêr'e doğru aktılar. Kürdistan'da ve dünyanın birçok ülkesinde yaşayan Kürtler tekrardan bir ulus olduklarını, ortak bir sevinç ve coşkuyla, kendi geleceklerini belirlemek için irade beyanında bulundular.

Ancak referandum günü yaklaştıkça, Kürdistan davasının dostları gibi görünen bazıları da dahil, o güne kadar Bağımsızlık Referandumu'na karşı açık bir tavır sergilemeyen birçok ülke tutarlı ve kabul edilebilir bir alternatif sunmadan referandumdan vazgeçmeleri veya ertelemeleri için Kürt yöneticilerine ciddi şekilde baskı kurma ve sindirme çabası içine girdiler. Bu baskı ve sindirme çabalarına rağmen Kürdistan halkı büyük bir coşkuyla Bağımsızlık Referandumu'nu kararlaştırdığı günde gerçekleştirdi. Bağımsızlık referandumu büyük bir katılım ve çok yüksek bir "evet" oyu ile gerçekleşti. Güney Kürdistan halkımız bağımsızlık için %93 gibi ezici bir oranla "evet" dedi.

Fakat ne yazık ki referandumdan sonra bazı Kürt güçlerinin ihaneti; Türkiye, İran, Irak ve Haşdi Şabi güçlerinin yardımı; ABD ve İngiltere başta olmak üzere bazı büyük devletlerin göz yummaları; Irak devletinin şoven yöneticilerinin eline büyük bir fırsat ve imkân sundu. Çok yönlü plan ve saldırılar sonucu Irak devleti ve Haşdi Şabi, YNK içindeki bir kesim Kürtlerin de yardımıyla ve ABD'nin ağır modern silahlarıyla Peşmerge güçlerine saldırdılar. Şengal ve Kerkük dahil Peşmerge kanıyla kurtarılmış olan Güney Kürdistan topraklarının önemli bir bölümü yeniden işgal edildi. Yukarıda belirtildiği üzere başta ABD ve İngiltere olmak üzere emperyalist ülkeler bu işgale göz yumdular ve doğrudan olmasa da işgal ve zorbalığa yardım edip desteklediler.

Kürdistan ulusal demokratik hareketinin bu yeniden işgal olayının iç yüzünü, neden ve sonuçlarını özel olarak değerlendirmesi gerekiyor. İç çelişki, iç anlaşmazlık ve iç ihanet, birlik ve beraberliğin olmaması, ulusal bilincin zayıflığı, Peşmerge güçlerinin birleştirilememesi, Kürdistan Federal Bölgesi yöneticilerinin eksiklik ve aymazlığı gibi neden ve durumlar üzerinde ayrıntılarıyla durmak ve sonuçlarından dersler çıkarmak önemli görevlerden biri olarak görülmelidir.

TDK-Tevger, büyük bedellere ve her şeye rağmen Kürdistan Bağımsızlık Referandumu'nu tarihsel bir olay ve büyük bir kazanım olarak görüyor ve referandumun sonuçlarına sahip çıkıyor. 25 Eylül 2017 Bağımsızlık Referandumu Güney Kürdistan halklarının iradesini tescil eden tapu gibi tarihi bir belgedir.

Doğu Kürdistan'da Durum

1639 yılında Safeviler ile Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan Kasr-ı Şirin Antlaşması ile Kürdistan tarihinde ilk kez ikiye bölündü ve devletlerarası sömürge bir ülke olma sürecine girdi. O tarihten günümüze kadar Doğu Kürdistan'ın sınırları önemli bir değişikliğe uğramadı. Doğu Kürdistan bugün İran İslam Cumhuriyeti'nin sömürgeci yönetimi altında olan Kürdistan'ın ikinci büyük parçasıdır.

Doğu Kürdistan yakın ulusal tarihimizde önemli bir yere sahiptir. 22 Ocak 1946'da Mahabat'ın Çarçıra meydanında kuruluşu ilan edilen Mahabat Kürdistan Cumhuriyeti Kürtlerin tarihinde ilk ve modern bir ulusal devlet deneyimidir. Mahabat Kürdistan Cumhuriyeti ile Kürdistan ulusal demokratik mücadelesi tarihsel olarak yeni bir aşamaya vardı. Kürt ulusal tarihinde ilk olarak birçok adım burada atıldı. 16 Ağustos 1945'te İran Kürdistanı Demokrat Partisi (İKDP) (Parti Dêmkarati Kurdistani İran-PDKÎ) ilk olarak burada kuruldu. Kürt Ulusal Marşı Ey Raqib, Kürt ulusal bayrağı, Kürt ulusal ordusunun kurulması (peşmerge) vb. gerçek anlamda ilk kez burada hayat buldular. 1920'de "Kürd Teşkilat-i İctimaiye Cemiyeti" tarafından hazırlanarak kabul edilen Kürt ulusal bayrağı 1927'de kurulan Xoybûn tarafından da kabul edilerek Ağrı direnişi sırasında göndere çekildi. Aynı bayrak Mahabat Kürdistan Cumhuriyeti döneminde ulusal bağımsızlığın sembolü olarak 17 Aralık 1945'te evlerin damında, resmi dairelerde ve Çarçıra Meydanı'nda yükseltildi. Önder Gazi Muhamed tarafından Molla Mustafa Barzani'ye emanet edilen bu bayrak bugün de Güney Kürdistan'da dalgalanmaktadır. Güney Kürdistan Federal Parlamentosu 2009 yılında özel bir kararla 17 Aralık gününü Kürdistan Bayrağı Günü olarak ilan etti ve o günden bu yana Kürt milleti bugünü Ulusal Bayrak Günü olarak kutlamaktadır. Yine Kürtlerin bugün de ihtiyaç ve özlemini duyduğu ve tarihi bir deney olan parçalar arasında birlik ve dayanışma ilk kez Doğu Kürdistan'da hayata geçirildi. Güney Kürdistan'dan gelen Molla Mustafa Barzani ve beraberindeki askeri güçler Mahabat Kürdistan Cumhuriyeti yönetimi altında önemli görevler yerine getirdiler. Sovyetler Birliği'nin bölgeden çekilmesi ardından İngiltere ve diğer bazı emperyalist ülkelerin desteğini alan İran rejim güçlerinin 17 Aralık 1946'da Mahabat'a girmesiyle Mahabat Kürdistan Cumhuriyeti yıkıldı, Gazi Muhammed ve cumhuriyetin diğer yöneticileri 31 Mart 1947'de Çarçıra Meydanı'nda idam edildiler.

Ancak Doğu Kürdistan'da ulusal demokratik mücadele durmadı, mücadele değişik biçim ve düzeylerde devam etti. 1979 yılında Şah rejiminin yıkılması ardından mücadele yeni bir düzey kazandı. Bugün de Doğu Kürdistan'da ulusal demokratik mücadele yine değişik düzey ve biçimlerde devam ediyor.

1979 devrimi ardından şahlık rejiminin yerini alan İran İslam Cumhuriyeti eski rejimin Kürt halkına karşı uyguladığı baskı, zulüm ve katliam politikasını uygulamaya devam etti. Bugün Doğu Kürdistan'da mollalar rejimi tüm acımasızlığıyla Kürt halkına yönelik zulüm ve baskı politikasını sürdürmeye devam ediyor. Rejimin karakterinde, özellikle Kürt halkına yönelik politikasında, temel bir değişiklik olmamıştır. Aksine, radikal dinci mollalar egemenliklerini pekiştirmeye devam ediyorlar. Şimdiye kadar açık ve gizli bir şekilde gün geçmiyor ki bir Kürt idam edilmesin. Sömürgeci terörist İran devleti ilkel ve saldırgan metotlarıyla, bugüne kadar hem Ortadoğu'da hem de bazı Avrupa ülkelerinde, Doğu Kürdistan ulusal hareketinin çok sayıda önder kadrosunu haince katletmiştir.

Diğer yandan Doğu Kürdistan Kürtleri ağır bir ekonomik kriz altında yaşıyorlar. Çok sayıda Kürt sırf ailesini geçindirmek için kaçak yollardan sınırlarda sırt hamallığı (kolberlik) yapıyor. Her gün bu yoksul hamallar taranıyor, işkencelere maruz kalıyor ve öldürülüyorlar. Siyasal ve toplumsal olay ve nedenlerden dolayı her gün onlarca Kürt tutuklanıyor, ağır işkencelerden geçiriliyor, yargılanıyor ve idam ediliyorlar. İran devletinin tüm bu baskı ve zorbalıklarına rağmen Kürt halkı sömürgeci, ırkçı ve terörist mollalar rejimine karşı ulusal demokratik mücadelesini aralıksız olarak sürdürmektedir.

Abdurrahman Kasımlı ile Dr. Sadık Şerefkendi dahil çok sayıda önder kadrosunun hain tuzaklarla şehit edilmesine rağmen İKDP'nin ve diğer yurtsever güçlerin mücadelesi değişik biçim ve düzeylerde devam ediyor. Saddam rejiminin devrilmesi ve Güney Kürdistan'da yaşanan olumlu gelişmeler bu parçadaki halkımızın moralini yükseltmiş ve mücadelesine ivme kazandırmıştır. Kürdistan'ın bazı kentlerinde ortaya çıkan kitlesel direniş eylemleri bu parçada yeni bir direniş dalgasının yükselmeye başladığını gösteriyor. Son yıllarda İran mollalar rejimine yönelik uluslararası alanda artan baskı ve tecrit durumu halkımızın mücadelesi açısından önemli bir gelişmedir. Sömürgeci terörist devletin haince ve barbarca terör saldırılarına rağmen Doğu Kürdistan'ın özgürlükçü ulusal demokratik mücadelesinin gün be gün daha da gelişip güçleneceği inancındayız.

Güneybatı Kürdistan'da Durum

Güneybatı Kürdistan toprağı ve nüfusu itibarıyla Kürdistan'ın en küçük parçasıdır. Fakat Kürdistan ulusal kurtuluş hareketinin tarihinde önemli bir yere ve role sahiptir. Güneybatı Kürdistan, diğer parçalardaki mücadele için, özellikle Kuzey ve Güney'deki ulusal hareketler için, her zaman önemli bir sığınak ve cephe gerisi olmuştur. Başta Şeyh Sait ve Dersim ulusal direniş hareketlerine katılan kadrolar olmak üzere Kuzey Kürdistan'dan çok sayıda yurtsever Türk devletinin zulüm, zorbalık ve katliamlarından kaçmak zorunda kaldıklarında "Binxet"e yani Güneybatı Kürdistan'a çekildiler. Oradaki halkımız daima canı gönülden onlara kucak açtı ve zaten onların bir bölümü oraya yerleşti. Kuzey Kürdistan'dan gelen ve buraya yerleşen bazı aydın ve siyasi kadrolarla Güneybatı Kürdistan uzun bir süre Hawar, Ronahî, Stêr gibi Kürtçe kitap, dergi ve gazetelerin yayınlandığı Kürtler için önemli bir kültürel merkez haline geldi. Bu da genel olarak Kürt dili, kültürü ve edebiyatının gelişmesi için oldukça verimli bir ortam yarattı.

Şeyh Sait başkaldırısından sonra, özellikle Kuzey ve Güney Kürdistan'dan Güneybatı Kürdistan ve Lübnan'a gitmek zorunda kalan Kürt aydın ve siyasetçileri, burada Kürdistan Ulusal Kongresi'nin hazırlık çalışmalarına başladılar. Bu çalışmalar neticesinde Ekim 1927'de Xoybûn adıyla ulusal bir örgüt kuruldu. Bilindiği gibi Xoybûn Ağrı ulusal direniş hareketinde önemli rol oynadı. 1958 yılında da aslen Kuzey Kürdistan'ın Maden

kazasından olan Nureddin Zaza Suriye Kürdistan Demokrat Partisi 'ne (SKDP) katıldı ve partiye başkan olarak seçildi. Bu adımla Kürdistan Demokrat Partisi (KDP), Doğu ve Güney Kürdistan'dan sonra Kürdistan'ın üçüncü parçasında da kurulmuş oluyordu. Güneybatı Kürdistan'da başlayan bu yeni süreçte Kürt yurtseverleri yukarıda belirttiğimiz kültürel çalışmalarının yanında kendi parçalarının koşullarına göre siyasi ve örgütsel çalışmalarını da hızlandırmaya başladılar.

Bazı PDKS kadroları "Serxet"e (Kuzey Kürdistan'a) geçerek bazı aydın ve yurtseverlerle ilişkiye geçiyor, bu parçada da bir Kürt partisinin kurulması için görüşmeler yapıyorlardı. Fakat başta kimse böyle bir sorumluluk altına girmek istemiyordu. Karşılıklı görüşmeler ve Kuzey Kürdistanlı Kürt yurtseverlerinin arayışları kısa bir zaman içinde sonuç verdi. Bu sıralarda Sait Elçi de İstanbul'daki işini bırakarak Kürdistan'a dönmüş ve Diyarbakır'a yerleşmişti. Şeyh Sait'in kâtabi Fehmiyê Bilal'in yoğun çabası ve teşvikiyle Sait Elçi ve birkaç arkadaşı Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'ni (TKDP) kurma çalışmalarına başladılar. Güneybatı Kürdistan'lı yurtsever kadrolar bütün imkanlarıyla bu çalışmalara destek veriyor ve pratikte yardımcı oluyorlardı. Nitekim TKDP kurulduktan sonra da örgütlenme alanındaki tecrübelerini TKDP sorumlularıyla paylaşıyor ve alanda aktif bir şekilde yardımcı oluyorlardı.

12 Eylül 1980 askeri-faşist darbesinden sonra da Kuzey Kürdistan'dan çok sayıda kadro yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Güneybatı Kürdistan onlar için de en uygun bir sığınma ve korunma yeri oldu. Oradaki halkımız daha önce yaptığı gibi yüce bir gönüllülükle Kuzey Kürdistan'dan gelen kardeşlerine kucak açarak içten bir misafirperverlikle evlerini onlara açtılar.

Suriye'de "Arap Baharı" olarak tanımlanan hareket başlayınca Güneybatı Kürdistan'da da gösteri ve başkaldırıları başladı. Birçok yer Baas rejiminin kontrolünden çıktı ve büyük bir boşluk doğdu. Güneybatı Kürdistan'da yeni bir süreç başlıyordu. Bu yeni süreçte Güneybatı Kürdistan halkı için de tarihsel bir fırsat ortaya çıktı. Ancak var olan bazı Kürt parti ve örgütleri ortaya çıkan boşluk ve tarihi fırsattan yararlanamadılar ve sürecin dışında kaldılar. Fakat PKK ve ona bağlı guruplar süreçten yararlanarak ortaya çıkan boşluğu doldurmaya başladılar. Bir bakıma Suriye devleti de bu alanda önlerini açtı ve bazı Kürt bölgelerini deyim yerindeyse onlara bıraktı. Böylelikle Suriye devlet güçleri zaman içinde diğer Kürt örgütlerinin pek çok üyesini Suriye'den çıkartmak için PYD'ye zemin hazırladılar.

Bir süre sonra PYD ile El Nusra ve daha sonra El Kaide ve DAİŞ gibi cihadist örgütler ve yer yer PYD ile Suriye rejim güçleri arasında çatışmalar baş gösterdi. DAİŞ ve diğer cihadist ve terörist örgütler, Türkiye'nin destek ve yardımıyla da Güneybatı Kürdistan halkına karşı çok sayıda barbarca saldırı ve katliamlarda bulundular. Kobanî ve başka bazı bölgeleri işgal ettiler. Fakat Kürdistan halkı bu saldırı ve katliamlara karşı direndi ve Kobani direniş destanı gibi büyük direnişlere imza attı.

Bu süreçte Güneybatı Kürdistan'da Kürtler ABD, Koalisyon Güçleri ve Güney Kürdistan Peşmerge kuvvetlerinin destek ve yardımlarıyla büyük bir siyasi ve askeri güç haline geldiler. Güney Kürdistan Peşmerge kuvvetlerinin Kuzey Kürdistan üzerinden Kobani'ye geçişleri sırasında yaşanan o büyük ulusal heyecanı ve yol boyunca ortaya çıkan o dizginlenemeyen coşkulu manzaraları asla unutmamız gerekir. Bu tarihsel olay Kuzey Kürdistan'da halkımızın ulusal duygu ve heyecanını çok yükseltti. Hiçbir zaman o günlerde yaşanan manzaralarda görüldüğü kadar Kürdistan bayrağı Kuzey Kürdistan yurtsever kitlelerinin coşkulu sembolü haline gelmemiş, bu kadar görkemli bir şekilde Kürdistan bayrağı renkleriyle süslenmemişti. O gün dört parçada ve tüm dünyada Kürtler bir kez daha tek bir millet olduklarını, ortak bir milli bilinçle millet olmanın reflekslerini gösterdiler. Güney Kürdistan Peşmergeleri Güneybatı Kürdistan'daki kardeşlerini DAİŞ'in zulüm ve katliam pençelerinden kurtararak başı dik ve ulusal gururla dolu bir vakarla Güney Kürdistan'a döndüler.

Kuşkusuz Kürt milletinin düşmanları, başta Türkiye ve İran olmak üzere, bu parçadaki halkımızın kazanımlarına karşı büyük bir korkuya kapıldılar ve çok yönlü barbarca saldırı planlarını yapmaya başladılar. İran siyasi, askeri, ekonomik ve diplomasi alanında tüm gücü ve imkanlarıyla Baas rejimine yardım etti ve ediyor. Türk devleti, Güneybatı Kürdistan halkımıza karşı açık bir şekilde ve tüm dünyanın gözleri önünde El Nusra, El Kaide ve DAİŞ gibi cihadist ve terörist örgütlere yardım ve yataklık etti, onlara maddi, askeri ve lojistik destek verdi. Emperyal emeller peşinde koşan sömürgeci Türk devleti kontrolü altındaki cihadist ve terörist örgütlerle Güneybatı Kürdistan'a karşı askeri işgal hareketlerine başladı. Dünyanın gözleri önünde Efrîn, Serê Kanî ve Girê Sipî işgal edilerek buralar viraneye çevrildi. Türk devletinin saldırıları bugün de her yönüyle devam ediyor. Türk askerleri ile cihadist ve terörist güçler Rusya'nın onayı ve Amerika'nın göz yummasıyla ve de PKK'nin yanlış siyasetinin de yardımıyla Güneybatı Kürdistan topraklarının önemli bir bölümünü işgal ettiler. Bölgenin yerleşik Kürtleri ve diğer etnik gruplardan halk zorla köy, kasaba ve yurtlarından kovuldu. Sömürgeci Türk devleti ve ona bağlı terörist çeteler Kürtlerin mal ve mülklerine el koydular, zeytin bahçelerini, kutsal mekanları ve tarihi yerleri yerle bir ettiler.

Bugün Güneybatı Kürdistan'da önemli gelişmeler yaşanıyor. Öyle görünüyor ki bazı büyük güçler, kendi amaç ve politikalarına göre de olsa, burada Kürtler ve diğer halklardan oluşan bir güç oluşturmak ve ülkenin bu parçasında hala statüsü netleşmeyen yeni bir idari yapılanma yaratmak istiyorlar. Fakat PKK ve onun yörüngesindeki yapıların burada da kendileri dışında başka güçleri kabul etmeme ve tek başına güç olma siyasetiyle ve Baas sömürgeci yönetiminin yardımıyla Güneybatı Kürdistan'da Kürt hareketinin birlik ve beraberlik siyaseti önünde büyük bir engel durumuna gelmiştir. Bu parçadaki kazanımları savunmak ve korumak gerekiyor. Bu konuda herkesin sorumlu davranarak ülkemizin bu parçasındaki güçlerinin birlik ve dayanışması önünde engeller çıkarmaktan vazgeçmesi gerekiyor. Aksi taktirde en azından bugüne kadar büyük devletlerin halkımızın çıkarına olan siyasetleri son bulabilir, bu güçler desteklerini çekebilir ve Kürtler burada da sahipsiz olarak kaderleriyle baş başa kalabilirler.

TDK-Tevger, mevcut koşullarda bölgenin değişim ve yeniden yapılanma politikasını ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) önderliğindeki koalisyon güçlerinin müdahalesini önemli bir fırsat ve Kürt ulusu ile Ortadoğu halklarının çıkarına görüyor. Gerçekleşebilme yönündeki ihtiyatlı yaklaşımımıza rağmen Güneybatı Kürdistan hareketinin birliği konusunda ABD ve diğer bazı devletlerin çabalarını olumlu karşılıyor ve bunun başarıya ulaşmasını temenni ediyoruz.

TDK-Tevger, Kürdistanî ulusal bir tavırla Güneybatı Kürdistan'daki kazanımların savunulması, korunması, geliştirilmesi ve bu temelde buradaki ulusal güçlerin birliğinden yanadır. Bazı büyük devletlerin bölgede yürüttüğü politikaları Kürdistan ulusal kurtuluş hareketi için önemli bir fırsat olarak görmektedir. Alanda var olan güçlerin ulusal bir cephe şemsiyesi altında ortak siyasi, askeri, ekonomik ve giderek idari bir yapılanmayı hedefleyen ortak bir güç oluşturmalarını, çözüm için bir başlangıç olarak görüyoruz. Tek ses, tek renk, tek güç ve kendisi dışındaki güçleri tanımama siyaset ve anlayış asla kabul edilemez. Böyle bir siyaset ve anlayış ancak yabancılara hizmet eden ve ulusal hareketi bölen, çıkmazlara sokan bir yoldur. TDK-Tevger, yaşanan süreçte Güneybatı Kürdistan'da var olan Kürt örgütleri arasındaki sorunların aşılması, ulusal birliğin kurulması ve kalıcı bir statünün elde edilmesinin yolunun Hewlêr Mutabakatı ve Duhok Antlaşması'nın hayata geçirilmesiyle mümkün olacağına inanıyor. Ve kuşkusuz, Kürt ulusunun kurtuluş mücadelesinde başarıya ulaşmanın yolu, ulusal ve demokratik bir hatta tüm Kürdistanî yutrsever güçlerin birlik, dayanışma ve ortak mücadelesinden geçiyor.

Kürdistan Demokratik Hareketi

TDK-Tevger

[1] Ehmedê Xanî, Mem û Zîn, M. Emîn Bozarslan, adar 1995, Swêd: Weşanên Deng, r.21

[2] "Gîha di binê kevîran de namîne."

[3] Ger dê hebûya me ittifaqek

Vêk ra bikira me inqiyadek

Rûm û 'ereb û 'ecem temami

Hemîyan ji me ra dikir xulamî

Tekmîl dikir me dîn û dewlet